

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Setkávání s řemesly a lidovými tradicemi v mateřské škole

Vypracovala: Hana Nováková
Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 31. března 2022

Hana Nováková (v.r.)

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Evě Svobodové za její cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při vedení bakalářské práce. Děkuji také své rodině, že mi umožnila věnovat čas a úsilí bakalářskému studiu, které zakončuje tato práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou praktického využití projektové výuky v předškolním vzdělávání. V souladu s cíli této bakalářské práce je v teoretické části popsána aktuální politika ČR v oblasti předškolního vzdělávání a směry jejího rozvoje definované v rámci Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Navazuje popis problematiky vytvářených kurikulárních dokumentů a vlastní projektové výuky, konkrétně její historie, východisek, základních principů a metodik zpracování. V rámci praktické části práce byl vytvořen a následně realizován edukační program zaměřený na problematiku tradičních lidových činností a řemesel. Program a zejména jeho jednotlivé projekty jsou v praktické části práce podrobně popsány, je zde zpracováno i komplexní hodnocení úspěšnosti jejich realizace v rámci výuky.

Klíčová slova:

projektová výuka; projekt; řemeslné činnosti; mateřská škola; předškolní výuka

Abstract

The bachelor thesis deals with the issues of the practical use of project teaching in preschool education. In accordance with the objectives of the thesis the theoretical part of the thesis describes the current policy of the Czech Republic in the field of preschool education as well as the directions of its development defined within the 'Strategy of educational policy of the Czech Republic until 2030+' document. It includes the description of creating of necessary curricular documents and project teaching, especially its history, basic principles and methods. Within the practical part of the work an educational program focused on the issue of traditional folk activities and crafts was created and implemented. The program and especially its individual projects are described in detail there accompanied with a comprehensive evaluation of success of their implementation in teaching.

Key Words:

project teaching; project; craft activities; kindergarten; preschool teaching

Obsah

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
1.1 Hlavní záměry vzdělávací politiky ČR	10
1.1.1 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+	11
1.1.2 Hodnocení aktuálního stavu implementace Strategie 2030+	14
1.2 Další kurikulární dokumenty	14
1.3 Plánování tematických celků	16
1.4 Projektová výuka	17
1.4.1 Historie	17
1.4.2 Charakteristika projektové metody výuky	19
1.4.3 Přínos projektové výuky z hlediska kompetencí	20
1.4.4 Proces plánování, realizace a závěrečná evaluace projektu	21
1.5 Tradiční lidová řemesla	22
1.5.1 Chov ovcí	23
1.5.2 Předání příze a tkaní látky	24
1.5.3 Sběr léčivých bylin	24
1.5.4 Zpracování mléka	24
1.5.5 Zpracování dřeva	25
1.5.6 Stavba kamen a pecí	25
1.5.7 Výroba oděvů	26
2 VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY	27
2.1 Cíl a metody práce	27
2.2 Charakteristika dětské skupiny	27
2.3 Vzdělávací projekt Krávy	29

2.4 Závěrečné vyhodnocení projektů.....	56
2.4.1 Závěrečné vyhodnocení projektu Krávy	56
2.4.2 Závěrečné vyhodnocení projektu Dřevo	58
2.4.3. Závěrečné vyhodnocení projektu: Peřina aneb Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu	61
2.4.4 Závěrečné vyhodnocení projektu Ovce	63
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH	76
PŘÍLOHY	77

ÚVOD

Docházka do mateřské školy je velmi významnou vývojovou etapou v životě dítěte. V předškolním věku se mimo jiné formuje osobnost dítěte, dochází k jeho socializaci v rámci kolektivu a rovněž je utvářeno jeho vnímání a vztah k okolnímu světu. Předškolní vzdělávání významnou měrou ovlivňuje další životní etapy dítěte a do značné míry i úspěch v dalších fázích vzdělávacího cyklu. Kvalita výuky v mateřské škole je tedy pro život dítěte velmi důležitá, velmi zde rovněž záleží na metodách a formách výuky, které jsou v rámci mateřské školy využívány.

Díky rozvoji výukových metod je dnes pro předškolní vzdělávání k dispozici řada možných přístupů. Jedním z nich je i projektové vzdělávání, které bylo zvoleno tématem této bakalářské práce. Výběr tématu projektového vzdělávání nebyl náhodný, tato metoda výuky autorku již v minulých letech výrazně oslovila a bakalářská práce byla mimo jiné skvělou možností, jak tento přístup aplikovat v praxi.

Hlavní cíle bakalářské práce byly stanoveny celkem tři. Prvním je podpořit rozvoj edukačního potenciálu dětí prostřednictvím tradičních pracovních činností a zvyků, které je potřeba vnímat jako důležitou součást našeho aktuálního světa. Druhým je v rámci teoretických východisek práce vysvětlit plánování tematických celků a projektovou výuku v mateřské škole a rovněž zde dále popsat vybraná řemesla, jejich původ, vývoj a současné rozšíření. Posledním cílem je vytvořit a zrealizovat celoroční edukační program založený na lidových tradicích a řemeslné tvorbě. Prostřednictvím edukačních činností si zde děti měly osvojovat znalosti, dovednosti, hodnoty a postoje, jež přispívají k ochraně dědictví minulosti a vnímání národní a kulturní identity.

Zaměření projektů na tradiční lidové pracovní činnosti a zvyky nebylo zvoleno náhodně. Téma je autorce blízké mimo jiné proto, že tradice chápe jako významné dědictví minulosti a součást našeho vnímání národní a kulturní identity, které mají svůj zásadní význam i v dnešní době.

V teoretické části práce se v úvodu autorka věnuje aktuální vzdělávací politice ČR a jejím záměrům. Dále je zde v souladu s cíli práce popsána problematika tvorby hlavních kurikulárních dokumentů předškolního vzdělávání a plánování tematických celků. Navazuje problematika vlastního projektového vzdělávání, která je popsána z hlediska historie, principů a metod přístupu, včetně plánování, realizace a závěrečné evaluace projektu. V závěru teoretické části práce jsou blíže rozvedena jednotlivá řemesla a konkrétní lidové činnosti, které byly vybrány pro vytvářený edukační program.

V rámci edukačního programu byly zpracovány a v praxi realizovány celkem čtyři projekty zaměřené na tradiční lidové pracovní činnosti a zvyky. Vzhledem k požadavkům na strukturu a podobu bakalářské práce je v praktické části uveden pouze projekt Krávy, zbylé jsou k dispozici v přílohách práce. Blíže popsány jsou v praktické části rovněž využité metody praktické práce s dětmi a charakteristika skupiny, která se výuky zúčastnila. V rámci závěrečné kapitoly praktické části je s využitím doporučených metod provedena evaluace realizace všech čtyř vytvořených projektů.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Jak již bylo uvedeno výše, v rámci teoretických východisek práce je zejména zevrubně popsána problematika plánování tematických celků, projektové výuky v mateřské škole a rovněž vybraná řemesla, jejich původ, vývoj a současné rozšíření. Opomenout zde však nelze ani cíle podpory rozvoje edukačního potenciálu dětí prostřednictvím tradičních pracovních činností a zvyků. Již ze samotného zaměření práce na řemesla a lidové tradice je zřejmé, že výuka může podpořit rozvoj edukačního potenciálu dětí hned v několika hlavních oblastech. Konkrétně se jedná o manuální zručnost, rozvoj jemné motoriky a v neposlední řadě získávání praktických zkušeností, schopnost aplikace teorie v praxi a práce v kolektivu. Poslední tři uvedené oblasti jsou v rámci práce akcentovány použitím projektové metody vzdělávání, která z těchto principů výrazně těží. Děti jsou v rámci výuky o tradičních řemeslech rovněž základním způsobem uváděny do problematiky polytechnické výuky, mohou si osvojit některé nenáročné technické dovednosti a získat kladný postoj k technice. Podstatný je při tom potenciál rozvoje technického myšlení a tvořivosti. Velký význam tematických her, které děti seznamují s různými druhy řemesel, povolání a zaměstnání, s různými pracovními činnostmi, praktickou manipulaci s některými nástroji a provádění jednoduchých pracovních úkonů, přiznává i Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (MŠMT, 2021c). Přínos je zde spatřován zejména v uvádění dítěte do světa lidí, jejich občanského života a práce, v rámci čehož hraje edukační potenciál dítěte velmi významnou roli.

1.1 Hlavní záměry vzdělávací politiky ČR

Vzdělávání všech občanů České republiky je podřízeno legislativě a dlouhodobým strategickým záměrům vlády, které určují rámec záměrů státu v oblasti nastavení parametrů vzdělávací soustavy a cílů vzdělávací politiky. Tyto strategické záměry jsou primárně ukotveny v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a aktuálně blíže rozpracovány v dokumentu Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (dále jen Strategie 2030+), který

v oblasti vzdělávání „udává směr rozvoje naší země na příští desetiletí“ (MŠMT, n.d., s. 1).

1.1.1 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

Vzhledem k aktuální společenské situaci a potřebám vzdělávacího systému jsou státní strategické dokumenty determinující rozvoj vzdělávacího systému pravidelně aktualizovány a průběžně definují nové strategické cíle. Strategie 2030+ je tak dokumentem navazujícím na Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2020 a „Bílou knihu“, která stanovovala program rozvoje vzdělávání v ČR do roku 2010. Celá kapitola 1.1.1 je z pohledu citačních norem pouze shrnutím obsahu Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (MŠMT, 2021a). V rámci snahy o zachování čtivosti a plynulosti textu proto dále budou explicitně dle citační normy APA v rámci kapitoly uváděny pouze přímé citace.

Nově definované strategické cíle modernizace vzdělávání jsou v rámci Strategie 2030+ dva:

- Strategický cíl 1: Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život;
- Strategický cíl 2: Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů (MŠMT, 2021a, s. 16 a 19).

Ke splnění prvního strategického cíle je dle dokumentu nutné reflektovat zejména aktuální dynamické společenské změny a v reakci na ně inovovat obsah a způsoby systému vzdělávání. Důraz je mimo jiné položen na rozvoj digitálního vzdělávání, revizi objemu učiva či zapojování odborníků z praxe. Druhý hlavní cíl Strategie 2030+ reaguje na fakt, že navzdory určitému pokroku dosaženému v uplynulých letech „ČR patří mezi státy s největšími vzdělávacími nerovnostmi, které se projevují výraznou závislostí výsledků vzdělávání na sociálním statusu rodičů, značnými rozdíly mezi výsledky žáků z různých škol i regionů“ (MŠMT, 2021a, s. 19). V kontextu potřeby řešení tohoto problému vidí Strategie 2030+ nutnost zaměřit pozornost při inovaci systému

vzdělávání na celou řadu oblastí. Kromě řešení již zmíněných regionálních disparit, či zavedení systému společného vzdělávání s individualizací výuky a posílení spolupráce s rodinou dítěte, je zde explicitně uvedena i problematika předškolního vzdělávání. Strategie 2030+ v tomto bodě akcentuje význam předškolního vzdělávání pro další život dítěte a dokládá to mimochodem výsledky mezinárodních i národních šetření. V tomto ohledu si Strategie 2030+ klade za cíl maximálně zvýšit účast dětí ve věku 3 až 4 let na předškolním vzdělávání.

V souladu s plněním obou stanovených cílů je Strategie 2030+ rozdělena do pěti samostatných strategických linií: Proměna obsahu, metod a forem vzdělávání, Rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání, Podpora pedagogických pracovníků, Zvýšení odborných kapacit, důvěry a vzájemné spolupráce a Zvýšení financování a zajištění jeho stability (MŠMT, 2021a). V rámci jednotlivých linií je pak problematika transformace současného vzdělávacího systému podrobně a komplexně popsána, zejména s důrazem na jeho aktuální problémy a cesty navrhované inovace.

V rámci návrhu implementace celé Strategie 2030+ do reálného života byla konkrétně definována a k uvedení do praxe připravena řada konkrétních opatření a navazujících klíčových aktivit. V oblasti předškolního vzdělávání se jedná o tato konkrétní opatření:

- Opatření č. 1 – Zvýšení účasti dětí v předškolním vzdělávání;
- Opatření č. 2 – Úprava RVP PV a zvýšení kvality předškolního vzdělávání;
- Opatření č. 3 – Podpora pedagogů a vedení školy;
- Opatření č. 4 – Parametrizace financování a nákladovosti MŠ.

Opatření č. 1 – Zvýšení účasti dětí v předškolním vzdělávání

Cílem opatření je „zvýšit podíl dětí, které se účastní předškolního vzdělávání prostřednictvím uceleného souboru aktivit a také posílením jeho atraktivity“ (MŠMT, 2021a, s. 81). Zásadní váhu pak Strategie v rámci klíčových aktivit realizovaných v rámci opatření klade na spolupráci se zákonnými zástupci, posilování kooperace mateřských

škol s rodinami dětí a rovněž poskytování podpory zřizovatelům při zajišťování dostatečné kapacity škol. Důležitou roli v tomto ohledu hraje mimo jiné navázání robustní meziresortní spolupráce, například využití zkušeností sociálních pracovníků a mediátorů komunikace u rodin dětí ohrožených sociálním vyloučením do vzdělávání.

Opatření č. 2 – Úprava RVP PV a zvýšení kvality předškolního vzdělávání

Cílem opatření je „aktualizovat RVP PV a metodicky podpořit pedagogické týmy mateřských škol nejen při aktualizacích školních vzdělávacích programů, ale především při práci s kurikulem, jejím vyhodnocováním a neustálým zkvalitňováním“ (MŠMT, 2021a, s. 81). V rámci opatření a s ním svázaných klíčových aktivit bude důraz položen zejména na vytvoření kvalitního systému vyhodnocení efektivity vzdělávacího procesu a jeho výsledků. Nezanedbatelnou roli v tomto bude mít především masivní využití pedagogické diagnostiky a, stejně jako v předchozím opatření, spolupráce s rodinami a zákonnými zástupci dětí.

Samotná aktualizace RVP PV bude v duchu cílů Strategie 2030+ reflektovat současné společenské změny i potřeby dětí. Bude se týkat například oblasti obsahu vzdělávání, metod individuálního sledování pokroku dětí či individualizace vzdělávacích strategií.

Opatření č. 3 – Podpora pedagogů a vedení školy

Opatření cílí na „na zvýšení kvality předškolního vzdělávání prostřednictvím podpory pedagogů“ (MŠMT, 2021a, s. 83). Toho má být dosaženo zejména zvýšením kvality profesní přípravy pedagogů, vytvořením efektivního cyklu jejich dalšího vzdělávání a v neposlední řadě i posilováním kompetencí řídicích pracovníků předškolních vzdělávacích zařízení.

Opatření č. 4 – Parametrizace financování a nákladovosti MŠ

Cílem posledního z uvedených opatření je dovést předškolní vzdělávací zařízení k „efektivnímu využívání prostředků po změně financování regionálního školství takovým způsobem, který umožní další snižování počtu dětí na učitele“ (MŠMT, 2021a, s. 85).

Jako možné cesty k dosažení cíle opatření uvádí navýšení překryvu přímé pedagogické činnosti, racionalizaci finančních toků a snižování počtu nutných administrativních úkonů.

1.1.2 Hodnocení aktuálního stavu implementace Strategie 2030+

K ročnímu fungování Strategie 2030+ uspořádalo MŠMT na počátku listopadu 2021 výroční konferenci, jejímž cílem bylo v rámci odborné debaty diskutovat a zhodnotit dosavadní výsledky realizace reformy vzdělávacího systému (MŠMT, 2021b). Diskutovány byly zejména oblasti, které aktuální opatření MŠMT postihují, a to: podpora a řízení škol, revize obsahů vzdělávání, podpora pedagogů, inovace oborové středoškolské soustavy, snižování nerovností ve vzdělávání a podpory předškolní docházky u dětí. V každé oblasti byla představena konkrétní opatření, která se podařilo úspěšně implementovat či programy, které budou v nejbližším období spuštěny. Příkladem je vzdělávací portál edu.cz či od školního roku 2022/2023 plánované spuštění nového programu vzdělávání ředitelů jako pedagogických lídrů.

Klíčovým tématem a problémem, který dle výsledků odborných diskuzí aktuálně nejsilněji rezonuje napříč celým rezortem, je však revize rámcových vzdělávacích plánů. V rámci snah o revize RVP bylo již v lednu 2021 do výuky škol nově zavedeno informatické myšlení a obor informatiky. Aktuálně pak v listopadu 2021 probíhala první expertní etapa revizí, v rámci které měly být vytvořeny návrhy hlavních cílů úprav znění RVP ZV.

1.2 Další kurikulární dokumenty

Dalším kurikulárním dokumentem státní úrovně jsou již v kapitole 1.1. zmíněné rámcové vzdělávací programy (dále RVP), které vymezují závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy na předškolní, základní a střední vzdělávání. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) má dvě úrovně vedení – státní a školskou, které definovala Opravilová (2019) takto:

Na státní úrovni stanovují rámcově vzdělávací programy základní vzdělávací obsah pro danou etapu vzdělávání. Na školské úrovni si každá škola připravuje svůj vlastní školní vzdělávací program, který vychází z příslušného RVP, ale zároveň bere v úvahu konkrétní a specifické podmínky školy (kapacita, vybavení, personální zajištění (s. 71)).

Každý školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) je originální a může být kontrolován Českou školní inspekcí. Měl by být přístupný odborné a laické veřejnosti. Obsahuje důležité informace o mateřské škole, které mohou být zásadní pro rodiče při výběru MŠ pro své děti. Vzdělávací program je ve ŠVP formulován učitelem v podobě integrovaných bloků, které musí zahrnovat kompetence ze všech vzdělávacích oblastí RVP PV. MŠMT (2021c) upozorňuje na značnou volnost v tom, jakým způsobem vzdělávací obsah školy pojmu a realizují.

Témata integrovaných bloků by měla podle Svobodové (2010) vycházet z praktických životních situací, které jsou dětem blízké a projevují o ně zájem. Mohou být zaměřena na určité činnosti i praktické aktivity. Integrované bloky lze strukturovat do tematických celků, projektů či programů a jejich obsah by měl být podle MŠMT (2021c) zpracován jen velmi obecně, aby příliš nesvazoval učitele, avšak odpovídal obsahu vzdělávací nabídky v RVP PV. Je zásadní, aby na sebe integrované bloky obsahově vzájemně navazovaly, doplňovaly se, či prolínaly. Svobodová (2010, s. 36) doplňuje, že: „vzdělávací obsah by měl svou nabídkou činností vytvářet kompaktní a propojený celek obsahově blízký a srozumitelný dětem.“

Navazující třídní vzdělávací program (dále jen TVP) je dokument, ve kterém se shromáždí veškeré podklady k plánování, realizaci a evaluaci jednotlivých tematických bloků. Slouží jako opora pro práci pedagogů. Vypracovává se v různých formách na základě povinnosti vycházející z RVP PV v němž je řečeno, že: „předškolní pedagog odpovídá za to, že program pedagogických činností je cílevědomý a plánován“ (MŠMT, 2021c, s. 44). TVP je rozpracován pouze pro jednu konkrétní třídu a je východiskem individualizovaného vzdělávání, konkrétních podmínek třídy, stupně rozvoje a učení dětí ve třídě (Smolíková & Kupcová, 2005).

1.3 Plánování tematických celků

Podle Svobodové (2010) je nutné vzdělávání chápat jako proces, který začíná hodnocením vzdělávacích podmínek a pedagogickou diagnostikou dětí. Základem je vypořádat, co děti umí, co je zajímá a jaká je úroveň jejich rozvoje jednotlivých kompetencí v oblasti učení, řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské. K tomu je nutné přihlížet i v rámci přípravy a tvorby skladby jednotlivých vzdělávacích tematických celků. Smolíková a Kupcová (2005) při plánování tematických celků doporučují postupovat od rozboru dosavadních schopností dětí a konkrétních podmínek školky. Dále je potřeba stanovit si cíle toho, co chceme děti naučit a očekávané výstupy dětí. Tedy to, co by měly na konci tematického bloku umět, navrhnout činnosti, naplánovat si postup při realizaci, metody a formy práce. Při plánování je nutné opírat se o cíle a výstupy stanovené v RVP PV. Každý pedagog by měl vždy přemýšlet nad tím, co a jak bude sledovat, aby mohl vzdělávací proces v jeho průběhu optimalizovat a na konci výsledky vzdělávání relevantně vyhodnocovat.

Je nutné předem si naplánovat metodický postup práce, ve kterém pedagog směřuje vzdělávání dětí od jednoduššího ke složitějšímu. Smolíková a Kupcová (2005) dále upozorňují na možnost rozpracovat téma natolik, aby bylo možné na základě zpětné vazby dětí upřednostňovat jejich podněty a využívat všech reálných situací. Pedagog by měl dokázat pružně reagovat na to, co děti osloví a zaujme. Při závěrečné evaluaci se je podle Svobodové (2010) potřeba zaměřit na vyhodnocování úspěchů i nezdarů, ale i na vhodnost edukačních postupů a výskyt rizik. Je přínosné zvážení dalších možností práce, popřípadě stanovení podpůrných opatření.

Opravilová (2016, s. 103) k tématu připomíná, že: „učitelka spíše dětem pomáhá vytvářet představy o světě, seznamovat se s ním, orientovat se v něm. Učí je svět samostatně objevovat. Jejím hlavním úkolem je vyvolat v každém dítěti chuť a zájem právě o činnosti, které k poznání vedou.“

1.4 Projektová výuka

1.4.1 Historie

První náznaky projektového přístupu k vyučování lze podle Kratochvílové (2006) spatřit již v 16. století v přístupu Jana Amose Komenského. Jeho tehdy revoluční humanistický pohled na výchovu a vzdělávání upřednostňoval zásady aktivity, názornosti a přímé zkušenosti dětí. Upozorňoval také na touhu dětí se něco nového naučit. Mezi jeho následovníky lze v 18. a 19. století zařadit J. J. Rousseaua, který vyzdvihoval individualitu dítěte a jeho snahu umět řešit problémy, a J. H. Pestalozziho. Ten kladl důraz na celkový rozvoj dítěte, podporoval dětskou tvořivost a samostatnou práci, což odpovídá i dnešním principům projektového vyučování.

Primární základ samotné projektové výuky lze nalézt dle Kratochvílové (2006) v pragmatické pedagogice druhé poloviny 19. století v USA. V té byl kladen důraz na aktivitu dětí a následné využití nabytých zkušeností, které jsou v budoucnu důležité pro řešení různých životních problémů. Autorem teoretických základů konceptu výchovy a vzdělávání pragmatické pedagogiky se stal John Dewey. Jeho vize byla postavena na propojení reálného světa se vzděláváním a fyzická práce spojena s ponaučením. Kratochvílová (2006) dále uvádí, že na J. Deweye navázal W. H. Kilpatrick. Ten v roce 1918 napsal základní dokument o projektové metodě „The Project Method“. Dvořáková (2009) doplňuje, že v něm byl stanoven postup práce se čtyřmi projektovými fázemi – záměr, plán, provedení a posouzení.

V Čechách se podle Dvořákové (2009) projektová výuka začala v praxi prosazovat začátkem 20. století v reformní pedagogice hnutí za novou výchovu. Nastaly snahy o změnu tradičního způsobu vyučování. Odmítal se nátlak nebo donucování, naopak byl požadován individuální přístup pedagogů k dětem. Hnutí podle Opravilové (2011) spojovalo zájem dítěte či jeho potřeby s určitou námahou a úsilím. Kratochvílová (2006) upozorňuje na to, že protlačit nové reformní myšlení nebylo jednoduché. Jedním z inovátorů a autorů reformního programu výchovy se stal Václav Příhoda. Jeho koncepce výuky založená na prvcích projektové výchovy byla testovaná v praxi od roku 1929 až do roku 1939. Podle Jezbedové et al. (2011) byly v tomto období výhody

projektového vyučování spatřovány v řadě oblastí, zejména v možnosti formování zdravého úsudku dětí na základě experimentu, v silné motivaci žáka a v kontextu rozvoje tvořivosti a iniciativy dětí i v oblasti získávání nových zkušeností. Byly však postiženy i některé zápory projektového vyučování, Jezbedová et al. (2011) mezi ně řadí omezení v plánování výuky, negativní vliv dětské náladovosti a určitou ztrátu souvislostí vyučování.

Dalšími důležitými postavami reformního hnutí pedagogického systému v Československu první republiky byly Ida Jarníková s Annou Süssovou. Ida Jarníková byla autorkou Výchovného programu pro mateřské školy (1926) a mnoha metodických příruček pro učitele. Učení v mateřské škole nahradila přiměřenou, ale účelnou zábavou formou hry. Anna Süssová působila na Moravě a formulovala publikaci s názvem Výchovné osnovy mateřské školy. V ní mimo jiné podrobně popsala účelné zařízení všech prostor školky. Ve své koncepci přikládala velký význam pohybu a volné hře dětí (Opravilová, 2016).

V roce 1938 se v pilotní verzi osnov pro předškolní výchovu, jak uvádí Opravilová (2016), objevila myšlenka individualizace. Byl kladen důraz na hru a volné zaměstnání, ale i na aktivitu, spontaneitu, fantazii a kreativitu. Veškeré další snahy o modernizaci vzdělávacího systému v rámci první republiky zhatila roku 1939 okupace Československa a následně druhá světová válka. Další drtivou ránu snahám reformovat československé školství pak v roce 1948 zasadil nástup totalitní komunistické vlády. Komunistický režim si ve vzdělávání vynutil přechod na sovětský model, který byl v zásadě založen na přesném vymezení veškerých požadavků na školský systém. Byl jasně nadiktován obsah a rozsah učiva i metody a formy práce (Opravilová, 2016).

K obnovení reformních koncepcí vzdělávání došlo vzhledem k principům sovětského modelu školství až po pádu komunistického režimu v roce 1989. Ve výchově se znovu začaly objevovat alternativní programy založené na nadčasových myšlenkách reformního hnutí 20. století. V současnosti se projektová výuka stala jednou z doporučených metod vzdělávání, která významně přispívá k rozvoji klíčových kompetencí dítěte (Jezbedová et al., 2011).

1.4.2 Charakteristika projektové metody výuky

Projektové vyučování je podle Skalkové (2007) založeno na stanovení komplexního teoretického nebo praktického problému a následné aktivní činnosti žáků. Z hlediska projektové výuky je zcela zásadní výklad a chápání termínu projekt. Kratochvílová (2009) definuje projekt jako:

Komplexní úkol (problém), spjatý se životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti (s. 36).

Podobně projekt chápe i Kasíková (1997), která jej definuje:

Projekt je specifický typ učebního úkolu, v kterém mají žáci možnost volby tématu a směru jeho zkoumání, a jeho výsledek je tudíž jen do určité míry předvídatelný. Je to úkol, který vyžaduje iniciativu, kreativitu a organizační dovednosti, stejně tak jako převzetí odpovědnosti za řešení problémů spojených s tématem (s. 49).

Projektová metoda výuky je vzhledem ke svým základním principům značně charakteristická. Dle Kratochvílové (2009) patří mezi hlavní příznačné rysy projektové metody zejména směřování učební činnosti k jasně definovanému cíli a jeho výstupu, výrazná potřeba aktivity, samostatnosti a flexibility žáků a rovněž fakt, že žáky k učení a dalšímu rozvoji motivuje zejména praktická zkušenost a aplikace teorie v praxi. Dalším charakteristickým rysem je i skutečnost, že projektová výuka nemůže být komplexně a zcela přesně naplánována. Doležalová (2016, s. 62) k příznačným rysům projektové metody doplňuje, že charakteristická je zejména: „dobrovolnost, samostatná práce a spolupráce, motivace a tvořivost“. Syslová (2017) v kontextu projektového přístupu upozorňuje na nutnost pedagoga ustoupit ve vzdělávacím procesu do pozadí a připravit tímto prostor pro vzájemnou komunikaci dětí.

Chuť dětí zapojovat se do společných činností značně ovlivňuje klima třídy. Kratochvílová (2006, s. 20) se k tomu vyjádřila takto: „Chce-li učitel ve výuce pracovat s projekty, pak musí věnovat hodně pozornosti utváření vhodného klimatu třídy, které je nezbytnou podmínkou úspěšné realizace projektu.“ Klima třídy ovlivňují podle Mareše

a Ježka (2012) dobré vztahy mezi dětmi, schopnost vzájemně spolupracovat, pocit opory v pedagogovi a jeho rovný přístup ke všem dětem, iniciativa žáků a jejich snaha řešit problémy.

1.4.3 Přínos projektové výuky z hlediska kompetencí

Vymezení výhod projektové výuky skrz naplnění klíčových kompetencí dítěte uvedených v RVP PV se věnují například Chytrý a Prchalová (n.d.) ve svém materiálu zpracovaném pro Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Stanovují předpokládané výstupy pro dítě předškolního věku takto:

Kompetence k učení – díky projektům dítě vnímá různorodý svět kolem sebe, pokládá si otázky a touží na ně najít odpovědi. Zkušenost, kterou nabude, dál využívá.

Kompetence k řešení problémů – na základě opakování činností a situací se dítě samo snaží problém řešit. V případě nezdaru dokáže požádat o pomoc kamaráda nebo dospělého.

Kompetence komunikativní – společné činnosti motivují dítě k formulování vlastních myšlenek a k vzájemné komunikaci.

Kompetence sociální a personální – v činnostech se u dítěte rozvíjí schopnost spolupráce i individuálního rozhodování.

Kompetence činnostní a občanské – společný cíl motivuje k činorodosti a pracovitosti. Uvědoměním si náročnosti úkolu pozná dítě váhu své práce a práce druhých.

Úroveň kompetencí je podle MŠMT (2021c, s. 13) ideálem dosažitelným „dítětem ukončujícím předškolní vzdělávání, vyjadřuje očekávaný vzdělávací přínos předškolního vzdělávání, tedy to, čím může mateřská škola přispět k výbavě dítěte pro celoživotní učení dříve, než dítě zahájí povinné školní vzdělávání“.

1.4.4 Proces plánování, realizace a závěrečná evaluace projektu

Příprava

Každému procesu projektování by měla podle Syslové a Štěpánkové (2019) předcházet analýza výchozích podmínek školy, složení třídy, zájmů dětí a výsledků pedagogické diagnostiky. Výsledky celkové analýzy slouží učiteli při volbě přiměřeně náročné vzdělávací nabídky. Doležalová (2016) upozorňuje na nutnost přípravy rozmanitých námětů a činností různé obtížnosti. Potvrzují to i Syslová a Štěpánková (2016, s. 83), které naléhají na nutnost „propojení vzdělávacích obsahů z více různých vzdělávacích oblastí, vztahujících se k určitému tématu, k praktickým životním situacím nebo praktickým činnostem“. V této fázi je podle názoru Jezbedové et al. (2011) potřeba promyslet jednotlivé aktivity, časový harmonogram, celkový způsob realizace projektu i možný vznik rizik. Výsledkem přípravy by mělo být stanovení cílů a očekávaných výstupů propojených s tématem vzdělávacího projektu.

Realizace

Při realizaci projektové výuky je dle MŠMT (2021c) vhodné využít kooperativní učení hrou a ty činnosti, které dítěti přinášejí přímé zážitky. Právě takové aktivity podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, vyvolávají u dítěte radost ze získávání učení a podněcují zájem poznávat nové věci a získávat nové zkušenosti.

Jak podtrhuje například Polašková (n.d), a potvrzuje i MŠMT (2021c), úloha učitele se při realizaci projektů posouvá do roviny odborného poradce a pomocníka dětí v orientaci. Měl by být hlavním zdrojem motivace a organizátorem jednotlivých činností. Pro celkový úspěch projektu je velice důležitá jeho role diagnostika, průběžného hodnotitele a prognostika. Průběžné vyhodnocování a zpětná vazba dětí je podstatná pro vývoj celého projektu. Učitel sbírá zásadní informace komunikací s dětmi, pozorováním a analýzou jejich činností. Je výhodné průběžně upravovat vzdělávací nabídku bezprostředním individuálním potřebám a zájmům dětí. V průběhu celého projektu je žádoucí průběžně pořizovat fotografie či videozáznamy z jeho praktické realizace.

Závěrečná evaluace

Závěrečné evaluace projektu by se podle Smolíkové a Kupcové (2005) měli účastnit nejen všichni zúčastnění pedagogové a lektori, ale i děti. Předmětem vyhodnocování se stává naplňování předem stanovených cílů, vlastní průběh realizace, zvolené metody a postupy. Hodnocení projektu má mířit také do budoucnosti – co z projektu a jeho výstupu plyne, jak s ním pracovat dál. Je účelné si poznamenat závěry pro další práci. Problémy, které se během projektu objevily, úspěchy, znalosti a schopnosti, na které je možné navázat, k čemu je ještě potřeba se vrátit a na co se orientovat.

1.5 Tradiční lidová řemesla

Svět a celá lidská společnost se v průběhu posledních desetiletí v důsledku průmyslového a technologického rozvoje velmi rychle a dynamicky mění. K nejzásadnějším změnám došlo zejména v ekonomickém modelu fungování společnosti, hospodářském a výrobním cyklu a s ním spojenými vzory lidského chování. Tradiční výrobní postupy a řemesla nemohou svou nízkou efektivitou v dnešní globalizované ekonomice obstát a jsou proto postupně v praxi opouštěna. V souvislosti s tím se však jejich znalost a povědomí o nich vytrácí z celé společnosti.

Cílem bakalářské práce je podpořit rozvoj edukačního potenciálu dětí prostřednictvím tradičních pracovních činností a zvyků. Ty je potřeba z hlediska ochrany dědictví minulosti a vnímání národní a kulturní identity i nadále požadovat za důležitou součást našeho aktuálního světa.

Zachycování běžných součástí života na vesnici napříč historií se odedávna věnují různé badatelské skupiny z celé naší republiky. Zpracovávají většinou globální pohled na historii či popisování regionálních odlišností, tradičních obyčejů a pracovních návyků určité etapy našich dějin.

Práce je soustředěna na problematiku lidové i umělecké výroby v regionu jihozápadních Čech. Čerpáno proto bylo nejen z knih a článků zabývajících se obecně

historií řemesel v Čechách i na Moravě, ale i ze zdrojů lokálních, například poznatků muzea města Horažďovice, shromážděných v rámci jeho projektu Návrat k tradicím.

Vzhledem ke specifickým přírodních podmínek jihozápadu Čech, tedy hornatého regionu, kde je počasí determinováno zejména vlivy Šumavy, tvořila základ zdejšího zemědělství především živočišná výroba. Ta byla samozřejmě doplňována výrobou rostlinnou, dařilo se zde však jen omezenému okruhu plodin, které prosperovaly i ve specifických klimatických podmínkách šumavského podhůří. Průmysl regionu se pak soustředil na zpracování lokálních surovin, zejména na těžbu dřeva, textilní a sklářskou výrobu. Pro potřeby přípravy celoročního edukačního programu proto byly z tradičních činností a lidových řemesel vybrány: chov ovcí, předení příze a tkaní látek, výroba oděvů, sběr léčivých bylin, zpracování mléka, zpracování dřeva a stavba kamen a pecí.

1.5.1 Chov ovcí

Gajduška (2004) zmiňuje, že již v dávných dobách si lidé uvědomovali užitečnost zvířat jako jsou ovce, kozy a skot. Už v období neolitu si je proto začali ochočovat (domestikovat). Jarošová (2007) za první zemědělce na našem území považuje Slovany (6. a 7. století). Pěstovali obilí, chovali dobytek, starali se o ovocné stromy, vinnou révu a včely. O dobytek pečoval pravděpodobně už tenkrát pastýř ve volné přírodě. Ten za dobytek odpovídal, chránil ho před úrazem, onemocněním a hladovými šelmami. Gajduška (2004) uvádí, že pastevci volně přecházeli se svými stády od jara do podzimu za lepší pastvou z místa na místo. Dobytek spásal všelijaké bylinky a plevel, zároveň louky hnojl a tím se stával nepostradatelným. Ovce se chovaly pro maso, mléko, kůže, kožešiny a vlnu, ze které se vyrábělo sukno na oděvy. Jarošová (2007) komentuje velký rozvoj textilního průmyslu v 19. století a z toho vyplývající nárůst počtu zvířat. Byla ze Španělska dovezena ovce merinová, která měla delší a hebký srst, ale podmínky u nás ji nevyhovovaly, proto docházelo ke šlechtění našich selských ovcí. Protože se chov naší české selské ovce stal nerentabilní, v období 1. a 2. světové války téměř zanikl. Další vývoj v chovu ovcí ovlivňovala JZD. Docházelo k zušlechťování pastvin, chov ovcí se stal jen doplňkovou oblastí zemědělství u nás. Ovce si hospodáři drželi jen v malém množství a převážně jen pro maso. V současné době však jejich malochov jeví mírné

oživení díky soukromým majitelům travních porostů – luk, sadů i zahrad – kteří ovce využívají ke spásání trávy, kterou tak nemusí často sekat.

1.5.2 Předení příze a tkaní látky

Gajduška (2004) dokládá, že výroba textilií patří k nejstarším lidským činnostem. Muzeum Horažďovice (2009) popisuje tradiční pracovní postupy, které byly vyvinuty ve středověku a následně až do 19. století nezaznamenaly žádné zásadní technologické změny. Hrbení se za stavem nebo u kolovrátku byla zdoluhavá, velice jednotvárná práce, náročná na pozornost a čas. Dnes se u nás vytváří tkané lidové i umělecké výrobky tradiční technikou většinou jen podomácku. Předení vlny se v našem regionu věnuje už jen minimum nadšenců. Podle Asociace originálních značek (n.d.) patří mezi nejznámější a nejuznávanější přadleny v regionu jihozápadních Čech paní Christine Sagstetter z Bernartic u Kolince, která dodnes tradičním způsobem zpracovává srst lam a alpak.

1.5.3 Sběr léčivých bylin

Ostránská (2017) uvádí, že historie sběru a používání bylin je stará jako lidstvo samo. Lidé od pradávna rozeznávali rostliny a znali jejich účinky. Z kořínků, listů, jehličí i bobulí vařili čaje, připravovali mastičky a bylinné obklady. Kvůli nedostatku lékařů a peněz nemocní navštěvovali babky kořenářky a žádali je o radu. Tato tradice se u nás přes překážky kladené minulým režimem leckde udržela až dodnes v podobě lidových léčitelů. V Sušici např. dlouhá léta působil římskokatolický kněz František Ferda, legenda českého léčitelství dvacátého století. Svými mimořádnými diagnostickými a léčitelskými schopnostmi a účinnou výhradně bylinnou léčbou se vymykal ortodoxnímu chápání obyčejných lidí i odborníků té doby (Ferda, 2013). Během jeho působení léčitele ho vyhledalo na sto tisíc lidí nejen z Československa.

1.5.4 Zpracování mléka

Mléko je produktem mléčných žláz savců a slouží jako výživa pro mláďata. Archeologické nálezy svědčí o důležitosti mléka a mléčných výrobků ve stravě lidí již

v dávných dobách. Protože ho lidé nedokázali v čerstvém stavu dlouho uchovat, začali ho zpracovávat (Gajduška, 2004). Nejčastějšími mléčnými výrobky bylo máslo, tvaroh a sýr. Máslo se vyrábělo z nadojeného mléka tak, že se sesbírala usazená smetana a stloukla se v máselnici. Tuto práci zastávaly výhradně ženy. Dnes existuje v pošumavském regionu několik farem, které se zabývají ekologickým pěstováním skotu a následným zpracováním mléka v bio kvalitě. V Sušici se vyrábí v rodinné sýrárně Melcher biosýry, v Boubíně lze zakoupit výborný bio kefír, který byl oceněn značkou „regionální potravina“ (Asociace originálních značek, n.d.)

1.5.5 Zpracování dřeva

Janotka a Linhart (1984) spatřuje dřevo jako jeden z prvních materiálů, který začal člověk využívat. Od středověku se těžilo v horských lesích, odkud se plavilo po vorech do nížin, kde se prodávalo. Nezbytností pro každého venkovského muže se stala dovednost zpracovávat dřevo. Měkký a dostupný materiál byl podle Gajdušky (2004), využíván na výrobu jak předmětů denní potřeby, tak i těch pro radost, kde byl kladen důraz na kvalitu provedení, výzdobu a originalitu, méně na funkci. Mezi nejjednodušší techniky zpracování dřeva patřilo dlabání, kdy se z louče nebo kmene vydlabal vnitřek. Tímto způsobem pracovali řezbáři, kteří vyráběli například lžíce, nádoby, sošky, loutky a hračky. Jedním z nejznámějších řezbářů přelomu 20. a 21. století jihozápadního regionu Čech se stal podle Asociace originálních značek (n.d.) pan Václav Tittl z Velhartic, který své výrobky vyřezává z lipového dřeva. Jeho kříže zdobí kostely u nás i v USA a Kanadě. Sušický betlém, jehož je spoluautorem, patří k největším mechanickým betlémům v naší republice.

1.5.6 Stavba kamen a pecí

Gajduška (2004) zmiňuje, že důležitou součástí každého obydlí bylo otopné zařízení. Jeho úkolem bylo i odvádět z místnosti zplodiny vzniklé při hoření. V domcích Slovanů v 6.-9. století jím byly většinou kamenné pece, vybudované z plochých pískovcových, vápencových či žulových kamenů. V dobách Velké Moravy se jako zdroj tepla využívaly hliněné kopulovité pece. Takovéto pece měly proutěnou konstrukci, která byla

vyplněna a omazána silnou vrstvou hlíny, jež se musela vypálit. Janotka a Linhart (1987) doplňují, že se ve 13. století v Čechách část hrnčírů začala specializovat na výrobu hliněných kachlů. Tito kamnáři vyráběli kachle vytlačováním hlíny do forem a z nich stavěli kamna. Velmi důležitý byl jejich vzhled, plastická výzdoba, glazura a malba. Kamna se časem stala luxusem, který si mohli dovolit jen ti nejbohatší. Proto byly stavěny nejčastěji v hradech, zámcích a v klášterech. Podle Asociace originálních značek (n.d.) se v dnešní době kamnářství na Šumavě věnuje hlavně firma MK Profi Kachlová kamna v Horní Plané, jejíž majitelé navázali na kamnářské řemeslo svých rodičů. Výrobky této firmy nesou označení „originální produkt ze Šumavy“.

1.5.7 Výroba oděvů

Feyfrlíková (2021) dokumentuje nejstarší doby, kdy si lidé oděvy zhotovovali sami pomocí kostěných jehel a sušených zvířecích střívek. Postupně se k šití začaly používat jehly z mědi a železa a k sešívání se vyráběly lněné nitě. Za vlády Karla IV. se móda velice sofistikovala. Oblečení mělo složitý střih a jeho ušití bylo náročné, proto vzniklo krejčovské řemeslo. Hora (2007) upozorňuje na vynález prvního šicího stoje, který v 19. století významně zvýšil produktivitu práce. V meziválečném období u nás vznikaly velké textilní závody, kde se vyrábělo konfekční oblečení z moderních materiálů. Jedním z nejvýznamnějších, které vznikly v České republice, byl po 2. světové válce Jitex. Jeho střediska se nacházela v Horažďovicích a v Písku. Hanus a Polanský (2021) v rámci výstavy Z historie textilního průmyslu v Horažďovicích uvádí, že zde byla zaměstnávána většina žen z těchto měst a přilehlého okolí. Závody Jitexu začaly zanikat po změně režimu v roce 1989, do dneška se zachoval pouze písecký. V posledních letech došlo k úpadku českého textilního průmyslu, většina zboží je k nám dovážena ze zahraničí. Přesto se u nás ale můžeme setkat i s krejčími a švadlenami, kteří se nezaměřují jen na kvantitativní výrobu oděvů.

2 VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY

2.1 Cíl a metody práce

V rámci praktické části práce byly rozpracovány čtyři vzdělávací projekty, které byly následně v praxi v mateřské škole realizovány. K jejich závěrečné evaluaci bylo využito prolínání metod pozorování a rozhovoru. Při činnostech byla sledována vnitřní a vnější motivace, aktivita, atmosféra a reakce dětí. V každodenních rozhovorech byla zjišťována a následně vyhodnocována míra spokojenosti dětí a komplexního pochopení tématu. Pro získání kvalitní zpětné vazby, bylo zařazeno rovněž dětem blízké hodnocení pomocí „emotikonů“, které děti různým aktivitám na závěr projektu přiřazovaly, nebo „dopisy rodičům“, které jim na konci dne psaly. V rámci evaluace byl v souvislosti s hlavními cíli práce kladen důraz i na vyhodnocení přínosu projektu pro rozvoj edukačního potenciálu dětí. Tyto výstupy jsou pro každý z projektů zahrnuty v podrobných hodnoceních v kapitole 2.4 Závěrečné vyhodnocení projektů.

V projektech byly využívány metody práce založené na prožitku, myšlenkových operacích, pohybu, hře, fantazii, komunikaci a experimentu. Všechny metody se vzájemně prolínaly a srozumitelně dětem nabízely praktické a smysluplné ukázky životních dovedností člověka.

Edukační programy jsou zpracovány v souladu s výše popsanou metodikou tvorby a zásad projektového vzdělávání. Ke každému z projektů jsou uvedeny zdroje, které byly specificky využity k jejich přípravě, zpracování a realizaci. Vzhledem k požadavkům na strukturu a přehlednost práce je v jejím těle popsán pouze jeden ze čtyř realizovaných edukačních programů, a to projekt s názvem Krávy, ostatní jsou uvedeny v příloze. Evaluace úspěšnosti realizace všech čtyř projektů je provedena v kapitole 2.4 Závěrečné vyhodnocení projektů.

2.2 Charakteristika dětské skupiny

Praktická výuka dětí dle připraveného edukačního programu, který v rámci čtyř projektů pokrývá všechna roční období, probíhal v jedné z mateřských škol v okrese Klatovy od jara do podzimu 2021. Ve druhém pololetí školního roku 2020/2021 bylo v mateřské škole zapsáno 20 dětí, z toho 12 chlapců a 8 děvčat. V dopoledních hodinách

byla ve třídě přítomna asistentka pedagoga. Se začátkem školního roku 2021/2022 se složení skupiny částečně pozměnilo. Ke vzdělávání bylo stále zapsáno celkově 20 dětí, z toho však 13 chlapců a 7 děvčat. Do školky nově nastoupily čtyři děti ve věku 2-2,5 roku a jeden chlapec předškolního věku s podpůrným opatřením 3. stupně. Ve třídě proto byla celý den přítomna asistentka pedagoga a dvakrát týdně i chůva.

Účast jednotlivých dětí na výuce ovlivňovala pandemie onemocnění COVID-19. Velikost i složení skupiny, která se jednotlivých vzdělávacích projektů zúčastňovala, se v důsledku častých karantén či onemocnění dětí a jejich rodinných příslušníků poměrně výrazně měnily. Naprostá většina dětí se do plnění úkolů v rámci jednotlivých projektů zapojovala s nadšením a velmi aktivně. Občasná nepřítomnost jejich motivaci k práci zásadním způsobem neovlivňovala. Samozřejmě se však v kolektivu dětí našlo několik jedinců, kteří se do edukačního programu aktivně příliš nezapojovali, byla jich však absolutní minorita. Ze strany pedagogů byl těmto dětem ponechán patřičný prostor a dopřán potřebný čas. Všechny děti se tak ve finále na plnění úkolů v rámci projektové výuky dle svých možností podílely.

V prvním pololetí běhu edukačního programu si u chlapců oblibu získaly zejména volné hry na farmu, které iniciovaly především děti, jejichž rodiče jsou zemědělci. Dívky při volné hře preferovaly námětové hry, malování a tanečky. V důsledku obměny složení třídy po začátku školního roku 2021/2022 došlo působením nových dětí k určitým změnám v naladění a volné hře celého kolektivu. U chlapců začaly převažovat spíše konstrukční hry, při kterých se postupně zvyšovala náročnost a propracovanost. Děvčata stále upřednostňovala nejvíce námětové hry. Celkově mezi sebou děti více komunikovaly, kolektiv se stmelil a zejména u děvčat se prohloubila empatie k mladším spolužákům.

2.3 Vzdělávací projekt Krávy

Velikost skupiny: 12-18 dětí

Období realizace: červen 2021

Celý projekt je inspirován knihou „Kráva a dědeček“ (Binar, 2015). Jednoduchý příběh otevírá prostor nejen pro otázky k filozofování, ale i k různým navazujícím činnostem. Dětem je umožněno vyzkoušet si tradiční způsob výroby másla a připravit ochutnávku ostatním. Činnosti se zaměřují na rozvoj grafomotoriky, logického myšlení, spolupráce a podpory kladného vztahu k přírodě. Děti si vyzkouší aktivity, které byly dříve běžné v každé domácnosti. Z řemeslných mistrů se jim věnovali mlékaři a bylinkářky.

Každodenní hodnocení činností dětmi je spojené s rituálem: „*Povězte mi děti všechny, bylo vám dnes spolu hezky?*“ Při něm se děti učí vyjadřovat své pocity zvednutím ruky.

Příprava:

Tab. č. 1: Cíle a výstupy:

Oblast vzdělávání	Cíle	Očekávané výstupy
Dítě a jeho tělo	Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládnout jemnou motoriku	<i>Dítě drží správně tužku</i>
Dítě a jeho psychika	Přemýšlet a své myšlenky i úvahy vyjádřit	<i>Dítě vysvětlí, jaké produkty se z mléka vyrábí</i>
		<i>Dítě umí vysvětlit, jaké nebezpečí může vzniknout při práci s elektrickým proudem</i>
Dítě a ten druhý	Spolupracovat s ostatními	<i>Dítě respektuje druhého a navazuje na jeho nápady</i>
Dítě a společnost	Přizpůsobit se životu v kolektivu	<i>Dítě je ohleduplné při hrách, dokáže přijmout prohru</i>

	Vnímat umělecké a kulturní podněty a hodnotit svoje zážitky	<i>Dítě propojuje vlastní zkušenosti s příběhem</i>
Dítě a svět	Vnímat krásu a rozmanitost světa	<i>Dítě ví o existenci moře</i>

Vzdělávací nabídka:

Práce s obrazovým materiálem, knížkou, encyklopedií – seznámení s názvy členů rodiny tura domácího, kde žije, čím se živí, jaké jsou jeho hlavní znaky, co lidem poskytuje.

Přiřazování rostlin k barvám duhy

Děti nacházejí na louce různobarevně kvetoucí rostliny, porovnávají jejich barvu s papírovými barvami duhy a přiřazují je ke správnému odstínu.

Pohybová hra: „Uvijeme věneček“

Uvijeme věneček (Viskupová, in Leblová, 2016)

Uvijeme věneček,

ze všech našich kyticek.

Zapleteme do věnečku

kvítek, lístek i kyticíku.

Jaké jméno máš?

Tak pojd' mezi nás!

Děti jsou rozmístěny po herně či louce, sedí v tureckém sedu. Učitelka prochází mezi nimi a zpívá písničku. Vybere jedno dítě, to řekne libovolný název květiny a připojí se za učitelku. Opakuje se nářev, další oslovené dítě jmenuje jinou květinu a zapojuje se do řady. Vše se opakuje do doby, kdy se do řady připojí všechny (Leblová, 2016).

Pohybová hra: „Na kopřivu“

Hubatá kopřiva (Suchý, in Leblová, 2016)

Kopřivo, kopřivo, stojíš pěkně nakřivo.

Postav se rovně! Co je ti po mně?!

Já se jen tak válím, a když mohu – pálím.

Na jedné straně místnosti stojí jedno dítě – kopřiva. Ostatní stojí v řadě vedle sebe na druhé straně místnosti. Kopřiva stojí a všelijak se kroutí. Děti na ni volají: „*Kopřivo, kopřivo, stojíš pěkně nakřivo. Postav se rovně!*“ Kopřiva jim odpovídá: „*Co je ti po mně?! Já se jen tak válím, a když mohu – pálím.*“ Rozběhne se a chce popálit co nejvíce dětí. Chycené dítě zůstává stát a stává se kopřivou. Hra končí, když jsou všechny děti pochytané. Hru je vhodné hrát v herně, tělocvičně, ale i na zahradě (Leblová, 2016).

Pohybová hra: „Na vlak“

Děti utvoří vlak, a ten jede rychle, pomalu, do kopce, z kopce. Lze utvořit jeden vlak děvčat, druhý chlapců a počítat, kde je víc vagonů, který je delší nebo kratší, podle barev oblečení dětí nebo lze řadit děti podle velikosti atd.

Pohybová hra: „Na žraloka“

Honící „žralok“ se postaví na jednu stranu, zbylí hráči se volně pohybují v prostoru herny, mají označené místo – palubu, kde jsou v bezpečí. Učitelka zavolá: „Žralok!“ Děti se rozběhnou do bezpečí, zatímco se je „žralok“ snaží chytit. Když se mu to podaří, vymění si role.

Překážková dráha

- Skoky snožmo s oporou dlaní přes lavičku.
- Rychlý běh po žíněnkách s přeskokováním mezer.
- Opakované skoky na trampolíně, seskok na žíněnku.
- Skoky snožmo po žíněnce.
- Překonání dráhy s nataženou pradelní gumou, které se děti nesmí dotknout – je to jako elektrický ohradník!

Tvoření z kamenů

Z plochých kamenů lze vytvořit hlavu krávy. Je potřeba najít správnou velikost kamenů tak, aby po jejich sestavení vznikla rozměrově správná hlava. Detaily nosu a očí se

mohou domalovat fixem. Na rohy lze použít klacek nebo jiný materiál. Při sestavování kamenů se předříkává říkanka:

Jen za malou chvíličku, postavím si kravičku.

Oválný nosíček, jedna, druhá tečka.

Šišatá hlavička, a ještě dvě očka.

Jedna šiška, druhá šiška – kráva už má uši.

Mezi uši čertí růžky, podívej, jak jí to sluší.

Grafomotorické cvičení – kreslení krávy v rytmu říkanky

Jednotážné ovály jsou předem předkreslené. Děti kreslí voskovkou. Začíná se nahoře vlevo, pohyb ruky směřuje doprava, dolů a zpět. Je potřeba každý grafomotorický prvek obtahovat opakovaně, vícekrát za sebou a bez přestávky, ve svižném tempu, nejlépe v rytmu říkanky:

Jen za malou chvíličku, namaluji kravičku.

Oválný nosíček, jedna, druhá tečka.

Šišatá hlavička, a ještě dvě očka.

Jedna šiška, druhá šiška – kráva už má uši.

Mezi uši čertí růžky, podívej, jak jí to sluší.

Grafomotorické cvičení – trénování vlnovky

Pomůcky: voskovky, kamínky s obrázkem krávy

Na papíře jsou v řadě rozmístěny kameny. Vlnovka se kreslí zleva doprava tak, aby čára vedla jednou nad kamenem a jednou pod kamenem.

Grafomotorické cvičení – cvičení horní oblouk

Cvičení pro uvolnění kloubů paže je vhodné doprovázet říkadlem:

Houpy, hou, krávy jdou.

Nesou mlíka, půl žejdlíka.

Kde je naše jalová?

U božího kostela.

Kostel se boří, stodola hoří.

Skoč má milá do vody,

na ty černé jahody.

Nač bych já tam skákala,

sukýnky si máčela.

Kde bych si je sušila?

Stoj rozkročný, naznačuje se mávání zleva doprava nad hlavou. Pohyb začíná a končí ve výši ramen. Cviky se provádí celou paží. Nejdříve pravou rukou, pak levou, nakonec oběma.

Stoj rozkročný, prsty se dotýkají ramen, lokty před sebou malují horní oblouk, jako když si pták protahuje křídla. Nejdříve pravou rukou, pak levou, nakonec oběma.

Stoj rozkročný, děti si zahrají na stěrače u auta. Ruce před sebou malují horní oblouk, pohyb vychází z lokte. Nejdříve pravou rukou, pak levou, nakonec oběma.

Stoj rozkročný, dlaněmi se utvoří „mistička“. Pohybem zápěstí děti simulují pohyb při nabírání a vylévání vody z dlaní. Nejprve pravou rukou, pak levou, nakonec oběma.

Grafomotorické cvičení – kreslení horního oblouku

Pomůcky: papír, voskovky

Hravé kreslení – dominantní rukou, druhou rukou a kreslení oběma rukama současně. Cvičení je vhodné provádět na zemi v kleče a doprovázet ho říkadlem „*Houpy, hou, krávy jdou*“.

Hledání slov s více významy:

Koláč – jídlo, bobek krávy

Koruna – šperk pro princeznu, mince

Uši – orgán sluchu, uši u tašky, úchyty hrnce

Roh – roh místnosti, kravský roh

Oko – orgán zraku, díra na ponožce

Zámek – domov princezny, k uzamykání na klíč

„Kdo to ví, odpoví“ - hra na procvičení slovní zásoby

Děti sedí v kruhu, učitelka klade otázky. Ten, kdo zná odpověď, vyskočí, odpoví a zase se posadí. Učitelka opakuje správné odpovědi, popřípadě špatnou odpověď opraví.

Příklady otázek:

- Jakou zeleninu na jaře sejeme na zahrádce?
- Jaká zelenina se na podzim sklízí? Jaké ovoce?
- Co dělá zahradník?
- Jaké nářadí zahradník potřebuje?
- Co dozrává nebo vyrostne na poli?

Zpěv písňe: „Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?“

Zpěv písňe: „Travička zelená“ s pohybem

Travička zelená, to je moje potěšení, (děti se drží za ruce, chůze v rytmu písňe doprava)

travička zelená, to je moje peřina. (chůze po kruhu v rytmu doleva)

Když si smyslím, na ni sednu, (sed na zem)

když si smyslím, na ni lehnu. (leh na zem)

Travička zelená, (leh na zádech, roztahování nohou a rukou od těla)

to je moje peřina. (údery dlaněmi vedle těla v rytmu o zem)

Dechové cvičení

Cvičení nádechu: Správný prodloužený nádech nosem bez zvedání ramen.

Cvičení výdechového proudu: Pomalý výdech ústy s tichým přidáním zvuku. Jak dělá kráva: „búúúú“, sova houká: „húúúú“, vítr fouká: „fúúúú“.

Cvičení dechové výdrže: Zadržení dechu na krátkou chvíli (hra na potápěče).

Vystřihování (Decoupage) – ubrousková technika

Pomůcky: kámen, pastelová tempera, ubrousek na decoupage, lepidlo na decoupage, plochý štětec, bezbarvý lak ve spreji.

Nejdříve je potřeba natřít kámen pastelovou temperou. Z vhodného ubrousku se vybere motiv a pečlivě se vystřihne. Z vystřiženého motivu je nutné odstranit dvě spodní nepokreslené vrstvy ubrousku – takto je motiv připraven k nalepení. Po zaschnutí barvy se nanese na kámen lepidlo. Motiv se ke kameni přitiskne a pomocí plochého štětce pomalu od středu k okrajům přilepí. Opatrným přetíráním štětcem se postupně vypnou všechny nerovnosti. Po zaschnutí lepidla je vhodné kámen přelakovat, aby obrázek nepoškodil déšť či vysoká teplota.

Výtvarná aktivita – malování moře škrobovou technikou

Celá čtvrtka se natře uvařeným škrobovým roztokem. Levá polovina obrázku se přetře několika vertikálními pruhy barevné tempery. Hřebenem z kartonu se barva horizontálně rovně nebo vlnovkou vždy jedním souvislým tahem roztírá. Pomocí kartonu se barvy promíchají.

Obr. č. 1 – Malování moře škrobovou technikou

Zdroj: archiv autorky

Aby bylo možné lépe vidět skutečný efekt této techniky, může se před použitím hřebenu z kartonu nechat škrob chvíli zaschnout. Hmota zůstává vytlačená, vznikají hrubší vzory, které vypadají téměř trojrozměrně.

Pokusy s vodou:

1. Rozdílná hustota vody – Do sklenice s vodou se pomalu spustí vejce, které padá ke dnu. Do druhé sklenice se nasype sedm lžiček soli a roztok se zamíchá. Po rozpuštění soli vejce plave.

2. Malování slanou vodou – Nasyceným roztokem slané vody se štětcem namaluje obraz na černý papír. Po odpaření vody zůstávají na papíře bílé slané linie.

Relaxace (inspirováno Lokšová & Lokša (2003))

Pomůcky: PET lahev částečně naplněná vodou

Děti leží na zemi, mají zavřené oči a učitelka jim klidným hlasem vypráví příběh. Pro dokreslení atmosféry přitom pomalu v rytmu vln přelívá vodu v PET lahvi.

„Oči jsou zavřené, ležíte uvolněně a soustředíte se na můj hlas. Představíte si všechno jako ve snu. Je teplo, sluníčko příjemně hřeje. Jeho paprsky se odrážejí ve vlnkách moře. K břehu je uvázaný člun. Vstoupíte do něho, odvážete ho a lehnete si na deku na jeho dně. Člun se jemně houpe ve vlnách, nahoru a dolů. Cítíte, jak krásně vás houpe. Vnímáte pouze příjemné houpání a posloucháte, jak vlnky zlehka šplouchají na okraje lodi. Hned vedle vás vyskakuje nad hladinu delfín. Zakotvíte a vystoupíte na neznámém ostrově. Jdete bosí po hřejivé písčité pláži. Cítíš, jak se ti ohřívají chodidla? Mořské vlny příjemně šumí a něžně se převalují na pobřeží a smývají zrníčka písku. Dýcháme pomalu a zhluboka. S odlivem každé vlny v nás ubývá únava a napětí. Cítíte se příjemně. Slunce nám paprsky kreslí úsměv na tváři. Otevřete oči, protáhněte se, jste odpočatí a plní sil.“

Motivací se stala kniha Kráva a dědeček (Binar, 2015).

Pro lepší porozumění náplni projektu je zde uvedena citace textu knihy:

S krávou by mohly být potíže. Je to zvíře neskladné, těžké a těžkopádné, v pohádkách se vyskytuje zřídka. V bytě ji mít nemůžeme, mohla by se propadnout o patro níž, pak ještě o patro a ještě, až do přízemí a z přízemí do sklepa, k jízdním kolům a marmeládě. Ve sklepě je nezdravo, vlhko a chladno, mohla by se nastudit. A co pak s ní? Kromě toho každá, i ta nejvychovanější kráva po sobě zanechává koláče, které zrovna nevoní. Nedělá to schválně, je to její přirozenost, s tím se musí počítat.

Straka je kráva strakatá jako straka, proto se tak jmenuje. Ale říká se jí taky Stračeno. – No tak, Stračeno! Ustup, Stračeno! Krávy jsou nejraději venku, déšť jim příliš nevadí ani chlad. To už musí být pořádná zima, aby se rozhodly, že se uchýlí pod střechu. – Zrovna teď jsou krávy na pastvině, tam je jim hej. Slunce svítí a skřivani nad nimi skřípou písničku vhodnou k pasení.

Zítřka bude velký den: jalůvky – to jsou kravky, které ještě neměly telátko – a mladí býčci pojedou spolu na výlet. Kamionem! Straka už se nemůže dočkat, vždyť je taky jalůvka, ještě jednou se vyspí... a už to bude!

Jenže Straku na výlet kamionem nevzali. „Ne ne,“ řekli, „pro tebe, Stračeno žádný výlet. Takovou krásnou jalůvku si tu necháme. Až se ti narodí telátko, budeš dávat mléko. Hotovo, basta, žádné odmlouvání!“

Straka zůstala doma se staršími kravami a s docela malými, hloupými telaty. Vlastně tu zůstala sama, všechny její kamarádky a kamarádi odjeli na výlet... Dodneška se nevrátili. Staré krávy se s ní nebavily a telata na ni koukala jak na nová vrata. Žádná zábava. – A tak se Straka rozhodla, že se vydá sama na výlet. Půjde pěšky, je to zdravější. Nikomu nic neřekla, s nikým se nerozloučila a vykročila. Šla pastvinou, kam ji nohy nesly. Nohy ji přinesly až ke dvěma drátům nataženým mezi kůly. Konec cesty? Nikoli, pro zdatnou krávu žádná překážka... Jenže drát nebyl obyčejný, byl to elektrický ohradník a hlídal krávy, aby se nerozutekly po krajině. Kdo se ho dotkl, toho drát řádně nakopl. Straka byla srdnatá a rozhodnutá pro výlet, drátu se nezalekla, ať si kope, jak chce! Rozběhla se, odrazila, ohradník přeskočila. Nic nebylo snadnější.

Kukuřičným lánem se prodrala až k lesu – stromy se tu kývaly ve větru a hrozily jí větvemi, ostružiní jí chytalo pichlavými šlahouny za nohy, lesní tráva nestála za nic, byla to ostrá ostřice, řezavá, škrábala na jazyku a v krku. Straka se raději vydala podél lesa a pak cestou mezi poli do vesnice, za lidmi. Vlezla k nim otevřenými vrátky a hned udělala koláč na čerstvě ostříhaném trávníku. „Jedeš, krávo!“ vyháněli ji. „Nač je taková kráva dobrá,“ říkali si lidé, „vždyť mléko se vyrábí v kombinátu a prodává v supermarketu, v tuze šikovných papírových krabicích.“

Dědeček Josef tráví většinu času v zahradě sám, babička Josefka tam s ním nezajde a nezajde. Vysedává u kamen v kuchyni na bedně s dřívím a čte si knížku o životě na vsi.

Až nastane vhodná chvíle, odloží knížku a uvaří oběd: bramboračku s houbami a čočku s vejcem, k tomu kyselou okurku. Mnohdy bývá babička tak začtená, že propase vhodnou chvíli a knížku neodloží. Pak mají k obědu chleba s máslem a mléko z krabice.

V zahradě je plno práce. Dědeček okopává jahody, pleje, vyhání krtky ze záhonů a špačky z třešní, učí břečťan šplhat po zdi, pase včely a poslouchá, co si povídají haluze ve větru. A do toho kráva! Otevřenou branou vešla, jako by se vracela domů, strakatá jalůvka, zvedla ocas a nasypala koláč na rozrytý záhon. Sama se toho polekala. Taková pěkná zahrada, zase ji odtud vyženou... Ale nevyhnali.

„Jako na zavolanou,“ zaradoval se dědeček Josef. „A je pohnojeno. Je-li pohnojeno, ředkvičky dobře rostou a krásně křupají. Zrovna tebe jsem tu potřeboval, krávo jako straka strakatá... Že ty se jmenuješ Straka?“ „No,“ řekla Straka zdvořile, „Straka. Někdy taky Stračena.“ „Jen pojď dále, Stračeno.“ „Naši jeli na výlet kamiómem a mě nechali doma. Tak jsem se taky vydala na výlet. Sama, pěšky.“ „Dobřes udělala. Bud' ráda, že tě na ten výlet nevzali,“ řekl dědeček, jako by věděl, kam krávy jely. Prý na výlet! „Jestli chceš, můžeš tu zůstat.“

Straka na zahradě zůstala. Pomáhala dědečkovi s přerostlou trávou a hnojila záhony. Když hodně pršelo nebo padaly kroupy, mohla se schovat v kůlně na dříví bez dříví. Jídla měla celou zahradu. I kedlubnu si směla vyloupnout ze záhonu – po obědě, jako moučník. Když bylo pěkně, počítali spolu

tečky na sluníčku sedmítečném, krmili sýkorky nebo naslouchali šumění větru ve větvích. Dědeček si se Strakou na zahradě popovídal líp než s babičkou, začtenou v kuchyni do knížky o životě na vsi.

Jednou v pondělí v poledne, když dědeček s babičkou zas v kuchyni obědvali chleba s máslem a mléko z krabice, Strace v zahradě došlo, že už není na žádném výletě, že už je tu u dědečka Josefa a babičky Josefky doma.

Když se dědeček po obědě vrátil z kuchyně do zahrady, Straka na něj udělala oči: „Dědečku Josefe, co kdybychom si spolu vyrazili na výlet...“

„To není špatný nápad! Josefku nepřemluvíme, aby šla s námi. Sedí v kuchyni na bedně s dřívím a čte si knížku o životě na vsi, kloudná řeč s ní není, vždyť jí nejsem k ničemu,

můžeme rovnou vyrazit.“ „Jenže kam?“ nevěděl Straka. „Bylas někdy u moře?“ „Nikde jsem nikdy nebyla,“ přiznala mladá jalůvka. „Ani u moře.“ „Ani já jsem nebyl u moře... Půjdeme na výlet k moři!“ rozhodl dědeček a odskočil si do kuchyně pro svačinu a rozloučit se s babičkou.

Jenže jak trefí k moři, když tam nikdo z nich nikdy nebyl? – Nic jednoduššího: podél potoka k řece, údolím řeky k větší řece, po jejím proudu k veletoku a veletok už je k moři snadno přivede. Šli cestou necestou, podél polí, mezi poli i přes lesy s lučinami. Na louce, kde se potok vléval do řeky, potkali za elektrickým ohradníkem stádo krav: telata s matkami, jalovičky a taky tuze krásného mladého býka.

„Kam jdete vy dva?“ volaly na ně krávy. „Na pěší výlet k moři,“ zavolal na ně dědeček. „Pojďte s námi!“ vyzvala je Straka. „Nemůžeme, hlídá nás elektrický ohradník.“ To nic není! Mě taky hlídal, hlídal, neuhlídal...“ smála se Stračena. „Jenže nám je tu hej... My k moři nechceme!“

Ještě jim zamávali a šli dál, šli a šli, dědeček vpředu a Stračena za ním, loudala se a popásala cestou, aby neměla hlad. Cesta jim ubíhala, ani si nevšimli, že je bolí nohy. A nohy je musely bolet pořádně, vždyť už byli skoro u moře.

„A jsme u moře!“ řekl dědeček Josef spokojeně. „To je vody!“ podivila se Stračena. „Tu bych nevypila, ani kdybych pila celé dny, ani kdyby mi pomáhalo celé stádo,“ řekla a ochutnala. „Je tuze slaná,“ podivila se, „tak té bych nevypila ani jeden kbelík.“

„Moře jsme viděli, ochutnali, tak abychom se vrátili domů,“ navrhl dědeček. „Na zahradu,“ dodala kráva. Ještě se pokochali pohledem na širé moře, vymáchali si v něm nohy a vydali se na zpáteční cestu. Jenže cestou, ještě u moře na pláži, byla půjčovna loděk za dostupnou cenu a dědeček i Stračena dostali zároveň stejný nápad: půjčit si loďku a svézt se na ni po moři. „Ale to musíte dát zálohu,“ řekl námořník, který loďky půjčoval. „Jen tak bez zálohy vám loďku nepůjčím, mohli byste mi s ní uplavat do zámoří. A co já pak?“ „Ale když my žádnou zálohu nemáme,“ řekl dědeček. „A co ta kráva, ha?“ „Já nejsem žádná záloha!“ bránila se Straka. „To není žádná záloha, ta popluje se mnou, to je moje spoluplavkyně.“ „Tak to je jiná...“ pochopil námořník a zahleděl se na dědečkovu čepici. „Máte moc pěknou čepici, ta by mohla stačit. Jako záloha.“ „Co by ne,“ řekl dědeček a dal námořníkovi svoji čepici jako zálohu na loďku

s vesly. Stračena si stoupla doprostřed loďky a dívala se vpřed, zatímco dědeček usedl na zád' a díval se vzad. Chopil se vesel a loďka vyrazila k obzoru. Straka nevydržela jen tak zbůhdarma koukat kupředu a povyskočila si, aby dohlédla dál, za obzor. Loďka se převrhla a oba plavci se ocitli v mořských vlnách.

„Já neumím pla...blom, blom, glogloglo,“ řekl překvapeně dědeček s pusou plnou vody a začal se potápět. „Já taky neumím plavat,“ řekla Straka a zkusila alespoň běžet mořem jako po rozkvetlé louce. A přitom zjistila, že plave. „Já umím plavat!“ zaradovala se. Rychle připlavala k topícímu se dědečkovi, popadla ho zuby za košili a posadila si ho na záda. Plavala a plavala, až připlavala ke břehu, rovnou k půjčovně loďek. „Tak!“ řekl námořník v půjčovně Za to, že jste mi utopili loďku, nevrátím vám zálohu. Budete muset chodit bez čepice.“

„Co se dá dělat, přišli jsme o víc,“ řekl dědeček, vytáhl z kapsy kapesník, udělal uzlíky na růžcích, posadil si kapesník na hlavu a měl za čepici jakoustakous náhradu.

Vykročili na zpáteční cestu: vzhůru podél veletoku, proti proudu řeky, pokračovali údolím menší řeky a v místech, kde se do ní vléval jejich potok, potkali na louce za elektrickým ohradníkem stádo krav. „Byli jste u moře?“ volaly na ně krávy. „Byli,“ odpověděla Stračena „To už jste zpátky? To jste si tam moc nepobyli...“ „Doma je doma,“ řekl dědeček s kapesníkem na hlavě. Taky mu slušel, ale čepice je čepice. „Jak vypadá moře?“ zeptal se býk a udělal na Stračenu krásné býčí oči. Byl mladý a urostlý, tuze se jí líbil. „Nechtěla byste tu s námi zůstat?“ „No...“ řekla Straka a podívala se dědečkovi, zvolna kráčel proti proudu potoka, na záda. „To není jen tak...“ Vyprávěla byste mi o moři a já bych vás hýčkal... Tráva tu není špatná,“ lákal ji býk a dědeček Josef zrovna mizel za zákrutem potoka ve vrbičkách. Straka přešlapovala z nohy na nohu, nevěděla, jak se zachovat. – K býkovi se přidaly ostatní krávy, jalůvky a telata, přemlouvali Straku, aby s nimi zůstala, až ji přemluvili. Ta se pak rozběhla a svižně přeskočila elektrický ohradník, zanedbatelnou překážku, která ji dělila od stáda. Statný býček se jí velice líbil.

Dědeček šel dál podél potoka k domovu, jako by si ani nevšiml, že se Straka zdržela u ohradníku, že tam klábosí s kravami. Po chvíli se otočil a zjistil, že to Strace s býčkem tuze sluší. – „Aha!“ řekl si, přidal do kroku. – Večer už byl doma, u babičky, bez krávy.

„Ty vypadáš!“ řekla mu babička Josefka, když se objevil ve dveřích. Seděla na bedně s dřívím a četla si knížku o životě na vsi.

Celou zimu vyhlížel dědeček z okna, jestli se kdosi nevrací domů, jestli náhodou... Jenže ani náhodou! O prázdninách, dědeček zrovna seděl na třešni a trhal třešně, vstoupila do zahrady návštěva: strakatá kráva se strakatým telátkem v patách. Měla velikánské vemeno plné mléka: pro tele a taky jako dárek pro dědečka s babičkou, zbylo i na tvaroh a máslo. Straka s teletem už na zahradě zůstala. Když se babička v kuchyni na bedně s dřívím začetla do knížky o životě na vsi a k obědu byl jenom chleba s máslem, připíjeli k němu mléko, které rozhodně nebylo z krabice koupené v supermarketu. – To telátko byl býček a jmenovalo se Josef. Po dědečkovi. A vlastně taky po babičce.

Realizace:

První den

V herně se ráno objevil tajemný, krásně zabalený balík. S jeho rozbalením se čekalo, až budou ve třídě všichni. Postupně kousek po kousku děti papír rozbalily a našly v něm malou růžovou knihu s náčrtky několika kravských siluet. V asociačním kruhu byl všem poskytnut prostor pro samostatné vyjádření. Učitelka položila otázku „O čem ta kniha může být?“ Děti hádaly, že o krávách. „Znáte nějakou pohádku o kravičkách? Jsou nějaké pohádky o kravičkách?“ Knihu děti otevřely a podle obrázků se shodly na tom, že bude o nějaké zvědavé krávě, která se plavila na lodi po moři. Učitelka začala číst:

S krávou by mohly být potíže. Je to zvíře neskladné, těžké a těžkopádné, v pohádkách se vyskytuje zřídka. V bytě ji mít nemůžeme, mohla by se propadnout o patro níž, pak ještě o patro a ještě, až do přízemí a z přízemí do sklepa, k jízdním kolům a marmeládě.

Otázky: Myslíte, že krávy umí chodit po schodech? Mají krávy doma nějaké schody? Kde bydlí? Co jí?

Ve sklepe je nezdravo, vlhko a chladno, mohla by se nastudit. A co pak s ní? Kromě toho každá, i ta nejvychovanější kráva po sobě zanechává koláče, které zrovna nevoní. Nedělá to schválně, je to její přirozenost, s tím se musí počítat.

Koláče? Jaké koláče nám po sobě kráva zanechává? Dětem byl vysvětlen princip slov mnohoznačných a pro lepší pochopení byly použity další výrazy (oko, roh, koruna, uši). Po správném určení obou významů slova učitelka symboly nakreslila.

Poté si děti zahrály pohybovou hru „Na kopřivu“.

Vyhodnocení:

Rozbalování balíku děti velice bavilo, se zájmem odpovídaly na kladené otázky a vymýšlely asociace. Vilém s Adamem se shodli na tom, že jestli kráva umí chodit po schodech, by se dalo vyzkoušet. Prý by mohli krávu u Viléma doma vzít na procházku na dvůr, ale nesměla by zničit jejich bazén. Všichni chápou, že některá slova mají více významů, i když je vyslovujeme stejně. Barboru, Zdenu a Marii tato aktivita natolik zaujala, že i při pobytu venku přemýšlely nad významy dalších mnohoznačných slov.

Druhý den

Při ranních hrách si děvčata prohlížela včerejší karty s obrázky mnohoznačných slov. Jmenovala jejich významy a s pomocí učitelky ještě znázornily další příklady slov jako houba, pero, myš, kolo.

Do každého rohu herny byl umístěn jeden obrázek krávy a dětem byl zadán úkol: „Dneska si budeme povídat o jednom zvířátku, až budete vědět, jaké zvíře to je, tak si k němu stoupněte. Tak to zvířátko je těžké a neskladné, v bytě ho mít nemůžeme, protože po sobě zanechává koláče, které nevoní. Co je to? Tahle kravička má hnědé skvrny na zádech, směje se, má rohy, nemá vemeno a nemá bílou skvrnu na obličeji.“ Děti určovaly správný obrázek. Pomocí rituálu (Švejnová, 2020) vstoupily do pohádky. Učitelka předříkávala, děti opakovaly (hra na ozvěnu): „*V jednom městě, v našem kraji, všichni lidé povídají, že i když je to k nevíře, někdo tam má potíže...*“

Straka je kráva strakatá jako straka, proto se tak jmenuje. Ale říká se jí taky Stračeno. – No tak, Stračeno! Ustup, Stračeno! Krávy jsou nejraději venku, déšť jim příliš nevadí ani chlad. To už musí být pořádná zima, aby se rozhodly, že se uchýlí pod střechu. – Zrovna teď jsou krávy na pastvině, tam je jim hej. Slunce svítí a skřivani nad nimi skřípou písničku vhodnou k pasení.

Další činnost začala otázkou: „Víte, jaká písnička to je? Schválně, kdo ji pozná, položí si ruku na hlavu.“ Pomocí slabiky „la“ učitelka zazpívala melodii písně *Travička zelená*. Když děti písničku poznaly, přidaly se. Poté všichni utvořili kruh a písničku zazpívali a zatančili.

Příběh pokračoval: *Zítřka bude velký den: jalůvky – to jsou kravky, které ještě neměly telátko – a mladí býčci pojedou spolu na výlet. Kamionem! Straka už se nemůže dočkat, vždyť je taky jalůvka, ještě jednou se vyspí... a už to bude!*

Straka se moc těší na zítřka, my teď knížku rituálem zavřeme a budeme se těšit s ní:

„Zavíráme pohádku, šlo to jako na drátku. Zítřka budem čísti dál, už aby ten čas nastal!“

Děti dostaly pracovní list s krávou, která má na zádech obrysy skvrn různých geometrických tvarů. Měly za úkol vlepít do obrázku správné tvary skvrn z barevného papíru. Mladší děti pouze lepily, starší děti si tvary samy vystřihly.

Vyhodnocení:

Mladším dětem dělalo problém správně určit obraz popisovaného zvířete. Nebyly si jisté, zda postupují správně, rozhlížely se, „opisovaly“ od sebe navzájem. Po tom, co se všichni shodli, který obraz je ten správný, jim bylo ještě jednou přečteno zadání. Děti společně s učitelkou obrazy třídily a společně je postupně vyřazovaly. Píseň „*Travička zelená*“ všichni poznali, protože ji často zpívají. Při doplňování pracovního listu bylo potřeba ukázat, že lepidlo se nanáší na vlepované tvary, a ne na obraz. I tak Albert stále pomazával lepidlem obraz, protože si nechtěl zalepit ruce.

Třetí den

Na děti už od rána ve třídě čekal velký obraz krávy na kartonu. Během ranních her ho mohly vybarvit vodovými barvami. Maloval pouze ten, kdo chtěl.

Po svačině děti vstoupily do pohádky rituálem s ozvěnou. Učitelka se zeptala, jestli si někdo pamatuje, na co se kráva těší? Co ji dneska čeká? Malá Ludmila hned volala: „Pojede na výlet,“ ostatní děti se přidaly „Všichni pojedou na výlet... pojedou kamionem.“

Dneska bude velký den: jalůvky – to jsou kravky, které ještě neměly telátko – a mladí býčci pojedou spolu na výlet. Kamionem! Straka už se nemůže dočkat, vždyť je taky jalůvka!

Jenže Straku na výlet kamionem nevzali. „Ne, ne,“ řekli, „pro tebe, Stračeno žádný výlet. Takovou krásnou jalůvku si tu necháme. Až se ti narodí telátko, budeš dávat mléko. Hotovo, basta, žádné odmítání!“ Straka zůstala doma se starším i kravami a s docela malými, hloupými telaty. Vlastně tu zůstala sama, všechny její kamarádky a kamarádi odjeli na výlet... Dodneška se nevrátili. Staré krávy se s ní nebavily a telata na ni koukala jak na nová vrata. Žádná zábava.

Učitelka svázala lano, děti stály a mačkaly se uvnitř kruhu. Zahrály si na cestování v kamionu. Projely celou školu, do šatny, do umývárny i do ředitelny. Některé děti křičely, smály se, ale některé během cesty vystoupily – nelíbilo se jim mačkat se s ostatními.

Otázky do komunitního kruhu: Měli jalůvky a býčci v kamionu nějaké potíže? Kam jezdí kravičky kamionem? Jezdí opravdu na výlet? Jak se cítila Stračena, když nesměla jet na výlet s ostatními? Může se stát, že někdo cizí děti někam zavře nebo dokonce odveze? Jsou na světě doopravdy tak nebezpeční lidé?

Příběh pokračuje: A tak se Straka rozhodla, že se vydá sama na výlet. Půjde pěšky, je to zdravější. Nikomu nic neřekla, s nikým se nerozloučila a vykročila. Šla pastvinou, kam ji nohy nesly. Nohy ji přinesly až ke dvěma drátům nataženým mezi kůly. Konec cesty? Nikoli, pro zdatnou krávu žádná překážka... Jenže drát nebyl obyčejný, byl to elektrický ohradník a hlídal krávy, aby se nerozutekly po krajině. Kdo se ho dotkl, toho drát řádně nakopl. Straka byla srdnatá a rozhodnutá pro výlet, drátu se nezalekla, ať si kope, jak chce! Rozběhla se, odrazila, ohradník přeskočila. Nic nebylo snadnější.

Následoval rozhovor o možném nebezpečí elektrického proudu pro lidi i pro zvířata. Jak tě může drát „nakopnout“? Je to nebezpečné?

Tady pohádku zavřeme a budeme se zase těšit na zítřek, kdy si přečteme, jak to bylo dál. „Zavíráme pohádku, šlo to jako na drátku. Zítra budem čísti dál, už aby ten čas nastal!“ K rituálu byl přidán pohyb – zamykání imaginárním klíčem.

Děti byly rozděleny na dvě skupiny. Jedna skupina odešla do tělocvičny překonávat překážkovou dráhu, druhá skupina zůstala ve třídě a prováděla grafomotorické cvičení horního oblouku s doprovodem říkadla „*Houpy hou*“. Nejprve rozcvíčením kloubů paže, pak kreslením horního oblouku.

Obě skupiny se v činnostech prostřídaly.

Vyhodnocení:

U vybarvování obrázku krávy se děti střídaly, na společnou práci jich bylo moc. Většina dětí dokázala vystihnout své pocity při jízdě kamionem, protože si aktivitu vyzkoušely. Ludmila, Barbora, Zdena a Karel vystoupily cestou, stísněný prostor, ve kterém stěží ovládaly svůj pohyb, pro ně nebyl příjemný. Zjištění, že Stračena vlastně měla štěstí, že neodjela s ostatními, bylo veliké. Matěj a Jaroslava si nepřipouštěli, že cizí lidé mohou být nebezpeční (je to zřejmé i při procházkách), a proto je velmi důležité jim to často připomínat. V tělocvičně si děti užily velkou legraci a zjistily, že malovat oběma rukama najednou není vůbec jednoduché.

Čtvrtý den

Při ranních hrách byla dětem nabídnuta možnost vyrobit si kamen ozdobený ubrouskovou technikou. Tato aktivita byla dobrovolná, maloval pouze ten, kdo chtěl.

Po ranním rituálu děti vstoupily do pohádky. Stručně si připomněly, co se zatím událo.

Kukuřičným lánem se prodrala až k lesu – stromy se tu kývaly ve větru a hrozily jí větvemi, ostružiní jí chytalo pichlavými šlahouny za nohy, lesní tráva nestála za nic, byla to ostrá ostřice, řezavá, škrábala na jazyku a v krku.

Následovalo cvičení správného nádechu a cvičení výdechového proudu.

„Naše kráva strakatá, překrásně je rohatá. Ve dne v noci bučí, že jí v bříšku kručí.“

Učitelka se zeptala dětí, zda znají některé květiny, které kvetou na louce. Následovalo určování názvů květin podle obrázků a práce s atlasem. Poté, co si zopakovaly názvy květin, si zahrály hru „*Uvijeme věneček*“.

Pohádka pokračovala: *Straka se raději vydala podél lesa a pak cestou mezi poli do vesnice, za lidmi. Vlezla k nim otevřenými vrátky a hned udělala koláč na čerstvě*

ostříhaném trávníku. „Jedeš, krávo!“ vyháněli ji. „Nač je taková kráva dobrá,“ říkali si lidé, „vždyť mléko se vyrábí v kombinátu a prodává v supermarketu, v tuze šikovných papírových krabicích.“

Otázky: Kdo má rád mléko, dá si ruku na hlavu. Kdo nakupuje mléko v obchodě? Je v krabicích? Zamkneme pohádku a půjdeme si do obchodu koupit mléko. *„Zavíráme pohádku, šlo to jako na drátku. Zítra budem čísti dál, už aby ten čas nastal!“*

V obchodě měli mléko v krabicích, ale i v lahvích, a to se muselo chladit v chladicím boxu. Tam bylo i jiné zboží vyrobené z mléka jako sýry, tvarohy, jogurty, zmrzlina. Paní prodavačka dětem ukázala, že nabízí i mléko banánové a jahodové... Jednu krabici a jednu lahev mléka si zkusili předškoláci koupit. Při obědě všichni testovali, zda rozpoznají mezi mléky nějaký rozdíl. Z obchodu děti pospíchaly na louku, proběhnout se a hledat různé druhy kvetoucích rostlin. Dívky květy natrhaly a přiřazovaly je podle barev ke správnému odstínu duhy.

Vyhodnocení:

Dětem se líbilo kameny přebírat. Karel, Matěj, Barbora a Zdena je brali do dlaní a hladily je. Chlapci se pustili do skládání kamenných cest. Jediný Karel se pokusil postavit krávu z oblázků, vybíral ale nesprávně velké kameny a stavba neodpovídala jeho představám. Nakonec ji nedokončil.

Na procházkách po náměstí nebo okolo hradu se občas najde putovní malovaný kámen. To je pak radosti, ale kámen bývá jen jeden. Všichni s radostí přivítali nápad vyrobit si svůj poklad. Kamenů bylo dostatek, proto se děti ve tvoření neomezovaly. Hotové práce byly moc pěkné, ale činnost byla pro děti zřejmě moc náročná, protože všichni potřebovali nějak pomoci. Někdo nedokázal správně motiv vystříhnout, někomu nešly oddělit vrstvy ubrousku od sebe, někdo motiv štětečkem přetrhl.

I když bylo předem řečeno, že se v obchodě sladkosti kupovat nebudou, při procházení uličkou mezi regály si najednou každý něco potřeboval koupit. Děti se zastavovaly u sladkostí a u hraček. Bylo vidět, že s rodiči nakupují. Umí se v obchodě orientovat, vědí, že při nákupu musí mít košík a zboží se musí zaplatit.

Většina dětí v přírodě našla a rozpoznala hodně základních rostlin. Všechna děvčata na louce trhala květiny, porovnávala a přiřazovala je k vzorníku podle barvy. Kluky tato činnost nebavila, raději „sekali“ travu a procházeli se tajným labyrintem ve křoví.

Pátý den

Při ranních hrách děti dokončovaly zdobení kamenů ubrouskovou technikou. Po svačině vešly do příběhu pomocí rituálu *„V jednom městě, v našem kraji, všichni lidé povídají, že i když je to k nevíře, někdo tam má potíže...“*

Dědeček Josef tráví většinu času v zahradě sám, babička Josefka tam s ním nezajde a nezajde. Vysedává u kamen v kuchyni na bedně s dřívím a čte si knížku o životě na vsi. Až nastane vhodná chvíle, odloží knížku a uvaří oběd: bramboračku s houbami a čočku s vejcem, k tomu kyselou okurku. Mnohdy bývá babička tak začtená, že propase vhodnou chvíli a knížku neodloží. Pak mají k obědu chleba s máslem a mléko z krabice. V zahradě je plno práce. Dědeček okopává jahody, pleje, vyhání krtky ze záhonů a špačky z třešní, učí břečťan šplhat po zdi, pase včely a poslouchá, co si povídají haluze ve větru.

Rozhovor s dětmi: Každý máme něco, co děláme moc rádi. Někdo například rád plave. Co děláte rádi vy? Všichni se snažili dodržovat pravidlo, že mluví pouze ten, kdo drží putovní kámen v ruce. Albert nejraději jezdí na kole, Barbora ráda s matkou vaří, Vilém zase jezdí rád v traktoru s otcem. Co dělá nejraději babička Josefka? (děti doplnily: čte knížku) Co dělá nejraději dědeček? (děti doplnily: pracuje na zahradě)

A do toho kráva! Otevřenou branou vešla, jako by se vracela domů, strakatá jalůvka, zvedla ocas a nasypala koláč na rozrytý záhon. Sama se toho polekala. Taková pěkná zahrada, zase ji odtud vyženou... Ale nevyhnali. „Jako na zavolanou,“ zaradoval se dědeček Josef. „A je pohnojeno. Je-li pohnojeno, ředkvičky dobře rostou a krásně křupají. Zrovna tebe jsem tu potřeboval, krávo jako straka strakatá... Že ty se jmenuješ Straka?“ „No,“ řekla Straka zdvořile, „Straka. Někdy taky Stračena.“ „Jen pojď dále, Stračeno.“

Následovala hra *„Kdo to ví, odpoví“*, kde děti jmenovaly ke slovům nadřazeným slova podřazená.

Příběh pokračuje: „Naši jeli na výlet kamióne a mě nechali doma. Tak jsem se taky vydala na výlet. Sama, pěšky.“ „Dobře udělala. Buď ráda, že tě na ten výlet nevzali,“ řekl dědeček, jako by věděl, kam krávy jely. Prý na výlet! „Jestli chceš, můžeš tu zůstat.“ Straka na zahradě zůstala. Pomáhala dědečkovi s přerostlou trávou a hnojila záhony. Když hodně pršelo nebo padaly kroupy, mohla se schovat v kůlně na dříví bez dříví. Jídla měla celou zahradu. I kedlubnu si směla vyloupnout ze záhonu – po obědě, jako moučník. Když bylo pěkně, počítali spolu tečky na sluníčku sedmítečném, krmili sýkorky nebo naslouchali šumění větru ve větvích. Dědeček si se Strakou na zahradě popovídal líp než s babičkou, začtenou v kuchyni do knížky o životě na vsi.“

Nakonec se děti naučily zpívat píseň „Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?“

Na procházku se děti vypravily do lesa, kde pozorovaly břečťan, jak si šplhá vysoko po kmenech stromů. Cestou zpívaly píseň „Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?“ s obměnami (husy, jak si vlastně povídáte, žáby, jak si vlastně povídáte...).

Vyhodnocení:

Hra „Kdo ví, odpoví“ byla spojena s pohybem, a starším dětem se moc líbila. Mladší děti rychlosti starších nestačily. V průběhu hry se proto učitelka ptala malých dětí, jestli také něco vymyslely a chtějí to říci. Matěj chtěl odpovídat vždycky. Někdy zopakoval to, co již slyšel, někdy vymyslel jinou odpověď. Tento den děti špatně držely koncentraci při čtení, příběh je moc nebavil.

Šestý den

Po svačině se začalo rituálem pro navození atmosféry pohádky. „V jednom městě, v našem kraji, všichni lidé povídají, že i když je to k nevíře, někdo tam má potíže...“ Děti vyprávěly, co všechno už se v pohádce přihodilo.

Jednou v pondělí v poledne, když dědeček s babičkou zas v kuchyni obědvali chleba s máslem a mléko z krabice, Strace v zahradě došlo, že už není na žádném výletě, že už je tu u dědečka Josefa a babičky Josefky doma. Když se dědeček po obědě vrátil z kuchyně do zahrady, Straka na něj udělala oči: „Dědečku Josefe, co kdybychom si spolu vyrazili na výlet...“

„To není špatný nápad! Josefku nepřemluvíme, aby šla s námi. Sedí v kuchyni na bedně s dřívím a čte si knížku o životě na vsi, kloudná řeč s ní není, vždyť jí nejsem k ničemu, můžeme rovnou vyrazit.“ „Jenže kam?“ nevěděla Straka. „Bylas někdy u moře?“ „Nikde jsem nikdy nebyla,“ přiznala mladá jalůvka. „Ani u moře.“ „Ani já jsem nebyl u moře... Půjdeme na výlet k moři!“ rozhodl dědeček a odskočil si do kuchyně pro svačinu a rozloučit se s babičkou. Jenže jak trefí k moři, když tam nikdo z nich nikdy nebyl?

Rozhovor s dětmi: Kdo už u moře byl? Jak se k moři můžeme dostat? Děti vymýšlely různé způsoby dopravy. Odpovědi znázornily pohybem a zahrály si pohybovou hru „Na vlak“. Nakonec hledaly správnou cestu labyrintem k moři.

Cestu k moři děti našly, a proto mohly pro tento den pohádku zavřít: *„Zavíráme pohádku, šlo to jako na drátku. Zítra budem čísti dál, už aby ten čas nastal!“* Pak už rychle směřovaly ven. Šlo se na Březinu, kde ležely na zemi spadlé stromy. Děti si tu hrály na jízdu autobusem, vlakem nebo na ležících stromech jen tak balancovaly a přeskakovaly je.

Vyhodnocení:

Veselému vyprávění některých dětí se chtěli vyrovnat ti, kteří ještě u moře nebyli. Jaroslava vyprávěla neuvěřitelný příběh o tom, jak jeli na výlet na koni. Matěj tvrdil, že se letěli do ZOO podívat na tučňáky helikoptérou. Při značení správné cesty labyrintem Albert, Ludmila, Matěj a Štěpán málo tlačili na tužku a cesta byla málo viditelná. Často se stalo, že ztratili cestu a přejeli překážku. Tato činnost se zřejmě bude muset zařazovat častěji.

Sedmý den

Do další části příběhu vstoupily děti prostřednictvím úvodního rituálu, poté bylo stručně zopakováno, co již dědeček se Stračenou prožili.

Šli dál, dědeček vpředu a Stračena za ním, loudala se a popásala cestou, aby neměla hlad. Cesta jim ubíhala, ani si nevšimli, že je bolí nohy. A nohy je musely bolet pořádně, vždyť už byli skoro u moře. „A jsme u moře!“ řekl dědeček Josef spokojeně. „To je vody!“ podivila se Stračena.

Učitelka přinesla do třídy globus, společně si ho s dětmi prohlížela a vysvětlovala jim, co jaká barva na mapě znamená. Povídali si o tom, že i když je vody na světě hodně, je s ní třeba šetřit, protože všechna voda nejde pít. Za pomoci obrázků moře, řeky, rybníka, a louže děti pojmenovávaly rozdíly mezi jednotlivými biotopy.

„Tu bych nevypila, ani kdybych pila celé dny, ani kdyby mi pomáhalo celé stádo,“ řekla a ochutnala. „Je tuze slaná,“ podivila se, „tak té bych nevypila ani jeden kbelík.“

Nakonec děti ve dvoučlenných skupinách prováděly pokusy se slanou vodou. Postupovaly podle pokynů učitelky.

Vyhodnocení:

Při pokusech spolu děti ve dvojici moc hezky spolupracovaly. Opatrně vkládaly vejce na lžici a pak ho postupně ponořovaly do vody, nikomu se ho nepodařilo rozbít. Zato malování slaným roztokem na černý papír je moc nenadchlo. Protože výsledek pokusu nebyl viditelný hned, měli někteří pocit, že byl jejich postup špatný nebo nedostatečný, a proto ho stále opakovali. Jaroslava se Zdenou nanesly na papír tolik vody, že se musela vylít. Tím, že pokusy děti realizovaly samy, bez pomoci dospělých, byl jejich zájem vše dokázat a samostatně dojít k řešení veliký.

Osmý den

Při ranních hrách byla dětem nabídnuta možnost poskládat si z papíru loď nebo parník. Hotové lodě děti zdobily lesklými nalepovacími kameny a kreslenými obrázky.

„V jednom městě, v našem kraji, všichni lidé povídají, že i když je to k nevíře, někdo tam má potíže...“

Po rituálu pro vstup do pohádky děti vzpomínaly na to, co včera ve školce dělaly a jak příběh pokračoval.

„Moře jsme viděli, ochutnali, tak abychom se vrátili domů,“ navrhl dědeček. „Na zahradu,“ dodala kráva. Ještě se pokochali pohledem na širé moře, vymáchali si v něm nohy a vydali se na zpáteční cestu. Jenže cestou, ještě u moře na pláži, byla půjčovna loděk za dostupnou cenu a dědeček i Stračena dostali zároveň stejný nápad: půjčit si loďku a svézt se na ni po moři. „Ale to musíte dát zálohu,“ řekl námořník, který loďky

půjčoval. „Jen tak bez zálohy vám loďku nepůjčím, mohli byste mi s ní uplavat do zámoří. A co já pak?“

Otázka: Co znamenají slova záloha, námořník, zámoří?

„Ale když my žádnou zálohu nemáme,“ řekl dědeček. „A co ta kráva, ha?“ „Já nejsem žádná záloha!“ bránila se Straka. „To není žádná záloha, ta popluje se mnou, to je moje spoluplavkyně.“ „Tak to je jiná...“ pochopil námořník a zahleděl se na dědečkovu čepici. „Máte moc pěknou čepici, ta by mohla stačit. Jako záloha.“ „Co by ne,“ řekl dědeček a dal námořníkovi svoji čepici jako zálohu na loďku s vesly. Stračena si stoupla doprostřed loďky a dívala se vpřed, zatímco dědeček usedl na zád' a díval se vzad. Chopil se vesel a loďka vyrazila k obzoru.

Děti postavily loď z velkých kostek a hrály si na námořníky. K dotvoření atmosféry byla dětem puštěna relaxační hudba se zvuky moře (*Relaxační moře*, 2013). Děti nejdříve hudbu pouze poslouchaly, pak dostaly látkové stuhy, pomocí kterých na hudbu pohybově improvizovaly. Poté mladší děti odcházely do šatny, a starší děti ještě čekalo grafomotorické cvičení – vlnovky.

Vyhodnocení:

Skládání lodí a parníků bylo pro děti dost náročné. I předškoláci s ním měli potíže. Učitelka se každému individuálně věnovala, postupovali pomalu, krok za krokem. I přesto byly největší problémy s přesným přehýbáním papíru a zarýhnutím hrany. Nikdo loď samostatně nevytvořil, všichni potřebovali pomoc učitelky. K podobným činnostem, rozvíjejícím jemnou motoriku, je potřeba se co nejdříve vrátit.

Celou stavbu lodě vedli nejstarší chlapci Adam a Vilém. Práci rozdělovali a nepovedené opravovali. Ve třídě vládla přátelská atmosféra. Všichni se na stavbě nějak podíleli. Spory nastaly, až když se volil kapitán lodi. Nakonec vyhrál Albert, protože ten měl na ruce tetování. Další den měla většina dětí také tetování, a kdo ne, směl si ho namalovat propiskou na ruku.

Při pohybové improvizaci na hudbu moře vyjadřovala své pocity především děvčata. Jaroslava říkala: „Že tančí jako víla Ranní, která miluje vodu a přišla se vykoupat do mořské pěny.“

Devátý den

Při ranních hrách byla pro děti připravena výtvarná aktivita, kdy si mohly namalovat škrobovou technikou moře.

Po svačině se děti opět přenesly do příběhu pomocí rituálu.

Straka nevydržela jen tak zbůhdarma koukat kupředu a povyskočila si, aby dohlédla dál, za obzor. Lod'ka se převrhla a oba plavci se ocitli v mořských vlnách. „Já neumím pla...blom, blom, glogloglo,“ řekl překvapeně dědeček s pusou plnou vody a začal se potápět.

V kruhu si děti zahrály hru na potápěče, kdy na chvílku zadržovaly dech a napodobovaly plavecké pohyby pod vodou. Vyzkoušely si různé druhy plaveckých stylů – prsa, kraul, motýlek. V rytmu básně nacvičovaly nejprve pohyby rukou, pak nohou.

Plavu prsa, plavu znak,

jako ryba, jako rak.

Rozkolíbám hladinu

víc než hejno delfínů.

„Já taky neumím plavat,“ řekla Straka a zkusila alespoň běžet mořem jako po rozkvetlé louce. A přitom zjistila, že plave. „Já umím plavat!“ zaradovala se. Rychle připlavala k topícímu se dědečkovi, popadla ho zuby za košili a posadila si ho na záda. Plavala a plavala, až připlavala ke břehu, rovnou k půjčovně loděk. „Tak!“ řekl námořník v půjčovně „Za to, že jste mi utopili lod'ku, nevrátím vám zálohu. Budete muset chodit bez čepice.“. „Co se dá dělat, přišli jsme o víc,“ řekl dědeček, vytáhl z kapsy kapesník, udělal uzlíky na růžcích, posadil si kapesník na hlavu a měl za čepici jakoustakous náhradu.

Následovala pohybová hra „Na žraloka“ a nakonec proběhla závěrečná relaxace (Lokšová & Lokša, 2003).

Vyhodnocení:

Ráno se do výtvarné činnosti zapojili pouze ti, co přichází do školky jako první. Když přišel do školky Albert, rozehrál hru na námořníky, do které se postupně zapojovaly

všechny děti. Při řízené činnosti nejlépe děti reagovaly na hru „Na žraloka“, kdy se vzájemně podporovaly. Žralokem se chtěli stát především kluci. Vojtěch s Vilémem a Albert se vzájemně neustále chytali, občas jim bylo jedno, že porušují pravidla hry. Při závěrečné relaxaci pak měli chlapci problém se zklidněním a uvolněním.

Desátý den

Do příběhu se všichni vrátili básničkou s ozvěnou. Stručně byl shrnut dosavadní děj pohádky a pokračovalo se dál.

Vykročili na zpáteční cestu: vzhůru podél veletoku, proti proudu řeky, pokračovali údolím menší řeky a v místech, kde se do ní vléval jejich potok, potkali na louce za elektrickým ohradníkem stádo krav. „Byli jste u moře?“ volaly na ně krávy. „Byli,“ odpověděla Stračena „To už jste zpátky? To jste si tam moc nepobyli...“ „Doma je doma,“ řekl dědeček s kapesníkem na hlavě. Taky mu slušel, ale čepice je čepice. „Jak vypadá moře?“ zeptal se býk a udělal na Stračenu krásné býčí oči. Byl mladý a urostlý, tuze se jí líbil. „Nechtěla byste tu s námi zůstat?“ „No...“ řekla Straka a podívala se dědečkovi, zvolna kráčel proti proudu potoka, na záda. „To není jen tak...“ Vyprávěla byste mi o moři a já bych vás hýčkal... Tráva tu není špatná,“ lákal ji býk a dědeček Josef zrovna mizel za zákrutem potoka ve vrbičkách. Straka přešlapovala z nohy na nohu, nevěděla, jak se zachovat. – K býkovi se přidaly ostatní krávy, jalůvky a telata, přemlouvali Straku, aby s nimi zůstala, až ji přemluvili. Ta se pak rozběhla a svižně přeskočila elektrický ohradník, zanedbatelnou překážku, která ji dělila od stáda. Statný býček se jí velice líbil.

Rozhovor s dětmi: Už zase Straka skákala přes nebezpečný ohradník. Jak to měla udělat jinak, když chtěla do ohrazení?

Co se asi dělo, když byla Straka u cizího stáda? Děti jmenovaly možnosti a následně je předváděly – jak kráva zabučela, jak se usmála, jak očichávala ostatní, jak se styděla, jak ochutnala travu atd. (hra v roli). Pak si děti zazpívaly a zatančily píseň „Travička zelená“.

Co dědeček? Chcete vědět, jak to s ním dopadlo?

Dědeček šel dál podél potoka k domovu, jako by si ani nevšiml, že se Straka zdržela u ohradníku, že tam klábosí s kravami. Po chvíli se otočil a zjistil, že to Strace s býčkem tuze sluší. – „Aha!“ řekl si a přidal do kroku. – Večer už byl doma, u babičky, bez krávy. „Ty vypadáš!“ řekla mu babička Josefka, když se objevil ve dveřích. Seděla na bedně s dřívím a četla si knížku o životě na vsi.

Učitelka v herně postavila cestu, kterou dědeček musel ještě překonat, než došel domů. Děti cestu procházely podle instrukcí učitelky. Nejdříve šel dědeček klikatou cestičkou pomalu (chůze po laně), potom přidal do kroku a přeskakoval přitom kameny (rychlá chůze s přeskoky), nakonec běžel, protože se moc těšil na babičku.

Na procházku děti zamířily ke kravínu, kde pozorovaly na pastvě telata a jejich matky. Všichni se zájmem sledovali, jak krávy dělají „koláč“ a kolik „koláčů“ v ohradě bylo. Při loučení děti zazpívaly písničku „*Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte*“.

Vyhodnocení:

Při vymýšlení a předvádění činností, kterými se Straka uvedla v novém stádě, nejprve děti nenapadla žádná činnost, učitelka tedy předvedla „zabučí“. Vilém najednou vyplázl jazyk, všichni po něm opakovali. Pak už se přidávali i ostatní: Adam – kouření, Jaroslava – čůrání, někdo zopakoval to, co již bylo, ale zdálo se to zábavné. Všichni se smáli.

Děti si pamatovaly, že je elektřina nebezpečná a sahat na elektrický ohradník se nesmí. Všichni již uměli písničku „*Krávy, krávy*“ a byli ji schopni zpívat i v různých obměnách.

Jedenáctý den

Poslední část příběhu:

Celou zimu vyhlížel dědeček z okna, jestli se kdosi nevrací domů, jestli náhodou... Jenže ani náhodou! O prázdninách, dědeček zrovna seděl na třešni a trhal třešně, vstoupila do zahrady návštěva: strakatá kráva se strakatým telátkem v patách. Měla velikánské vemeno plné mléka: pro tele a taky jako dárek pro dědečka s babičkou, zbylo i na tvaroh a máslo. Straka s teletem už na zahradě zůstala. Když se babička v kuchyni na bedně s dřívím začetla do knížky o životě na vsi a k obědu byl jenom chleba s máslem, připíjeli k němu mléko, které rozhodně nebylo z krabice koupené v supermarketu. – To telátko byl býček a jmenovalo se Josef. Po dědečkovi. A vlastně taky po babičce.

Hned ráno nalila učitelka do skleněné máselnice smetanu, po uzavření se pomocí kliky stloukalo máslo. Každý přiložil ruku k dílu. Trvalo to skoro celé dopoledne, než se vše povedlo. Při práci byla dočtena poslední část příběhu, děti si zopakovaly, proč se krávy chovají, co nám dávají, co z mléka lidé vyrábí a jak je nebezpečné dotýkat se elektrického ohradníku. Díky skleněné máselnici se mohl celý proces sledovat. Nejdříve v mléce vznikaly drobné hrudky, které se postupně zvětšovaly. Když bylo máslo stlučené, nešlo pohnout klikou. Po otevření nádoby učitelka oddělila máslo od podmáslí a pak už děti samy mazaly máslo na chleba a posypávaly ho vlastnoručně nastříhanou pažitkou. Hostina mohla začít.

Na zahradě každý vyzkoušel papírovou Straku podojit.

Obr. č. 2: Dojení papírové krávy

Zdroj: archiv autorky

Vyhodnocení:

Všichni chtěli pomáhat a nikdo se nenechal pobízet. Děti nadšeně točily klikou nebo pomáhaly držet máselnici, ale celý proces trval dlouho. Všem docházely síly. S poslední fází stloukání musela pomoci i paní kuchařka. Při přípravě chlebů spolu děti spolupracovaly, Ludmila a Matěj stříhali pažitku a starší děti mazaly chleba. Svačina všem moc chutnala, největším jedlíkem se stal Štěpán.

Venku učitelka přivázala papírovou Straku k židli a přidělala jí vemenko z gumové rukavice. Děti postupně „dojili“ z propíchnuté rukavice mléko. U Stračeny stála velká

skupina dětí. Někdo sledoval, někdo radil a někdo postupně doléval kropáčem vodu, která byla úplně všude. Ještěže byl teplý a slunečný den!

Obr. č. 3: Výroba másla

Zdroj: archiv autorky

2.4 Závěrečné vyhodnocení projektů

V kapitole jsou shrnuta závěrečná vyhodnocení všech čtyř zpracovaných vzdělávacích projektů. Metodika vyhodnocení reflektuje plnění stanovených cílů a očekávaných výstupů a rovněž zhodnocení projektu z hlediska dětí. To vychází nejen z výsledků pozorování a provedených rozhovorů, ale je doplněno i o dětem blízké hodnocení pomocí „emotikonů“, které děti různým aktivitám na závěr projektu přiřazovaly.

2.4.1 Závěrečné vyhodnocení projektu Krávy

S knihou se pracovalo jedenáct dní. Témata byla dětem předkládána prostřednictvím her, výtvarných činností a vyprávěním vlastních zážitků. Bylo překvapující, jak silně děti příběh vnímaly a s jakým zaujetím a soustředěním ho prožívaly. Počáteční fáze byla věnována především přírodě. Vyvrcholením celého projektu se staly „skutečné činnosti“ dojení krávy, výroba másla a příprava svačiny, kterých se všechny děti s radostí zúčastnily. Hlavní úlohou učitelky bylo naladění dětí na činnosti tak, aby autentické prožívání dané situace bylo co nejopravdovější. A to se podařilo.

Vyhodnocení dosažení cílů a očekávaných výstupů

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládnout jemnou motoriku – Hodně času bylo věnováno uvolňování paží a grafomotorickým cvičením. Bylo docíleno postupného odbourávání napětí ruky, lepší koncentrace a koordinace pohybu a u některých dětí správného špetkového úchopu.

Přemýšlet, a své myšlenky i úvahy vyjádřit – Děti věděly, jaké potraviny se z mléka vyrábí a uvědomily si nebezpečí úrazu elektrickým proudem, a to nejen při procházkách okolo ohrady se zvířaty.

Spolupracovat s ostatními – Všichni společně stloukli výborné máslo, nastříhali pažitku a namazali chléb na svačinu, což nebylo vůbec jednoduché. Děti si vzájemně musely máselnici držet a v točení klikou se střídat. Ze začátku byli někteří hodně nedočkaví a nechtěli čekat. Bude zapotřebí dál pracovat na tom, aby děti nechaly dostatečný prostor ostatním.

Přizpůsobit se životu v kolektivu – Albert nesl těžko neúspěch při pohybových hrách, někdy nechtěl přiznat, že byl chycený, a rozčiloval se. Ostatní neměli s dohodnutými pravidly problém.

Vnímat umělecké a kulturní podněty, hodnotit svoje zážitky – Děti propojovaly příběh s vlastní zkušeností. Většina byla schopna převyprávět, co se v příběhu událo minulý den. Mladším dětem pomáhaly ilustrace v knize.

Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný – Děti si uvědomovaly, že je příroda na světě proměnlivá a věděly, co je moře. Dokázaly jmenovat některé živočichy žijící v moři a někteří zvládli reprodukovat i svoje vlastní zážitky z cest.

Závěrečné vyhodnocení očima dětí

Každodenní hodnocení činností bylo spojené s rituálem: „*Povězte mi děti všechny, bylo vám dnes spolu hezky?*“. Komu se tento den ve školce líbilo, zvedl nad hlavu obě ruce, komu ne, ten nechal ruce volně viset podél těla. Nejprve to vypadalo, že si děti myslí, že musí všichni zvednout ruce nad hlavu. Třetí den, když měli zase všichni ruce nad hlavou, se učitelka zeptala: „Výlet kamionem, ten se líbil všem?“ „Mně ne!“ ozvalo se pár hlásků. „Tak, komu se výlet kamionem nelíbil, dá ruce dolů.“ Učitelka se

přesvědčila i o tom, že děti někdy hlasovaly stejně jako jejich kamarádi. Když kamarád udělal pažemi jiný pohyb, dítě poté svůj pohyb změnilo. Když se ho pak zeptala „Co se dneska stalo, co se ti nelíbilo?“ – nevěděly.

Postupně se děti učily vyjádřit svůj názor nejen rukama, ale i krátkým vysvětlením. Na konci projektu už děti věděly, že před procházkou je čeká hodnocení. Rituál recitovaly s učitelkou a hodnotily objektivněji. Předškoláci většinou dokázali obhájit svůj názor, proč takto hlasovali. Poslední den děti zhodnotily aktivity celého projektu pomocí emotikonů.

Výsledky hodnocení:

jízda kamionem	2 emotikony
dojení papírové krávy	12 emotikonů
vlepování správných tvarů skvrn	1 emotikon
návštěva krav	4 emotikony
stavba lodě	2 emotikony
pokus s plovoucím vejcem	10 emotikonů
mnohoznačná slova	2 emotikony
stloukání másla	3 emotikony
grafomotorická cvičení	0 emotikonů

Závěrečného hodnocení se zúčastnilo celkem 12 dětí. Jasně nejlépe děti ohodnotily dojení papírové krávy a pokus s plovoucím vejcem. Ostatní aktivity byly hodnoceny jen minimálně, grafomotorické cvičení vůbec. Mohlo to být způsobeno i tím, že projekt trval dlouho a děti si některé aktivity již nevybavily.

2.4.2 Závěrečné vyhodnocení projektu Dřevo

První týden byl zaměřen spíše na stromy a dřevo, ve druhém týdnu se děti zabývaly zpracováním dřeva a různými řemesly. Společně se naučily zpívat písničku, recitovat báseň, vytvořily pěkné obrázky i kroniku a v muzeu si vyzkoušely opravdovou práci se dřevem. Přesvědčily se, že zatlouct hřebík není jednoduché. Děti dokážou projevit své

emoce a ohodnotit činnosti. Dařilo se předcházet konfliktním situacím, ze způsobu spolupráce dětí byla cítit velká sounáležitost, nadšení a radost. Děti se snažily při činnostech respektovat pravidla a pomáhat si. Vyhodnocování aktivit probíhalo každodenně. Po ukončení realizovaných aktivit učitelka společně s dětmi zformulovala vzkaz pro rodiče. Ti díky němu měli možnost získat povědomí o průběhu činností ve školce, děti si tak procvičovaly paměť a časovou posloupnost. Zároveň docházelo k hodnocení aktivit dětmi a jejich zpětné vazbě. Bylo potřeba dávat prostor všem, aby vyjadřovaly své pocity při řešení úkolů i méně aktivní děti. Odpovědi dětí nebyly sice hodnoceny, ale všechny byly správné. Důležitá byla pozitivní atmosféra. Při společné reflexi byly kladeny otázky typu:

Co se ti nejvíce podařilo?

Pomohl ti kamarád nebo jsi vše zvládl úplně sám?

Dělalo ti něco potíže?

Co pro tebe bylo lehké?

Pomohl jsi někomu s něčím?

Hodnocení spojené s psaním dopisu pro rodiče bylo napsáno buď bezprostředně po ukončení dopoledního bloku, nebo u stolečků při čekání na oběd. Děti, které v ten den v mateřské škole spaly, odpoledne namalovaly obrázek, který charakterizoval dopolední činnost. Tyto obrázky byly využity při závěrečné tvorbě kroniky školy. Celý projekt byl ohodnocen jako velmi vydařený.

Vyhodnocení dosažení cílů a očekávaných výstupů

Sladit pohyb se zpěvem – Všechny děti se naučily zpívat píseň „Čížečku, čížečku“ a báseň „Řežu dříví na polínka“. Přednes byl doplňován pohybem. Obtížný byl pro děti úchop ve dvojici se zakřížením, který se dlouho nedařil, a bylo ho potřeba kontrolovat. Rytmizaci básně zvládli i ti nejmladší.

Rozumět pravidlům her – Při sluchové hře se na začátku nedařilo akceptovat pravidlo, které dovoluje napodobit zvíře jenom jednomu dítěti. Postupně děti přišly na to, proč musí být potichu. Při dramatizaci pohádky „Jak šli bratři pro kládu“ v lese, se chlapci nebáli a vžili se do role bratrů a dřevorubců. Respektovali v příběhu svoji úlohu, kterou si užívali.

Získávat základní všeobecné vědomosti – Při práci s lupou děti sledovaly detaily, strukturu a odlišnosti materiálů. Výsledky bádání mezi sebou dokázaly porovnávat. Při hře na věštění vyjadřovaly svou fantazii a vtip.

Respektovat potřeby ostatních – Při bádání si děti vzájemně půjčovaly zvětšovací skla, k čemuž je nebylo vždy jednoduché přemluvit. Malé děti a Barbora je nikomu nechtěly půjčit. Přesto se několikrát stalo, že se v lese musely hledat.

Porozumět příběhu – Poslech hrané pohádky zaujal úplně všechny, pozorně poslouchali i ti nejmladší. Zdena došla k závěru, že pomoc se bratrům vyplatila. Bez ní by strom domů nedostali.

Poznávat své okolí, utřídit si základní informace o světě – Děti moc rády chodí na procházky do hradního lesíka. Naslouchají tu zpěvu ptáků, staví domy pro skřítky, vaří, houbaří a všelijak kutí. Jejich hry se mění podle ročního období. Děti se všímají změn, které nastávají a chápou to, že odpadky do přírody nepatří. Všichni ví, že strom vyrostl ze semínka, je domovem mnoha zvířátek a jednou spadne na zem a uhynie.

Vyhodnocení práce očima dětí

Závěrečného hodnocení celého projektu se zúčastnilo celkem 14 dětí. Všichni vyjádřili svůj názor na aktivity při hlasování. Děti dostaly za úkol označit jednu aktivitu, která je nejvíce zaujala emotikonem.

Výsledky hodnocení:

pohybové ztvárnění života stromu	0 emotikonů
daktyloskopie	0 emotikonů
„ <i>Jak šli bratři pro kládu</i> “ v lese	7 emotikonů
s lupou v lese	5 emotikonů
stavění domečků s dvěma kostkami	2 emotikony
návštěva muzea v Horažďovicích	0 emotikonů
zatloukání hřebíků	0 emotikonů

Podle hlasování dětí bylo zřejmé, že nejlépe hodnocenými aktivitami byly činnosti v přírodě. Pro dramatizaci pohádky v lese nakonec hlasovali všichni kluci, a proto zvítězila.

2.4.3. Závěrečné vyhodnocení projektu: Peřina aneb Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu

Projektu se zúčastnilo v průměru pouze 5 dětí, a to z důvodu velké nemocnosti. Když Adam a Albert mluvili ošklivě a jejich chování nešlo zastavit, učitelka cítila frustraci. Pomohlo jen, když knížku posunula k dalšímu dítěti a zakázala jim odpovídat. Adam je neposeda, hodně běhá, křičí a Albert se mu snaží vyrovnat. Příště by bylo potřeba v podobné situaci přerušit čtení knihy a zařadit pohyb. Možné by bylo pantomimické předvedení různých zaměstnání, pohybová hra nebo zpěv písně s doprovodem na hudební nástroje.

Vyhodnocení dosažení cílů a očekávaných výstupů

Kreslit plynulým grafickým pohybem bez křečovitosti ruky – Všechny děti, až na nejmladšího Marka, drží štětec správným špetkovým úchopem. Ke správné technice roztírání barvy se nedařilo přemluvit Alberta, který i přes upozornění postupoval jinak. Pavel i Adam plynulý pohyb štětcem zvládají.

Všímat si ilustrací knihy a hodnotit je – Při práci s knihou se děti všímaly detailů obrázků, předvíдалy další vývoj příběhu a odpovídaly na otázky. Nejvíce se práce dařila Pavlovi, který se dokáže vyjádřit celou větou, je všímavý a má velkou fantazii.

Zpívat písně Pec nám spadla, Když jsem husy pásala – Všechny starší děti umí písně zazpívat a doprovodit je pohybem. Nejmladší Marek (2roky, 1měsíc) ještě moc nemluví, ale líbí se mu zpěv a některé pohyby napodobuje.

Hodnotit výsledky vlastní práce a vážit si práce druhých – Razítkování plátýnka bramborovými razítky všechny zaujalo, děti se snažily využít všechna razítka i barvy. Svou práci si díky tomu všichni rozpoznali. Jaroslava s Barborou si práci vzájemně pochválily.

Aktivně cvičit podle vzoru – Do cvičení se rádi zapojují všichni. Použití látkových polštářků přispělo k experimentování s rovnováhou. Posílání polštářku zleva doprava v rytmu písně se nedařilo, kvůli špatně synchronizovaným pohybům.

Porozumět vtipu – Všechny velké děti pochopily podstatu hádanky, přemýšlely a snažily se rébus vyřešit. Všichni se také pokusili nějakou svou hádanku vymyslet.

Spolupracovat mezi sebou – Chlapci postavili velkou pec, společně se na všem domlouvali a pomáhali si. Do stavění se zapojil i Marek, který se stal součástí týmu.

Chápat důležitost přírody pro člověka – Děti ví, že peří má mnoho využití. Vyzkoušely si, jak se s peřím píše, zjistily, že je lehké a dá se s ním pohybovat pomocí dechu a ve vodě plave.

Znáť naše zvyky a tradice – Děti chápou význam přísloví „Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu“, ví, že pomalu nastává nejchladnější období v roce – zima.

Hodnocení práce očima dětí

Každý den po ukončení řízené činnosti byl vybrán jeden předmět, který symbolizoval hlavní aktivitu dne. Pátý den děti pomocí emotikonů aktivity ohodnotily. Tentokrát měl každý k dispozici pouze jeden emotikon.

Výsledky hodnocení:

rytmizace písně kladívky	0 emotikonů
kniha Děda kamnář a toulavý Pecivál	1 emotikon
stavba papírové pece	0 emotikonů
výroba peřiny	4 emotikony
experimenty s peříčky	2 emotikony

Jako nejlépe hodnocenou aktivitu si děti zvolily výrobu peřiny. Dále se jim líbily pokusy s peřím a četba knihy s používáním čtenářských kostek. Nikdo nehlasoval ani pro výrobu pece ani pro hlučnou rytmizaci písně s kladívky.

2.4.4 Závěrečné vyhodnocení projektu Ovce

Projektu se zúčastnilo v průměru 16 dětí. Tento počet umožňoval klidný průběh. Míra kladného ohlasu ze strany dětí byla úměrná tomu, na kolik se mohly aktivně zapojovat. Díky efektivitě použitých zážitkových metod se podařilo naplňovat prakticky všechny očekávané výstupy. Bylo zřejmé, že děti jsou schopny spolupracovat, vzájemně se podporovat a pomáhat si, což je nutný základ, který ovlivňuje úspěch či neúspěch celého projektu.

Vyhodnocení dosažení cílů a očekávaných výstupů

Zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí – Všechny děti se zvládají bezpečně pohybovat a orientovat v prostoru třídy, na zahradě a v blízkém okolí školky. Občas mají nejmladší děti problémy s chůzí v zástupu. Díky nějakému podnětu z okolí dvojice vybočí a jde jinam. I když není vždy jednoduché sestavit dvojice na procházku jako jedno malé – druhé větší dítě, většinou to pomáhá tento problém řešit.

Vnímat a rozlišovat svět pomocí zraku, čichu, hmatu a chuti – Při realizaci projektu se hodně pracovalo s hmatem, čichem a zrakem, mohla být využita ale také chuť, kdyby děti ochutnaly ovčí sýr. Procvičováno bylo fonemické slyšení ve hře „Mistr Slabika“, došlo k velkému posunu u většiny dětí, pouze Vilém často chyboval. Smál se a dělal na děti různé legrační posunky.

Zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, nástroji a materiály – Děti byly vedeny k tomu, aby si po dokončení práce uklidily své pracovní místo, umyly štětec a používaly při práci ochranné oblečení. Většina dětí vše zvládlo, kromě Jaroslavy, Marie a Barbory, které po sobě nechtěly uklízet.

Vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, ve vhodně zformulovaných větách – Mezi dětmi byly velké rozdíly v oblasti vyjadřování. Všechny děti předškolního věku zvládaly bez obtíží vyjadřovat své myšlenky, nebály se mluvit. Poznaly a uměly pojmenovat členy ovčí rodiny a chápaly, proč se ovce stříhají.

Chápat základní číselné a matematické pojmy, elementární matematické souvislosti a podle potřeby je využít – Předškolní děti dokázaly počítat do deseti, zvládaly třídit a

řadit zvířata podle zadání. Ve své odpovědi se navzájem utvrzovaly, zvířátka měnily a porovnávaly.

Spolupracovat s ostatními – Tento výstup je hodně dlouhodobý a při jeho naplňování záleží na nastavení celého kolektivu. Dětem se dařilo na věcech domlouvat a odpovědi si vzájemně ověřovat.

Znát pravidla chování a společenské normy – Tento výstup je také dlouhodobý. Děti uměly pozdravit i poděkovat. Nebály se ve společnosti učitelky komunikovat s dospělými, až na Marii a Karla, kteří se hodně styděli. Na skákání do řeči ostatním a hlasitosti, což dělá většině velké potíže, však bude třeba ještě v budoucnosti zapracovat.

Poznávat naše kulturní a technické dědictví předků prostřednictvím praktických ukázek – V muzeu si děti vyzkoušely celý proces zpracování ovčího rouna. Jako první se do aktivit zapojovali chlapci. Sledovali pohyby strojů a nástrojů, všechno prozkoumávali. Marie se styděla, vůbec nic si nevyzkoušela. Děti zaujaly pokusy s ohněm, chápaly nebezpečí popálení, a proto se chovaly opatrně.

Vyhodnocení práce očima dětí

Během projektu se fotografovaly aktivity, které byly společně realizovány, aby se poslední den fotografiemi (viz následující obrázek) dětem připomněly. To umožnilo společný rozhovor o tom, zda nastaly nějaké potíže, co dětem utkvělo v paměti a co se jim líbilo. Nakonec každý dostal 3 žluté emotikony, které měl položit na obrázky činností, které se mu nejvíce líbily.

Výsledky hodnocení:

návštěva farmáře	7 emotikonů
interaktivní výstava v muzeu	6 emotikonů
senzomotorická aktivita „Stříhání oveček“	11 emotikonů
sluchová hra „Na ztracené jehňátko“	6 emotikonů
bádání s lupou, mikroskopem a pokus	6 emotikonů
používání symbolů k písni	3 emotikony

výtvarná aktivita

6 emotikonů

kooperativní hra „*Paste se, ovečky moje*“

9 emotikonů

Nejlépe hodnocenými aktivitami se stala senzomotorická aktivita „*Stříhání oveček*“, kooperativní hra „*Paste se, ovečky moje*“ a návštěva místní farmy. Ostatní aktivity byly hodnoceny jen o něco málo méně. Nejméně se dětem líbilo používání symbolů k písni. Tato aktivita byla pro děti neznámá a kombinování pohybu se symbolem příliš nezvládaly.

ZÁVĚR

Předškolní vzdělávání je z hlediska úspěchů v dalších fázích edukačního cyklu velmi významnou kapitolou v životě dítěte. V posledních desetiletích prošel systém předškolní výuky výraznými změnami a v současné době je k dispozici celá řada moderních metod a přístupů, které lze při jeho vedení využít. Jedním z nich je i popsáný projektový přístup, který je založen na rozvoji iniciativy, znalostí, samostatnosti a flexibility dětí cestou získání praktické zkušenosti a aplikace teorie v praxi.

Cíle bakalářské práce byly stanoveny celkem tři. Prvním bylo podpořit rozvoj edukačního potenciálu dětí prostřednictvím tradičních pracovních činností a zvyků, které je potřeba vnímat jako důležitou součást našeho aktuálního světa, druhým cílem v rámci teoretických východisek práce bylo vysvětlit plánování tematických celků a projektovou výuku v mateřské škole a rovněž zde dále popsat vybraná řemesla, jejich původ, vývoj a současné rozšíření. Posledním cílem bylo vytvořit a zrealizovat celoroční edukační program založený na lidových tradicích a řemeslné tvorbě. Volba tématu nebyla náhodná, tradiční řemesla a lidová činnost jsou významné z hlediska ochrany dědictví minulosti a vnímání národní a kulturní identity. Jde navíc o oblast velmi širokou, poskytující dostatek prostoru a zajímavých témat, která lze využít při tvorbě projektových edukačních programů.

Z hlediska prvního cíle práce zaměřeného na podporu rozvoje edukačního potenciálu dětí lze z autorčina pohledu konstatovat, že se jej podařilo naplnit. U všech zúčastněných dětí došlo díky praktické realizaci edukačního programu v určité míře k podpoře vzdělávacího potenciálu. Prakticky se to projevilo například zvýšením zájmu o techniku, manuální činnosti, environmentální problematiku a knihy, a to i u nejmenších dětí. Rozvoj edukačního potenciálu samozřejmě nedosáhl u všech dětí stejné míry, byl značně ovlivněn věkem, povahou, vyspělostí a mentálními schopnostmi jednotlivých žáků.

Rovněž druhý stanovený cíl práce se dle autorčina názoru podařilo splnit. V rámci kapitoly, která se věnuje teoretickým východiskům, byla v potřebném rozsahu odpovídajícímu zadání práce popsána požadovaná problematika. V úvodu jsou zde

shrnuty hlavní aktuální záměry vzdělávací politiky ČR a v kontextu předškolního vzdělávání i trendy definované v rámci dlouhodobé Strategie 2030+, včetně aktuálního hodnocení úspěšnosti její implementace. Navazuje problematika plánování rámcových celků, tvorby kurikulárních dokumentů a projektové výuky v mateřské škole. Kapitola pak uzavírá stručný popis vybraných řemesel, jejich původu, vývoje a současného rozšíření.

V souladu s posledním cílem práce byl v rámci praktické části vytvořen požadovaný edukační program, který byl v praxi v rámci výuky realizován. Z výsledků hodnocení jednotlivých projektů jasně vyplývá, že edukační program děti tematicky velmi zaujal a výrazně jim zpestřil jinak standardně vedenou výuku. Obohatil je rovněž o poznatky o problematice, jejíž všeobecná znalost pomalu ze společnosti mizí, a je stále těžší se s ní reálně potkat. Opakovaně je rovněž nutné zmínit přínos v oblasti vzájemné spolupráce dětí, schopnosti uplatnit získané poznatky v další praxi a rozvoji hrubé i jemné motoriky. Výsledky evaluace jednotlivých projektů jasně potvrdily, že výuka v oblasti tradičních pracovních činností a zvyků má v předškolním vzdělávání a podpoře edukačního potenciálu dítěte své nezastupitelné místo.

Z pohledu získání kvalitní zpětné vazby od samotných dětí se nejvíce osvědčila metoda hodnocení jednotlivých projektů přidělováním emotikonů. V projektu Krávy děti stanovily jako nejméně oblíbené grafomotorické cvičení, stříhání nůžkami a vlepování správných tvarů skvrn. Bylo to s největší pravděpodobností způsobeno tím, že velké množství dětí mělo problémy se správnou technikou držení nůžek při stříhání. Práce s nůžkami proto byla ve zvýšené míře zařazena do plánu činnosti na další období. Jedinou aktivitou, která děti vyloženě neoslovila, bylo skládání kravské hlavy z kamenů. Většina dětí nechtěla skládat kameny vůbec a ty, které se o to pokusily, vybíraly špatné velikosti kamenů. Jejich výtvar proto propozicím hlavy neodpovídal a nikdo aktivitu nedokončil. Naopak poměrně výrazný úspěch měla u dětí ruční výroba másla, která pro ně byla nová a atraktivní. Ze závěrečného hodnocení emotikony vyplynulo, že děti nejvíce bavilo dojení krávy a experiment s hustotou slané vody.

Projektu Dřevo se zúčastnila nejmenší skupina dětí, jejíž věkový průměr byl 4 roky a 3 měsíce. Při dramatické improvizaci nastaly problémy s vyjádřením vlastních emocí, což

bylo pravděpodobně způsobeno nízkým věkem dětí a neodpovídajícími vyjadřovacími schopnostmi. Výkony skupiny při dramatické činnosti potvrdily, že při práci s dětmi je potřeba s nimi více mluvit o jejich pocitech a názorech. Zatloukání hřebíku byla aktivita, která se dětem nejprve jevila jako přitažlivá a při její realizaci projevovaly radost a nadšení. Co však autorku nakonec velmi překvapilo, byla skutečnost, že zatloukání hřebíků v rámci evaluace celého projektu nezískalo příliš dobré hodnocení. Stejně prvotní nadšení děti přitom prokazovaly i při zkoumání vlastního těla zvětšovací sklem, které však nakonec také nebodovalo. Nejlepší hodnocení získala hra v lese na dřevorubce, při které děti zdramatizovaly pohádku Jak šli bratři pro kládu. V průběhu projektu bylo rovněž zjištěno, že většina dětí doposud nenavštívila loutkové divadlo. Navzdory nízkému věku dětí a faktu, že v uplynulých dvou letech nebyly vzhledem k epidemiologické situaci k návštěvám divadel příliš příhodné podmínky, bylo toto zjištění pro autorku poměrně překvapivé. Návštěva loutkového divadla je proto jednou z priorit při tvorbě plánu výuky na další období.

V rámci projektu Peřina většina dětí viděla poprvé šicí stroj. Při dekorování malé peřiny uplatňovaly svoji fantazii, při ukázce šití směl každý přepnout zpětný chod na šicím stroji a výrobek si odnést domů. Snad proto byla tato aktivita zvolena dětmi jako nejpřitažlivější. Dále se dětem líbily pokusy s peřím a četba knihy s používáním čtenářských kostek. Nikdo naopak kladně nebodoval výrobu pece a hlučnou rytmiizaci písně s kladívky. Pro děti bylo nejvíce náročnou aktivitou posílání polštářků zleva doprava v rytmu písně, kterou se řadě z nich nepodařilo zvládnout. Během celého projektu Peřina byl velice dobře dětmi přijímán nejmladší chlapec Marek, který se zde díky společným aktivitám stal plnohodnotnou součástí týmu.

V projektu Ovce byla nejlépe dětmi vyhodnocena senzomotorická aktivita. Byla to pro děti úplně nová technika práce, kterou ještě nezkoušely. Další kladně hodnocenou aktivitou se stalo společné koulení klubíček po textilií, které bylo založeno na potřebě vzájemné spolupráce dětí a postřehu. Z výsledku hodnocení tohoto projektu jasně vyplývá, že děti potěšila praktická návštěva farmáře a muzea. Naopak nejnáročnější pro děti bylo vyjádření symbolů pohybem a jejich kombinování. Doba věnovaná této aktivitě nebyla dostačující pro nutné zautomatizování jednotlivých kroků. Bylo by

vhodné postupovat pomaleji, popřípadě se tomuto tématu v rámci výuky věnovat cíleně a dlouhodobě.

Závěrečné hodnocení výstupů všech projektů jasně potvrzuje, že děti celkově preferují ve výuce experimentování, pokusy, exkurze, činnosti zaměřené na rozvoj smyslového vnímání a pohádkové příběhy. Alternativně k tomu lze říci, že děti nejvíce zaujaly ty činnosti, ve kterých viděli jasný smysl, mohly v rámci jejich plnění spolupracovat a samostatně se realizovat. Zásadní je pak pro děti i získání pozitivní zpětné vazby o vlastním úspěchu, která je motivuje k další práci. Tyto závěry korespondují i se zjištěními dalších autorů, jak například uvádí Nováčková a Nevolová (2020). Nejvíce patrným příkladem těchto potřeb bylo výše popsané skládání kravské hlavy z kamenů, které bylo velmi pravděpodobně právě z důvodu nenaplnění vnitřní motivace dětí hodnoceno výrazně negativně. Nepříliš pozitivně pak děti hodnotily i ostatní aktivity, s jejichž zvládnutím měly potíže. Typicky se jednalo zejména o grafomotorická cvičení, práci s nůžkami, vyjadřování symbolů pohybem, vyjadřování vlastních pocitů a schopnost samostatného objektivního usuzování. Velmi pravděpodobně bylo i toto důvodem, proč děti pro ně některé prokazatelně zajímavé aktivity nevyhodnotily objektivně. Hodnocení jednotlivých projektů bylo částečně zkresleno tím, že se děti nechávaly do značné míry ovlivňovat názory kamarádů, což se nejvíce projevilo zejména u projektu s názvem Krávy. Při každodenním hodnocení bylo následně velmi důležité dětem vysvětlovat, že mohou mít svůj vlastní individuální názor.

V rámci samostatné praktické realizace projektů děti potvrdily, že jsou schopny spolupracovat, vzájemně se podporovat a pomáhat si. Tyto schopnosti jsou přitom nutným základem, který ovlivňuje úspěch či neúspěch všech projektů a rovněž jsou ukazatelem správného fungování dětského kolektivu.

Výrazný profesní přínos mělo zpracování bakalářské práce i pro samotnou autorku. Jde přitom nejen o teoretické vědomosti, ale zejména o praktické zkušenosti získané při plánování projektů. Například zjištění, že některé velmi zajímavé akce lze pro děti naplánovat i s minimálními finančními náklady a materiální náročností. V plánování a realizaci projektů se samozřejmě vyskytla i řada dílčích obtíží a omezení. U některých činností realizovaných v rámci projektů se projevil nedostatečný prostor a limitované

materiální zabezpečení školky. Časově náročná byla rovněž samotná příprava projektů, například z hlediska potřeby vyhledání vhodné literatury a konzultací s odbornými specialisty. Zvýšená pozornost musela být věnována i zajištění bezpečnosti dětí při manipulaci s různými nástroji.

Materiály zpracované v rámci bakalářské práce lze při praktické výuce opakovaně využít. Všechny čtyři vzdělávací projekty byly sestaveny tak, aby byly pro děti přínosné a zároveň zábavné. Dané téma tradic a řemesel je tak široké, že každý, kdo by chtěl stejné či podobné projekty realizovat, má možnost si vybrat jemu vyhovující část. Tu lze dále upravit a uzpůsobit konkrétním potřebám, podmínkám a složení dětské skupiny. Některé projekty se dají realizovat jako velmi zajímavé celodenní výlety.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

Doležalová, J. (2016). *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Portál.

Dvořáková, M. (2009). *Projektové vyučování v české škole*. Karolinum.

Jezberová, R., Bezchlebová, M., Burešová, L., Dvořáková, Z., Maňásková, D., Bartošek, M., ... Točíková, I. (2011). *Žákovské projekty cesta ke kompetencím*. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Kasíková, H. (1997). *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Portál.

Kratochvílová, J. (2006). *Teorie a praxe projektové výuky*. Masarykova univerzita.

Kratochvílová, J. (2009). *Teorie a praxe projektové výuky*. Masarykova univerzita.

Mareš, J., Ježek, S. (2012). *Klima školní třídy*. Národní ústav pro vzdělávání.

Nováčková, J., Nevolová, D. (2020). *Respektovat a být respektován*. Peoplecomm.

Opravilová, E. (2019). *Předškolní pedagogika*. Grada.

Opravilová, E. (2011). *Rok v mateřské škole*. Portál.

Skalková, J. (2007). *Obecná didaktika: vyučující proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Grada.

Smolíková, K., Kupcová, M. (2005). *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Výzkumný ústav pedagogický.

Svobodová, E. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Portál.

Syslová, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. Masarykova univerzita.

Syslová, Z., Štěpánková, L. (2019). *Třídní projekty v mateřské škole*. Portál.

Internetové zdroje:

Chytrý, V., & Prchalová, J. (n.d.). *Opora k předmětu Pedagogické projektování*.
https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2018/06/Skripta_PP.pdf

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021b, 8. listopadu). *Výroční konference Strategie 2030+*. <https://www.msmt.cz/vyrocní-konference-strategie-2030-ukazala-modernizaci>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (n.d.). *Dlouhodobé záměry ČR*.
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodobé-zamery-cr>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021a). *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*. https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021c). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. https://www.nuv.cz/uploads/RVP_PV_2021.pdf

Polašková, L. (2017, 4. listopadu). *Projektová výuka v mateřské škole a její možnosti*.
100+1 zahraniční zajímavost.

http://www.vys-edu.cz/assets/File.ashx?id_org=600139&id_dokumenty=7262

Zdroje ke kapitole řemesla:

Literatura:

Gajduška, L. (2004). *Slované doteky předků*. Moravské zemské muzeum.

Hanus, A., Polanský, Z. (2021). *Z historie textilního průmyslu v Horažďovicích*.
Tematická výstava Muzea Horažďovice.

Hora, P. (2007). *Toulky českou minulostí 11*. VIA FACTI.

Janotka, M., Linhart, K. (1987). *Řemesla našich předků*. Nakladatelství Svoboda.

Janotka, M., Linhart, K. (1984). *Zapomenutá řemesla*. Nakladatelství Svoboda.

Internetové zdroje:

Asociace originálních značek. (n.d.). *Šumava originální produkt: Ručně předená vlna z lam a alpak*. <https://www.regionalni-znacky.cz/sumava/cs/certifikovane-produkty/detail/1726/rucne-predena-vlna-z-lam-a-alpak>

Feyrlíková, M. (2021, 24. duben). *Mistři jehel a nití: Krejčovské řemeslo zažilo rozmach za Karla IV. 100+1 zahraniční zajímavost*. <https://www.stoplusjednicka.cz/mistri-jehel-niti-krejcovske-remeslo-zazilo-rozmach-za-karla-iv>

Jarošová, B. (2007). *Pastevecké tradice na východní Moravě: Její minulost a současné snahy o revitalizaci* [Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita]. Archiv závěrečných prací MUNI.

https://is.muni.cz/th/r8d05/PASTEVECKA_TRADICE_NA_VYCHODNI_MORAVE.pdf

Městské muzeum Horažďovice. (2009). *Projekt Návrat k tradicím*. <http://navrat1.muzeumhd.cz/>

Ostřanská, I. (2017, 18. červen). *Jak tradiční bylinkářství přežilo i těžké časy*. I. receptář.cz. <https://www.ireceptar.cz/zajimavosti/jak-tradicni-bylinkarstvi-prezilo-i-tezke-casy.html>

Zdroje k projektu Krávy

Literatura:

Binar, I. (2015). *Kráva a dědeček*. Meander.

Leblová, E. (2016). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Portál.

Lokšová, I., Lokša, J. (2003). *Tvořivé vyučování*. Grada.

Švejdvová, H. (2020, 12. listopadu). *Rozumím, chci vědět, čtu – Čtenářská pregramotnost v praxi*. Webinář.

Internetové zdroje:

Relaxační moře. (2013). <https://www.youtube.com/watch?v=YLZLJ8HCbJw>

Zdroje k projektu Ovce

Literatura:

Kumperová, H., Křivková, M., Ringmaierová, M., Dvořáková, T., Bařinová, J., Čermáková, R., ... Vlášková, D. (2018). *Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky*. Infra.

Svobodová, E. (2017). *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.

Švejdomá, H. (2020, 12. listopadu). *Rozumím, chci vědět, čtu – Čtenářská pregramotnost v praxi*. Webinář.

Internetové zdroje:

Stříhání berana profesionálním holičem ovcí. (2013). https://www.youtube.com/watch?v=47dQ_kZZnP8.

Zdroje k projektu Dřevo

Boček, M., Nádvorníková, H., Plachtová, P., Svobodová, E., Švejdomá, H., Vítečková, M., ... Zavadilová, M. (2019). *Tady je moje místo k životu... Metodika environmentální a polytechnické výchovy v mateřské škole*. Jihočeská univerzita Pedagogická fakulta.

Linhartová, B. (2019). *Téma smrti ve výchově a vzdělávání předškoláků v mateřské škole*. [Bakalářská práce, Technická univerzita v Liberci]. Archiv závěrečných prací. https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/153644/BP_Linhartova.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Žáček, J. (1995). *Počítání oveček*. Albatros.

Zdroje k projektu Peřina

Slavíková, V., Slavík, J., Eliášová, S. (2015). *Dívej se, tvoř a povídej! artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Portál.

Smolíková, K. (2020). *Děda kamnář a toulavý Pecivál*. Banador.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Vzdělávací projekt Ovce

Příloha č. 2 – Vzdělávací projekt Dřevo

Příloha č. 3 – Vzdělávací projekt Peřina aneb Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu

Příloha č. 4 – Shrnutí vyhodnocení projektů formou tabulky

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Vzdělávací projekt Ovce

Velikost skupiny: 12-18 dětí

Období realizace: květen 2021

Hlavním cílem projektu je seznámení dětí s tradičními pracovními činnostmi kraje, s tím, jak ovce žijí, čím jsou prospěšné, co poskytují a jak se lidé naučili ovčí vlnu zpracovávat. Prostřednictvím interaktivní dílny horažďovického muzea bylo dětem umožněno prakticky si vyzkoušet česání, předení, tkaní a plstění vlny, kterým se dříve věnovali tkalci. Tato vlastní zkušenost měla směřovat k pochopení hodnoty a náročnosti lidské práce.

Při denním hodnocení aktivit byly dětem kladeny otázky: „*Co nového jste se dnes dozvěděli? Co jste již znali? Ví někdo něco, co my nevíme?*“ K závěrečnému hodnocení byly použity emotikony. Každé dítě obdrželo tři emotikony a těmi označilo aktivity, které ho nejvíce zaujaly, a které by si chtěl znovu zopakovat.

Příprava:

Tab. č. 2: Cíle a výstupy:

Vzdělávací oblast	Cíle	Očekávané výstupy
Dítě a jeho tělo	Zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí	<i>Dítě doprovodí pohyb písně „Pásla ovečky v zeleném háječku“ zpěvem</i>
	Vnímat a rozlišovat svět pomocí zraku, čichu, hmatu a chuti	<i>Dítě při zkoumání využívá všechny smysly</i>
	Zacházet správně s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, nástroji a materiály	<i>Dítě zvládá výtvarné činnosti, provádí jednotlivé úkoly s výtvarnými pomůckami – štětcem, vodovými barvami, pletací</i>

		<i>přízí, lepidlem</i>
Dítě a jeho psychika	Vyjadřovat samostatně a smyslně myšlenky, nápady, pocity, ve vhodně zformulovaných větách	<i>Dítě popíše charakteristické znaky zvířat, pojmenuje členy ovčí rodiny</i>
		<i>Dítě vidí, jak se ovce stříhají a chápe proč</i>
	Chápat základní číselné a matematické pojmy, elementární matematické souvislosti a podle potřeby je využít	<i>Dítě počítá ovečky, řadí je podle velikosti</i>
Dítě a ten druhý	Spolupracovat s ostatními	<i>Děti navzájem spolupracují při hrách a aktivitách, jsou partnery při kutálení klubiček vlny po textilií, při stavbě ohrádek a počítání oveček</i>
Dítě a společnost	Znát pravidla chování a společenské normy	<i>Dítě dodržuje společně dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití v mateřské škole a na veřejnosti</i>
		<i>Dítě navštíví ovčí farmu</i>
Dítě a svět	Poznávat naše kulturní a technické dědictví předků prostřednictvím praktických ukázek	<i>Dítě vidí proces zpracování vlny, celý proces si vyzkouší</i>
		<i>Dítě vysvětlí nebezpečí ohně</i>

Vzdělávací nabídka:

Práce s obrazovým materiálem, knížkou, encyklopedií – Seznámení s ovčí rodinou, s názvy členů rodiny, kde žijí, čím se živí, jaké jsou jejich hlavní znaky, co nám dávají.

Vymýšlení asociací „*Kdyby to nebyla vlna, bylo by to ...*“

Rozvoj předmatematických dovedností – Aby si pro ovečku nemohl přijít hladový vlk, děti vyrobí zapichováním párátěk do modelíny dvě ohrádky a rozdělí ovečky do ohrádek podle velikosti. Poté zjišťují, ve které jich je více a ve které méně, a zvířátka v ohradě podle pokynů učitelky přemísťují.

Pohybová hra na přecházení oveček přes lávku – Děti představují ovce, které přecházejí po lávce. Po herně jsou rozmístěny lavičky. Celou dráhu si nejdříve děti projdou samostatně, pak se v utvořeném zástupu chytí za ruce a opatrně všechny tři lavičky přejdou, aniž by se pustily. Mezi lavičky jsou poté přidány kužely a tunel. První lavičku přejdou, na druhou si lehnou na břicho a přitahují se, třetí lavičku přeskakují ze strany na stranu. Zpáteční cestou kličkují mezi kužely a prolézají tunelem. Motivace: „*Ovečky pěkně si cupaly v řádce, až přišly k uzounké lávce. Teď chvilku počkáme, jinak to nejde, až jedna ovečka za druhou přejde.*“

Filozofování na téma „*Proč bychom chtěli rozumět řeči zvířat?*“

Nácvik tanečku k písni „Pásla ovečky v zeleném háječku“

Všichni se drží za ruce, je utvořený kruh:

Pásla ovečky v zeleném háječku, (v rytmu písně pohupování v kolenou a houpání rukama)

pásla ovečky v černém lese. (v rytmu písně pohupování v kolenou a houpání rukama)

Já na ni dupy, dupy, dup, (5x hlasité zadupání)

ona zas cupy, cupy, cup. (5x cupitání po špičkách)

Houfem, ovečky, seberte se všechny, (kroky směrem ke středu kruhu)

houfem ovečky, seberte se. (kroky směrem ven z kruhu)

Já na ni pomaloučku jen, (5x zadupání potichu)

ona že z háje musí ven. (5x cupitání po špičkách)

Houfem, ovečky, seberte se všechny, (v rytmu písně pohupování v kolenou a houpání rukama)

houfem ovečky, seberte se.

(v rytmu písně pohupování v kolenou a houpání rukama)

Pohybová hra: „Na ovečky“

Děti představují ovce, stojí na jedné straně za vyznačenou čarou. Učitelka je ovčí matka a stojí proti nim. Vlk stojí stranou. Matka říká: „Ovečky, ovečky, pojdte domů.“ Ovce odpovídají: „Nepůjdeme.“ Matka: „Proč?“ Ovce: „Kvůli vlkovi!“ Matka: „Kde je vlk?“ Ovce: „Číhá na nás.“ Matka: „Ovečky, ovečky, nebojte se!“ Nato se ovce rozběhnou k matce. Zároveň vyběhne vlk a ovce chytá. Hra se opakuje tak dlouho, dokud nejsou chyceny všechny ovce. Poslední ovce se stává vlkem.

Prožitkové učení:

Prozkoumávání ovčího rouna hmatem, čichem a zrakem. Při této aktivitě je možné použít i mikroskop ke sledování detailu. V malé skupině lze sledovat hoření vlny a zápach rohoviny vzniklý hořením.

Senzomotorické cvičení „Stříhání oveček“

Pomůcky: pěna na holení, velký obrázek ovce, stěrka, zástěra

Průběh činnosti: Na obraz ovce se nastříká pěna na holení. Děti malují rukama v pěně kruhy, poté pomocí stěrky pěnu z obrázku stírají – předstírají, že ovci stříhají.

Výtvarné aktivity

Pomůcky: pletací příze, ovečka z tvrdého papíru, čtvrtka, vodové barvy, štětec, lepidlo

Průběh činnosti: Děti namalují na čtvrtku vodovými barvami louku. Pak dostanou ovci vystřiženou z tvrdého papíru, ke které je navázaný konec pletací příze. Přízí ovci obtáčí – vytváří jí kožich. Nakonec ovci přilepí k výkresu. Lze vytvořit společný obraz stáda ovcí na louce.

Kooperativní hra: „Paste se, ovečky moje“

Pomůcky: klubka pletací příze, zelená látka

Průběh činnosti: Rozložený kruh zelené látky, který představuje pastvinu, děti uchopí po jeho obvodu, aby látku vypnuly. Postupně dokutálí na pastvinu šest klubek vlny. Úkolem je uhlídat všechny ovce na louce, aby se nezaběhly (Svobodová, 2017).

Motivace: „Šel Janeček na kopeček, hnál před sebou pět oveček. A šestého berana se zlatýma rohama.“

Sluchová hra: „Na ztracené jehňátko“

Je noc a jehňata se ztratila. Matka ovce po tmě chodí, hledá je a volá na ně „bé, bé“. Jehňata odpovídají. Matka je hledá se zakrytýma očima podle hlasu.

Hra: „Mistr Slabika“

Rozkládání slov na slabiky, analýza první a poslední slabiky ve slově, tvoření zdvojnělin.

Hra: „Do všech koutů zajdi, vše, co je vyrobené z vlny najdi“

Pohybová hra: „Na jehňátko“

Děti jsou rozmístěny různě po tělocvičně, sedí v podřepu a představují jehňata. Učitelka (matka ovce) odříkává říkanku: „Ovečky pasou se samy, jehňátko drží se mámy. Okolo ovce se točí a ta z nich nespouští oči.“ Chodí v rytmu mezi dětmi a pohladí postupně všechny děti po hlavě. Děti vstávají, postupně se chytají za ruce a přidávají se k matce ovci, dokud nebudou všechny v zástupu.

Pohybová hra: „Na ovečky a na vlka“

Vlk nahání a chytá dotykem ovce. Chycená ovce zaujme pozici vzporu klečmo, bečí a čeká na záchranu. Zachránit jí může jiná ovce drcnutím zadkem o zadek se slovy: „Berany, berany, duc!“

Hudební hrátky – na slabiku „bé“ paní učitelka zanotuje písničku, děti hádají, o kterou písničku jde?

Používání symbolů k písni „Pásla ovečky v zeleném háječku“

Pomůcky: karty se symbolem ruky a boty

Průběh činnosti:

- Nejdříve vysvětlení používání symbolů: Karta s obrázkem ruky, kde prsty ukazují vzhůru – znamená tleskat. Karta s obrázkem ruky, kde prsty ukazují dolů – znamená pleskat. Karta s obrázkem boty – znamená dupat.
- Vystavena karta tleskání – všichni zpívají a písničku vytleskávají.
- Vystavena karta pleskání – všichni zpívají a písničku vypleskávají.

– Vystavena karta dupání – všichni zpívají a píseň vydupávají.

Když je zvládnuto používání symbolů, nastává hra se zápisem říkadla. Kombinuje se tleskání, pleskání i dupání (Švejdová, 2020).

Artikulační cvičení: „Pohádka o jazýčku ovečky Dáši“ (inspirováno Kumperová et al., 2018)

Byl jeden jazýček a ten bydlel v pusince ovečky Dáši.

Ráno se probudil a protáhl se. (vypláznout jazyk co nejvíce)

Podíval se nahoru, jestli svítí sluníčko. (jazyk vysunout nahoru k nosu)

Není venku bláto? (jazyk vypláznout ven k bradě)

Bylo hezky, a tak šel na procházku. (kmitat jazykem ze strany na stranu)

Uviděl koníčka a šel si zaježdit, hopsal. (jazykem klepat o horní patro)

Šel dál a spatřil houpačku, pohoupal se. (jazyk z úst a dovnitř)

Jazýček byl unavený a dostal žízeň. Napil se mlíčka. (napodobit lízání jazykem)

Umazal si pusinku a musel si ji umýt. (olizování rtů, horního i spodního)

Už byl večer, jazyk se vrátil do pusinky a šel spát. (vypláznout jazyk a zasunout zpět)

Motivace básničkou:

Pojďte děti, pojdte sem, povím Vám teď pohádku,

jak vodíval mladý Janek šest oveček na pastvu.

Šel Janeček na kopeček, hnal před sebou pět oveček

a šestého berana, se zlatýma rohama.

Pěkně krůček po krůčku, pospíchali k potůčku.

Ovečky pěkně si cupaly v řádce, až přišly k uzounké lávce.

Ted' chvilku počkáme, jinak to nejde,

až jedna ovečka za druhou přejde.

Dnešní teplý jarní den, Janek není spokojen.

U potoka ovce stojí, bečí, bečí, vůbec nejí.

Copak se to s nimi děje?

Horko, horko, horko mě je, bečí ovečky...

Svlékněte kožíšek, ovečky milé,

slunce vás ohřeje, budete čilé.

Když ovečky ostříhali, na kopeček je vyhnali.

Ovečky si libovaly, jarní kvítí hodovaly.

A co Janek? Moc rád byl, že ovečky vyléčil.

Realizace:

První den

Po ranních hrách se děti sešly v kruhu. Jako motivace je použita první sloka básně:

Pojďte děti, pojdte sem, povím Vám teď pohádku,

jak vodíval mladý Janek šest oveček na pastvu.

Šel Janeček na kopeček, hnal před sebou pět oveček

a šestého berana, se zlatýma rohami.

Na zelené lávce si děti zahrály kooperativní hru „*Paste se, ovečky moje*“. Nejprve bylo na pastvu posláno jen jedno klubko – „beránek“. Po zvládnutí techniky koulení klubka byly přidány i ostatní „ovce“ (Svobodová, 2017).

Poté se děti chytily za ruce a vytvořily velký kruh, paní učitelka hru doprovázela písní „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“ a všichni tančili.

Aby si pro ovce nemohl přijít hladový vlk, vyrobily malé děti zapichováním páráték do modelíny dvě ohrady. Starší zatím našly všechny hračky ovčí ve třídě. Společně rozdělily ovce do ohrad podle velikosti. Protože již byly ovce v bezpečí, mohly jít nejmenší děti do šatny, aby se připravily na procházku. Ostatní počítaly, ve které ohradě je více a ve které méně zvířat, stěhovaly ovce tak, aby jich bylo v každé ohradě stejně nebo aby bylo v jedné ohradě o dvě ovce více.

Vyhodnocení: Procházky dětí často vedou okolo místního farmáře, který chová několik ovčí. Na začátku jara mají ovce v jeho ohradě pouze zbytky staré trávy, nová zatím neroste a ovce se živí senem. Během koulení klubek si Jaroslava všimla, že se při hře ve třídě používala zelená látka jako tráva, jenže ovce v ohradě měly jen starou suchou travu a šlapaly po hnědém blátě. Látku bylo proto třeba vyměnit za hnědou, aby vše odpovídalo. Než děti přišly na to, jak správně natáčet látkou, klubka jim několikrát upadla na zem a rozmotala se.

Osvědčilo se rozdělení činností podle věku dětí a jejich schopností. Nejmladší Matěj se velice snažil dodržovat pravidelné rozestupy páráték v ohradce, byl hodně pečlivý. Předmatematické úkoly děti plnily ve skupinách. Společně se na řešení domlouvaly a radily si navzájem. Při této aktivitě dominoval Adam, který rád počítá. Po splnění úkolu ověřoval správný výsledek. Písničku „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“ zatím znala pouze Jaroslava.

Druhý den

Už během ranních her si děti prohlížely knihy a encyklopedie s obrázky domácích zvířat. Hledaly v nich ovce, jak vypadají, čím se živí, kde bydlí, co nám dávají a vyjmenovávaly názvy všech členů ovčí rodiny.

V ranním kruhu si nejprve zaspívaly a zatančily písničku „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“.

Vše o ovčí rodině si ještě jednou zopakovaly při hře „*Mistr slabika*“. Posadily se okolo obrázků ovčí a odpovídaly na otázky, pojmenovávaly zvířata, jednotlivě i společně vytleskávaly, vydupávaly nebo vyplaskávaly slabiky. To, jakým způsobem děti rozklad

slov na slabiky realizovaly, si samy vybraly. Nejprve ukázaly na symbol boty nebo ruky ukazující prsty vzhůru nebo dolů, pak slovo rozdělávaly. Nejstarší děti zkoušely rozpoznat první a poslední slabiku slova, prostřední děti tvořily zdobněliny.

Pak si děti zahrály sluchovou hru „*Na ztracené jehňátko*“.

Vyhodnocení: Sluchová hra se dětem velice líbila, opakovaly ji několikrát ve třídě, ale i venku při procházce. Společně všichni přemýšleli nad tím, jak to udělat, aby se jehňata nemohla ztratit. Zdena přišla na to, že by měla mít na krku zvonečky. Byla by slyšet. „*Jak by chodily, tak by zvonily.*“ Vojtěch namítal: „*To by je potom asi bolely uši, když by musely ty zvonečky pořád poslouchat. Dal bych jim radši vodítka.*“

Třetí den

Motivace:

Pojďte děti, pojdte sem, povím Vám teď pohádku,

jak vodíval mladý Janek šest oveček na pastvu.

Šel Janeček na kopeček, hnál před sebou pět oveček

a šestého berana, se zlatýma rohama.

Pěkně krůček po krůčku, pospíchali k potůčku.

Ovečky pěkně si cupaly v řádce, až přišly k uzounké lávce.

Ted' chvilku počkáme, jinak to nejde,

až jedna ovečka za druhou přejde.

Nejdříve si děti zahrály pohybovou hru na přecházení oveček přes lávku, následovala pohybová hra „*Na ovečky a na vlka*“ a nakonec si děti zazpívaly a zatančily písničku „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“.

Vyhodnocení: Třetí den probíhal v tělocvičně. Děti si vždy užívají dostatek prostoru k pohybu, a tak je potřeba dbát zvýšené opatrnosti, protože některým dost kloužou bačkory. Hra „*Na ovečky a na vlka*“ se moc líbila, protože děti rády běhají. Vysvobozování bylo velice zábavné, nikdo na něj dlouho nečekal. Ke konci hry se Vojtěch a Vilém začali přetlačovat zadečky a zkoušeli, kdo má největší sílu. Ve chvíli se

s velkou vervou přetlačovali téměř všichni. Velcí i malí dohromady. Naštěstí nikoho nenapadlo, přetlačovat se hlavami – to by určitě dost bolelo.

Čtvrtý den

Při ranních hrách děti stavěly domy pro ovce z dřevěných kostek, ohrady, vlčí pelechy, les. Při práci živě diskutovaly.

Po svačině se opakovalo to, co již o ovcích vědí. Kde bydlí, jak se jmenují všichni členové rodiny, proč je chováme. K svačině byl jogurt, ale čím se živí ovce, když venku ještě neroste tráva? Některé děti tvrdily, že senem, některé zase, že slámou. Z diskuse vzešel nakonec nápad jít navštívit místního farmáře, aby on řekl, jak to vlastně je.

Farmář se rozpovídal o tom, jak se o ovce stará a ukázal, kde ovce spí. Mluvil i o tom, že každá má své jméno a jinou povahu. Umožnil dětem krmení ovcí chlebem a mrkví. Ukázal také, jaký je rozdíl mezi slámou a senem a vysvětlil, k čemu se používají. Děti dostaly i vzorek s sebou do školky.

Vyhodnocení: Z návštěvy farmy měli radost hlavně chlapci. Prohlíželi si traktory a stroje, které parkovaly opodál. Farmář svým vyprávěním zaujal nejvíc Adama, Viléma a Štěpána. Často mu skákali do řeči a sami vyprávěli i o tom, jak to chodí u nich doma. Nejraději by byli, kdyby se mohli povozit traktorem. Krmení ovcí se líbilo všem. Děti stály v ohradě a házely ovcím suchý chléb na zem. Nedařilo se být potichu, proto ovce běhaly po druhé části pozemku. Když ustalo volání dětí a ovce se osmělily, přišly si pro chleba. Byly k dětem dokonce tak blízko, že si je mohly i pohladit. Překvapilo je, jak měkký a mokrá byla jejich kůže.

Pátý den

Během ranních her děti nastříhaly seno a slámu na malé kousky. Čichaly k nim a pak nastlaly slámu do ohrádky a „nakrmily“ plastové ovce – hračky. Část dětí vytvořila pomocí zapouštění vodových barev do mokrého podkladu louku.

Po svačině se sešly v herně okolo šátku, který zakrýval ovce z tvrdého papíru. V kruhu okolo šátku si všichni zatančili a zazpívali písničku „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“. Děti již dobře znaly slova a kroky k písni.

Copak je to za překvapení? Zvědavě odkrývaly šátek a zjišťovaly, co skrývá. Každý si vzal jednu ovci a paní učitelka zarecitovala část motivační básničky.

Pojďte děti, pojdte sem, povím Vám teď pohádku,

jak vodíval mladý Janek šest oveček na pastvu.

Šel Janeček na kopeček, hnál před sebou pět oveček

a šestého berana, se zlatýma rohami.

Dnešní teplý jarní den, Janek není spokojen.

U potoka ovce stojí, bečí, bečí, vůbec nejlí.

Copak se to s nimi děje?

Při recitaci si děti s ovci hrály. Pak paní učitelka řekla: „Janek poznal, že ovečkám není dobře, ale protože nerozuměl řeči zvířat, nevěděl, co přesně jim schází. Jak poznáme, že zvířátku není dobře? Chtěly byste rozumět řeči zvířat? Rozumí někdo zvířatům? Chodí zvířátka k doktorovi? Byl už někdo se svým zvířecím kamarádem u veterináře?“ Děti aktivně odpovídaly na otázky, povídaly, jaká zvířata mají doma, a jak se o ně starají. Všichni by chtěli rozumět řeči zvířat, ale Vojtěch, ten prý to už od malička umí a rozumí úplně všem zvířatům. Chtěl by se stát veterinářem.

Na ovci si část dětí navázala konec pletací příze, ostatním, kteří ještě neuměli uzel, se pomohlo a obtáčením pak děti tvořily různobarevné vlněné kožichy.

Byl čas procházky, tak rychle ven. Děti běhaly na louce a zahrály si pohybovou hru „*Na ovečky*“. Po obědě při čekání na rodiče nalepily ovce na společný výkres.

Vyhodnocení: Úspěchem bylo, že se tentokrát po dlouhé době zapojila Marie, která ze zdravotních důvodů často chybí, a většinou jen sedí a pozoruje. Říkala, že když zvířeti není dobře, tak jen leží, nic nejlí a nechodí. Chtěla by rozumět leopardům, protože se jí líbí a má je ráda. K doktorovi si podle ní chodí leopardi možná jenom zastříhnout drápy, aby jim nezarůstaly.

Z narůstajícího neklidu bylo najednou vidět, že sezení trvalo již dlouho a dětem chyběl pohyb. Obtáčení ovce vlnou děti sice zvládly rychle, ale některé si na něm již nedaly dostatečně záležet, protože jim chybělo soustředění a trpělivost.

Šestý den

Den začal rozcvičkou. Děti střídaly pomalý a rychlý běh za doprovodu piana. Motivace: *„Ovečky nejprve zvolna běhají po paloučku. Potichu, pěkně po špičkách, aby nevzbudily svou maminku. Rozhodly se, že pro jistotu zaběhnou do lesa, aby se nikdo nezlobil. V lese ale musely kličkovat mezi kameny (dřevěné kostky), musely přeskočit potůček (švihadlo), a protože už nikoho nemohly vzbudit, dupaly a hlasitě bečely. Najednou se ozvalo strašidelné zahoukání, vzbudily pana Výra. Ovečky se velice polekaly a rychle spěchaly za maminkou. Nedívaly se ani doleva, ani doprava, už chtěly být v bezpečí u maminky.“*

Děti si vzaly polštáře a posadily se do herny.

Pojďte děti, pojdte sem, povím Vám teď pohádku,

jak vodíval mladý Janek šest oveček na pastvu.

Šel Janeček na kopeček, hnal před sebou pět oveček

a šestého berana, se zlatýma rohami.

Dnešní teplý jarní den, Janek není spokojen.

U potoka ovce stojí, bečí, bečí, vůbec nejí.

Copak se to s nimi děje?

Horko, horko, horko mě je, bečí ovečky...

Svlékněte kožíšek, ovečky milé,

Slunce vás ohřeje, budete čilé.

Ted' nastala správná chvíle pustit si video, jak se ovce stříhají a pak si povídat o tom, že stejně jako lidé si stříhají vlasy, i ovečky potřebují ostříhat, aby jim nebylo horko (*Stříhání berana profesionálním holičem ovcí, 2013*).

Když ovečky ostříhali, na kopeček je vyhnali.

Ovečky si libovaly, jarní kvítí hodovaly.

A co Janek? Moc rád byl, že ovečky vyléčil.

Děti odpovídaly na otázky: Jak se asi cítila ovce při stříhání? Líbí se tobě, když tě stříhají? Bolí stříhání? Líbí se ti česání? Chtěl bys umět stříhat lidi, ovce? Ustříhl sis někdy vlasy?

Nakonec si děti došly pro své hřebeny, posadily se a vzájemně si učesaly vlasy.

Vyhodnocení: Děti reagovaly poklusem, poskoky a pochodem na dobře známé melodie hrané na piano. Sluchově rozlišovaly, která melodie se hraje, a tomu přizpůsobovaly svůj pohyb. Tato činnost patří mezi jejich oblíbené a velice dobře na ni reagují. Sledování videa Štěpán ohodnotil slovy: „Tak tohle bych dělat nechtěl, ta ovce by mi určitě kopl.“ Rozhovor s dětmi byl jako vždy plný dětské fantazie a nápadů. Vojtěch vyprávěl, že si jednou ostříhal sám ofinu, a že se mu to moc líbilo – víc než u kadeřnice. Snad se ostatní děti neinspirovaly jeho nadšením.

Sedmý sen

Po ranním pozdravu si děti zatančily na již dobře známou píseň „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“. Poté si sedly ke stolkům, aby ovčím namalovaly kožichy. Všichni dostali svoji papírovou ovci, na kterou se nastříkala pěna na holení. Děti pěnu rukama roztíraly, malovaly do ní kruhy, nakonec pomocí stěrky z tvrdého papíru pěnu stíraly. Postupně, jak děti svou práci dokončovaly, probíhalo v umývárně před zrcadlem artikulační cvičení „*Pohádka o jazýčku ovečky Dáší*“ (Kumperová et al., 2018).

Vyhodnocení: Práce s pěnou se dětem moc líbila. Nejprve opatrně, později divoce i hravě roztíraly pěnu po obrázku. Hmotu si jen tak mazaly po rukou a čichaly k ní. Když Štěpán zjistil, že jde o opravdovou pěnu na holení, ukázal Adamovi, jak si ji jeho tatínek natírá na obličej. Adam, Vilém a pár dalších se smáli, ostatní jen koukali. „*Štěpán ze sebe udělal Mikuláše!*“ Při smývání pěny z rukou si ještě několik dětí v první skupině alespoň trochu pomazalo bradu pěnou. Byla to pro ně velká legrace, i když si přitom namočily trička a na podlaze byla povodeň. Zklidnit děti v umývárně dalo kolegyni velkou práci.

Osmý den

Návštěva Městského muzea v Horažďovicích

Po příchodu do školky děti odjely linkovým autobusem do Horažďovic na návštěvu interaktivní dílny Městského muzea s výukovým programem o zpracování ovčí vlny.

V první části lektorka předvedla různé způsoby česání vlny, kramplování, předení na kolovrátku a tkaní na tkalcovském stavu. Všechny aktivity si děti mohly vyzkoušet. V druhé části ukázala oblečení vyrobené klasickým ručním způsobem v 1. polovině 20. století na Prácheňsku. V poslední části exkurze děti vybarvovaly tematické omalovánky a skládaly puzzle s obrázkem krtečka, který tká plátno.

Vyhodnocení: Interaktivní dílna byla plná strojků a různých „hejbátek“, které děti velice zaujaly. Posadit se na „štokrličku“ a česat vlnu chtěli všichni. Na kolovratu si mohly zkusit příst pouze paní učitelky a jejich zkušenost může jen potvrdit, že stáčet oběma rukama souměrnou přízi a zároveň popohánět kolo kolovratu šlapkou, není nic jednoduchého. Cesta linkovým autobusem byla pro děti šance nejen k nácviku správného chování, ale také možnost vyzkoušet si, co je čeká, až budou jezdit do školy.

Devátý den

Pro zahřátí si děti zahrály opět pohybovou hru „*Na ovečky*“, pak ale na stole našly připravený mikroskop, lupy a ovčí rouno. Pomocí zvětšovacích skel a mikroskopu pozorovaly strukturu vlny. Porovnávaly stupeň zvětšení, barvu, znečištění a omak. Zjistily, že vlna zvláštěně zapáchá a zapáchají jim i ruce po manipulaci s ní. Jedna část dětí si šla umýt ruce a ostatní se staly svědky pokusu s hořením ovčí vlny. Předem si vyslechly, jaké je možné nebezpečí při práci s ohněm a jak se při pokusu musí opatrně chovat. Chomáč vlny pak paní učitelka uchopila pinzetou a přiblížila k ohni. Vlna se nejdříve začala kroutit a spékat do kuliček, poté vzplála plamenem. Pokus provázel zápach hořící rohoviny. Obě skupiny dětí se v činnostech prostřídaly.

Děti si vzaly polštáře a posadily se do herny. Nejprve si protáhly nohy a ruce, poté dostaly kus barevného ovčího rouna a vymýšlely asociace „Co by to bylo, kdyby to nebyla vlna“.

Na závěr obdržely úkol „*Do všech koutů zajdi, vše, co je vyrobené z vlny najdi*“. Děti nosily oblečení pro panenky, čepice a svetry.

Vyhodnocení: Bádání a experimenty vždycky děti baví. Všichni mezi sebou klidně komunikovali, věci, které je zaujaly, si navzájem ukazovali a při práci s ohněm se nestrkali. Vždy je s podivem, jak velká může být dětská představivost. Některé děti v ovčím rouně dokážou vidět opravdu neskutečné věci, od Hejkalových vlasů

(Jaroslava), až po dračí čoud (Albert). Podle rychlosti a způsobu plnění úkolu „*Do všech koutů zajdi, vše, co je vyrobené z vlny najdi*“ bylo zřejmé, že děti chápou, jak vypadá vlna a co se z ní vyrábí.

Desátý den

Při ranních hrách si děvčata vybarvovala omalovánky s motivem zvířat. Chlapci si hráli na farmu a traktory rozváželi krmení a stlaní pro zvířata. Po svačině si všichni zahráli pohybovou hru „*Na ovečky*“ a zatančili píseň „*Pásla ovečky v zeleném háječku*“.

Pro děti byly již připravené karty se symbolem ruky a nohy a vysvětlení, co symboly znamenají.

Vyhodnocení: Dětem se zdál úkol nejdříve jednoduchý, když ale došlo na kombinaci pohybů dle měnícího se symbolu, mnoho jich úkol nezvládlo. Rychlost jejich reakcí byla nedostatečná. Albert aktivitu hned vzdával, odcházel se slovy: „Mně to nejde!“ po chvíli se k němu chtěli přidat i ostatní. Je zřejmě potřeba tuto aktivitu zařazovat častěji.

Děti se posadily do komunitního kruhu a celý tematický celek byl společně zhodnocen.

Příloha č. 2 - Vzdělávací projekt Dřevo

Velikost skupiny: 7-15 dětí

Období realizace: říjen 2021

Podzim bývá plný barevného listí, ale i častých dětských nemocí. Hlavním úkolem tohoto projektu je všimnout si změn v přírodě ve spojení s pozorováním včetně experimentování a podněcování spolupráce a komunikace u dětí. V programu interaktivní dílny horažďovického muzea si děti prohlédly práci řezbáře a vyzkoušely si výrobu dřevěné hobliny. Projekt se dotkl i profese dřevorubce a tesaře.

Příprava:

Tab. č. 3: Cíle a výstupy:

	Cíle	Očekávané výstupy
Dítě a jeho tělo	Sladit pohyb se zpěvem	<i>Dítě zvládá vyjádřit pohybem melodii, tempo a dynamiku písně a básně</i>
Dítě a jeho psychika	Rozumět pravidlům her	<i>Dítě dokáže ovládat své chování, dokáže se podřídít pravidlům hry</i>
	Získávat základní všeobecné vědomosti	<i>Dítě rozpozná dřevo a dřevěný výrobek, sleduje strukturu dřeva i odlišnosti v kůře stromů</i>
		<i>Dítě záměrně pozoruje své papírní linie</i>
Dítě a ten druhý	Respektovat potřeby ostatních	<i>Dítě vyjadřuje svou představivost a fantazii</i>
		<i>Dítě se chová citlivě a ohleduplně, nabídne svou pomoc</i>

Dítě a společnost	Porozumět příběhu	<i>Dítě soustředěně vnímá pohádku, dokáže mluvit o motivech jednání postav</i>
Dítě a svět	Poznávat své okolí, utřídit si základní informace o světě	<i>Dítě pozoruje přírodu, všímá si jejích proměn a mluví o nich</i>
		<i>Dítě pojmenuje životní cyklus stromu, chápe, že na jeho konci strom uhynie</i>

Vzdělávací nabídka:

Dechové cvičení

Při dechovém cvičení dbáme na správné držení těla, nádech nosem, zadržení dechu a výdech ústy. Předem dohodnutý zvuk prodlužujeme a zkracujeme. Vedeme děti k tomu, aby měnily intenzitu vydávaných zvuků (potichu, hlasitě, hodně nahlas), výšku i tempo.

Narativní pantomima se zpěvem písně „Čížečku, čížečku“ (Kupcová in Boček, 2019)

Zasejeme imaginární semínko stromu, zalijeme a k tomu zpíváme:

<i>Čížečku, čížečku, ptáčku, maličký,</i>	(stoj spatný, ruce v bok)
<i>Pověz mi čížečku, jak roste smrč.</i>	(rotace vpravo a vlevo s pokrčením kolen)
<i>Aj tak, tak, roste smrč,</i>	(dřep, který se pomalu mění v stoj)
<i>aj tak, tak, roste smrč,</i>	(ruce nad hlavou, vytahujeme se do výšky)
<i>tak roste smrč.</i>	
<i>Čížečku, čížečku, ptáčku, maličký,</i>	(stoj spatný, ruce v bok)
<i>Pověz mi čížečku, jak roste dub.</i>	(rotace vpravo a vlevo s pokrčením kolen)

Dupy, dup, roste dub,

(chůze na místě)

dupy dup, roste dub,

(chůze na místě, ruce jdou do vzpažení)

tak roste dub.

(stoj, vytahujeme se do výšky)

Pohybové ztvárnění života stromu (inspirováno Linhartová, 2019)

1.část

Děti se schoulí na zem, kolena přitisknou až k bradě a představují semínko. Učitelka: „Maličké semínko dopadlo na zem a odpočívá. Leží přikryté v zemi, nic nevidí. Čeká, až nastane ten správný čas, aby mohlo začít klíčit. Představte si, že jedna vaše ruka je klíček, který semínko vystrčí ven a hledá v hlíně, kudy na svět. Vystrčte tedy ruku a pátrejte s ní kolem sebe. Na co semínko myslí? Jak se asi potmě v zemi cítí?“ (Lze jednotlivě děti přikrýt dekou.) Děti se pokusí vyjádřit své pocity. „Semínko se v zemi díky tomu klíčku pohodlně posadilo a zakořenilo. Nahoru, směrem ke sluníčku vyslalo malý zelený výhonek. Co myslíte, jak se výhonek na sluníčku cítí?“ Ohřívá se, protahuje se, vykuluje oči nebo je naopak zavírá – bolí ho světlo apod. Děti nápady ztvárňují pohybem.

2.část

Učitelka vypráví: „Z klíčku se nad zemí stane malý zelený výhonek, který postupně roste a sílí. Postupně se natahuje k nebi výš a výš. Někdy fouká silný vítr a stromek se ve větru ohýbá, někdy je velké horko a stromek má žízeň... A tak to jde 80 let. Strom patří mezi největší a nejsilnější v celém lese, má krásné zelené jehličí a každý rok se na něm urodí šišky.“ Děti se postaví a podle vzoru učitelky zaujmou jógovou pozici stromu. Učitelka se zeptá: „Jak se strom asi cítí teď? Co si myslí?“ děti odpovídají.

3.část

„Strom je dospělý asi 50 let, pak začíná stárnout. Už nemá tak krásnou korunu plnou jehličí, jeho kořeny už nejsou tak pevné jako dřív. Pozná se to, když zafouká vítr, strom se kymácí ze strany na stranu, až se jednou stane, že spadne na zem. Co si myslíte, že se teď se stromem děje? Zase si to vyzkoušíme. Stoupneme si hezky rovně jako strom, najednou začne foukat vítr. Nejdříve maličko, později přidává na síle. Strom se ve větru kymácí, nahýbá se ze strany na stranu, až se najednou ozve rána... to kořeny už neměly

sílu a povolily. Strom se vyvrátil a spadl na zem.“ „Jak se asi strom cítí teď? Co si myslí?“ děti odpovídají. Společně dojdou k odpovědi, že strom umírá. „Postupně strom začíná obrůstat mech, v jeho kůře a kořenech se zabydlují zvířátka. Všude kolem stromu leží spousta šišek, které jsou plné nových zdravých semínek.“

Sluchová hra: „Kdo to s námi bydlí?“

Všichni sedí v kruhu. Jedno dítě je „Človíček“ a to si zakryje oči. Učitelka označí druhé dítě – „Zvířátko“. Všichni poslouchají. Človíček zavolá „Haló, je tu někdo?“ Zvířátko se ozve. Človíček má za úkol určit, jaké zvířátko se ozvalo (včela, kukačka, komár, had apod.).

Činnost zaměřená na poznávání lidského těla a fantazie – Daktyloskopie

Lidé mají na rukou a nohou čáry podobné letokruhům. U žádného člověka nejsou stejné. Díky nim policisté dokážou snadno usvědčit zločince. Čáry na rukou jsou důležité i pro věštkyně, které podle nich nahlíží do budoucnosti.

Pomůcky: lupa, vodové barvy

Děti si prohlíží svoje papilární linie na prstech a dlani ruky, zvětšují je lupou. Zkouší si udělat otisky prstů pomocí vodových barev. Znovu otisky zvětšujeme lupou a sleduje čáry. Vymýšlí příběh, který má každý zapsaný v dlani.

Výtvarná aktivita: společná práce – bříza

Pomůcky: vodové barvy, velký formát papíru s předkreslenou siluetou stromu, lepidlo, listy břízy

Pomocí otiskování prstů se vybarví kmen a větve břízy, na zaschnutý výkres se dolepí listy.

Výtvarná aktivita: „Vyrob si létající semínko“

Pomůcky: nůžky, kancelářská sponka

Vybarvené semeno se vystřihne. Vlasy semene je nutné rozstříhnout v polovině, jak naznačuje půlící čára. Ohnutím konců vznikne vrtule. Na tělo semene se připevní kancelářská spona. Semeno se uchopí oběma rukama za vrtuli a pustí se z výšky. Semeno letí a rychle se otáčí.

Báseň: „Jak šli bratři pro kládu“ (Žáček, 1995)

Jeden sedlák měl tři syny,

nebáli se žádné dřiny.

„Kubo, dojdí pro kládu!“

Kuba kývl: „Tak já jdu.“

Šlapal, šlapal, přišel k lesu:

„Já tu kládu neunesu!“

Posadil se, vzdychl: „Ech,

co mám dělat? Je to pech!“

Kuba nejde... Co se děje?

Zavolali pro Matěje.

„Matěji, běž pro kládu!“

Matěj kývl: „Tak já jdu.“

Šlapal, šlapal, přišel k lesu:

„Já ji taky neunesu!“

Posadil se, vzdychl: „Ech...“

Kuba dodal: „Je to pech!“

Matěj nejde... To je doba –

ztratili se v lese oba!

„Honzo, dojdí pro kládu!“

Honza kývl: „Tak já jdu.“

Šlapal, šlapal, přišel k lesu:

„Sám tu kládu neunesu.

Na jednoho je to moc –

pospěšte mi na pomoc!

Chopte se té klády, bratři,

ve třech máme sílu za tři!“

Už se kláda nakládá:

„Hej rup! Šup s ní na záda!“

Už ji nesou svižným krokem

polní cestou za potokem,

*nesou kládu z javora
rovnou domů do dvora.*

Báseň s pohybem: „Řežu dříví na polínka“

Děti utvoří dvojice, drží se křížem za ruce. Střídavě, v rytmu básně přitahují levou a pravou ruku k tělu – řežou dříví.

*Řežu dříví na polínka,
ať má topit čím maminka.*

*Řežu, řežu polena,
až mě bolí ramena.*

*Řež, řež, řež,
jen se pilkou nepořežeš!*

Hra: „Mistr Slabika“

Rozkládání slov na slabiky, analýza první a poslední slabiky ve slově, tvoření zdobnělin.

Smyslová hra: „Co se skrývá v pytlíku?“

Hmatový pytlík skrývá některé části stromů (kůra, listy, kořínky, jehličí, větvičky, šišky, bukvice, žaludy). Děti z něho postupně losují předměty a poslepu se snaží určit, co drží. Zkoumají povrch, velikost, tvar a teplotu.

Realizace:

První den

Při ranních hrách byly u stolu pro děti připraveny encyklopedie o přírodě a omalovávaly lesních zvířat. Po svačině se všichni sešli v herně. V kruhu ležely dva barevné papíry. Jeden modrý, druhý zelený. Děti usuzovaly, o čem se dnes bude povídat. Když nápady začaly docházet, přišla na řadu nápořka. Na modrý papír byl položen obrázek ryby, na zelený papír borová šiřka. Nápořka pomohla, za chvíli si všichni byli jisti, že se bude mluvit o moři, rybníku nebo řece a o stromech. Pod barevnými papíry děti objevily skryté fotografie lesa a místního rybníku. Fotografie si děti prohlédly a popisovaly, co na nich vidí.

Při společném rozhovoru byly kladeny otázky: Co je to rybník? Co je to les? Jaký je rozdíl mezi lesem a rybníkem? Kteří živočichové žijí v lese? Kteří v rybníce? Která zvířátka nežijí ani v rybníce, ani v lese?

Následovala hra na zvířata, při které děti napodobovaly typické pohyby zvířat a jejich zvuky.

Nejmenší děti odešly do šatny a ostatní ještě doplnily pracovní list, kde rozlišovaly zvířata žijící v lese od těch, která žijí u rybníka.

Fotografie se dětem zdály povědomé, proto se vypravily k rybníku najít místo, odkud byla fotografie pořízena.

Vzkaz pro rodiče:

MILÍ RODIČE,

DNES JE PÁTEK. NEJDŘÍVE JSME HÁDALY, CO ZNAMENAJÍ DVA BAREVNÉ PAPÍRY V HERNĚ. VYPRÁVĚLY SI O TOM, CO VIDÍME NA FOTOGRAFIÍCH, JAKÉ JSOU ROZDÍLY MEZI LESEM A RYBNÍKEM. ZAHRÁLY SI NA ZVÍŘÁTKA A VYPLNILY PRACOVNÍ LIST. NA PROCHÁZKU JSME ŠLY K RYBNÍČKU.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Všechny velice zaujalo tajemství barevných papírů. Nejdříve si s otázkou „O čem si budeme dnes říkat, co nám barevné papíry napovídají?“ nevěděly rady, bylo jim potřeba ukázat, jakým způsobem uvažovat. Do hádání se zapojily pouze starší děti. Jejich typy byly: „šála, voda a tráva, barvy očí“. Velice dětem pomohlo doplnění nápovědy. Pak už se s nápady přidaly i mladší děti. Všichni znají základní obyvatele lesa i rybníka, dokážou napodobit jejich pohyb i hlas. Hlubší vědomosti mají Albert a Zdena, kteří rádi listují v encyklopediích o zvířatech, a Jaroslava, která se chce jednou stát myslivcem jako tatínek.

Druhý den

Při ranních hrách byla dětem nabídnuta omalovánka semene stromu. Po vystřížení a přeložení papíru dala vzniknout „létajícímu semínku“.

Po svačině si každý zasadil imaginární semeno a pomocí narativní pantomimy ztvárnil růst stromu. Ve třídě rázem vyrostl krásný mladý les.

Rozhovor s dětmi: Některé stromy mají listí a některé zase ...? Stromům, které mají jehličí, říkáme jehličnaté a ty co mají na větvích listy, těm říkáme ...? Znáte některé názvy stromů? Co jim roste na větvích? Rozhovor byl doplněn obrazovým materiálem. Děti si všímaly tvaru koruny stromů. Nakonec si zahrály sluchovou hru „Kdo to s námi bydlí?“

Následovala procházka, při které všichni v lese pod hradem pozorovali stromy. Sledoval se jejich tvar, struktura kůry a šišek, rozdíly v jehličí, listy, vůně a barvy. Opakovaly se pojmy jehličnatý a listnatý strom. Společně děti hledaly břízu, létající semena javoru a lípy. Některé přírodniny byly v košíku přineseny do školky.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNES JE PONDĚLÍ. PO TŘÍDĚ DNES LÉTALA SEMÍNKA STROMŮ. KAŽDÝ JEDNO NEVIDITELNÉ SEMÍNKO ZASADIL, ABY Z KAŽDÉHO VYROSTL STROM. ZAHRÁLY JSME SI SLUCHOVOU HRU. V LESÍKU POD HRADEM JSME PROZKOUMÁVALY STROMY. LUPOU JSME SI VŠECHNO ZVĚTŠOVALY. NAŠLY JSME I STRAŠIDLO.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Hned po ránu si většina dětí vyrobila „létající semínko“, semena pak celé ráno létala po třídě. Dařilo se ve třídě udržet klid, protože nikdo z nejmladších dětí po ránu neplakal. Při sluchové hře se na začátku nedařilo akceptovat pravidlo, které dovoluje napodobit zvířátko jenom jednomu dítěti. Malý Tomáš, ale i Karel s Albertem, neustále kukali nebo bzučeli. Pomohlo, když byl Albert zvolen „Človíčkem“ a nedařilo se mu zvíře uhodnout. Pak se sám rozčiloval, že to takhle nejde. Velká část vzdělávacího procesu probíhala v přírodě nedaleko mateřské školy. Chlapci „káceli“ spadlý strom, aby z něho oloupali kůru, kterou ostatní pod lupou prozkoumávali. Děti si všímaly stop ve tvaru cest a pavučin, našly i velkého pavouka, který všechny vyděsil.

Třetí den

Při ranních hrách byly využity přírodniny přinesené z lesa. Děti je pojmenovávaly a tvořily si z nich. Po ranním pozdravu si „zasadily strom“, zazpívaly písničku „Čížečku, čížečku...“ a zahrály si na zvířata v lese.

Rozhovor s dětmi: Některé stromy žijí o mnoho déle než lidé a celý život rostou. Víš, kolik je ti roků? Ukaž mi to na ruce. Děti si prohlížely dřevěné špalíky, sledovaly omak, vůni, barvy. Každý rok jejich kmen o něco zesílí a naroste mu jeden letokruh. Podle nich můžeme spočítat, jak byl strom starý. Lze z nich vyčíst i to, jak se stromu ten rok dařilo a jaké počasí bylo. Podle letokruhů se například pozná, jestli bylo velké sucho nebo záplavy. V letech, kdy víc prší, bývají letokruhy silnější, když je naopak sucho, jsou užší. Proto se někdy stromům přezdívá „kronikáři krajiny.“ Kronikáři zapisují, co se stalo. (Stejně jako kronikáři, i děti nyní sepisují svoji kroniku – dopisem pro rodiče.)

Tak jako každý strom je jiný, je i každý člověk jedinečný. Čáry podobající se letokruhům máme každý na ruce. Děti si prohlížely svoje ruce a učitelka jim povídala o daktyloskopii. Poté byly děti rozděleny do dvou skupin. První skupina zkoumala podrobně prsty rukou i plosky nohou pomocí lupy. Učitelka vyprávěla o tom, že každá čára na ruce něco znamená, a že jsou i lidé, kteří z ruky dokážou vyčíst osud člověka. Děti se zamýšlely nad otázkami: Jak asi věštec vypadá? Je jiný než ostatní lidé? Používá k věštění nějaké pomůcky?

Druhá část dětí otiskovala své palce vodovými barvami. Nejprve si děti vytvořily vzorník svých otisků prstů, poté otiskováním napodobily strukturu kůry břízy. Obě skupiny se v činnostech prostřídaly. Nakonec všichni nalepovali břízu na společném obraze listy.

Děti se oblékly a šly zmapovat les za mateřskou školou. Úkolem této procházky bylo najít největší strom. Stromů bylo mnoho, ale který byl největší? To posoudit nedokázaly. Pomocí provázku děti určily ten nejsilnější. Byla to borovice, která stála na kraji lesa.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNES JE ÚTERÝ. ZPÍVALY JSME PÍSNIČKU ČÍŽEČKU, ČÍŽEČKU A TANČILY PŘI TOM. VÍME, ŽE STROMY JSOU KRONIKÁŘI KRAJINY, A ŽE SE Z JEJICH LETOKRUHŮ DÁ VYČÍST SPOUSTA INFORMACÍ. PODOBNÉ LETOKRUHŮM JSOU ČÁRY NA NAŠICH RUKOU A NOHOU. I Z TĚCH SE DÁ TAKÉ ČÍST. MY JSME S NIMI VYTVOŘILY SPOLEČNÝ OBRÁZEK BŘÍZY. V HRADNÍM LESÍKU JSME NAŠLY TEN NEJTLUSTŠÍ STROM.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Tentokrát jsme si užili spoustu legrace. Děti neváhaly sundat si ponožky a zkoumat každou čáru na noze. Štěpán věděl, že když se večer dlouho koupe, tak má čáry na rukou daleko víc viditelné. Usuzoval, že se mu nabobtnají. Celé dopoledne si vzájemně děti věštily budoucnost. Vymýšlely legrační příběhy s ne vždycky dobrým koncem. Děti moc hezky spolupracovaly a vzájemně si pomáhaly ve třídě i v lese při měření stromu. Malý Oliver dnes zase plakal a nechtěl se zapojit do žádné aktivity.

Čtvrtý den

Po ranním pozdravu si každý „zasadil strom“ a zazpíval písničku „Čížečku, čížečku...“ Stromy vyrostly až k nebi, brzy bude zima, a tak bylo na čase připravit se na ni. Děti se ve dvojicích vzaly za ruce a v rytmu básně „Řežu dříví na polínka“ stromy nařezaly. Poté si vzaly polštáře a sedly si na koberec. Učitelka jim zahrála s prstovými maňásky divadlo „Jak šli bratři pro kládu“ (Žáček, 1995).

Děti byly rozděleny do dvou skupin. První skupina dostala za úkol srovnat polena podle velikosti, druhá skupina šla malovat ke stolu. Mladší děti srovnávaly dva obrázky a hledaly na nich rozdíly, starší děti malovaly klikatou čáru – doplňovaly pile zuby. Obě skupiny se v činnostech vystřídaly.

Při pobytu venku se šlo do lesa, tam si děti zkusily zdramatizovat báseň „Jak šli bratři pro kládu“. V roli otce byla nejprve učitelka a děti se střídaly v roli synů. Děti zašly o něco dál do lesa, kde si sedly na kládu a pak, když byly tři, přinesly společně nějakou větev nebo klacek. Po skončení příběhu děti vyprávěly o tom, jak se v lese samy cítily, co slyšely, co viděly a kdo našel větev, kterou pak přinesly. Aktivity se nezúčastnily nejmladší děti, které hledaly pařezy, ze kterých se pak zkoušelo číst.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNES, VE STŘEDU, NÁM PANÍ UČITELKA ZAHRÁLA DIVADLO, JAK ŠLI BRATŘI PRO KLÁDU. MY JSME MALOVALY PILU, HLEDALY NA OBRÁZCÍCH ROZDÍLY A POROVNÁVALY VELIKOST POLÍNEK. NA PROCHÁZCE JSME BYLY V LESÍKU NA BŘEZINĚ. HRÁLY JSME SI TAM NA DŘEVORUBCE A NOSILY VĚTVE.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Divadlo se dětem moc líbilo i říkanka „*Řežu dříví na polínka*“, kterou děti několikrát opakovali. Při kreslení zubů pily Adam a Barbora nezvládali plynulou čáru při změně směru vedení tužky. U malých dětí bylo potřeba opravovat správný špetkový úchop. Dramatizace básně v přírodě se z děvčat zúčastnila jenom Jaroslava, která se nebála být v lese sama. Chlapci si roli dřevorubců užívali, na kládě dlouho neseseděli, ale pomocí motorové pily (klacku) strom rozřezávali.

Pátý den

Po svačině se děti posadily do kruhu. Do jeho středu byly položeny karty s vyobrazením cyklu života stromu. Učitelka provedla děti všemi fázemi života stromu, děti svými pohyby ztvárňovaly jeho růst i pád. Na konci poskládaly karty s obrázky tak, jak cyklus v přírodě probíhá (Linhartová, 2019).

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNESKA JE ČTVRTEK A MY JSME SI HRÁLY NA STROMY. VÍME, ŽE STROM VYROSTE ZE SEMÍNKA, A ŽE KDYŽ SE STROM VYVRÁTÍ, TAK UMŘE. VE SPADLÉ KLÁDĚ SE PAK ZABYDLÍ ZVÍŘÁTKA.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Záměrem tohoto dne byl rozvoj emoční inteligence, uskutečněný skrze stylizaci do stromu. Děti se dokázaly vcítit do příběhu. Pavel, Zdena, Barbora a Jaroslava se pokusili vyjádřit své emoce a emoce, které by mohl zažívat strom. Pro ostatní to byl těžký úkol, který i přes pomoc a povzbuzování učitelky nezvládly. Přesto bylo vidět, že si děti činnosti užily.

Šestý den

Při ranních hrách si děti prohlížely přírodovědné encyklopedie. Po svačině se všichni protáhli jako zvířata a pak následovala sluchová hra „*Kdo to s námi bydlí?*“. V rytmu básně „*Řežu dříví na polínka*“ se nejdříve řezalo dříví, pak děti společně vytvořily v herně pomyslné ohniště. Následovalo dechové cvičení. Malé děti dostaly za úkol přikládat do ohně opravdová polínka, aby nevyhasl imaginární oheň. Starší děti počítaly letokruhy a určovaly, který pařez je nejširší, nejtenčí, nejstarší, nejmladší, který

má nejhladší kůru, a který je nejhrubší. Nakonec děti vzpomínaly na to, co celý týden ve školce podnikaly. Pomohly jim zástupné předměty a dopisy rodičům. Děti hodnotily, co je bavilo, co ne, co jim nešlo. Připomněly si, co je to kronika a napsaly dopis rodičům.

Ven se šlo opět na stejné místo jako minulý den. Chlapci si chtěli hrát na dřevorubce a holky balancovaly na kládách. Z opadané kůry, klacíků, mechu a kamení děti postavily krásné domečky pro stromové skřítky.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNESKA JE PÁTEK. BERTÍK NÁM PŘINESL DO ŠKOLKY UKÁZAT VELKÉ PÍRKO, PROTO JSME HLEDALY ZAJÍMAVOSTI O DRAVCÍCH. NEJDŘÍVE JSME SI HRÁLY NA ZVÍŘÁTKA, PAK JSME ŘEZALY POLÍNKU. PODLE LETOKRUHŮ JSME URČOVALY NEJSTARŠÍ STROM, MALÍČCI ZATÍM PŘIKLÁDALI DO KAMEN. UŽ VÍME, CO JE KRONIKA. NA PROCHÁZCE SI BUDEME V LESE HRÁT NA DŘEVORUBCE.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Albert přinesl do školky krásné, velké pírkó poštolky, které dostal od dědy. Společně s učitelkou děti hledaly v encyklopediích informace o životě dravců. Téma pohltilo skoro všechny. Děti si vzájemně ukazovaly detaily obrázků, Jaroslava se Zdenou sledovaly jejich zahnuté zobáky a drápy. Albert je opravoval, „že se neříká drápy, ale spáry.“ Starší děti věděly, že stromy dělíme na listnaté a jehličnaté, a že les je domovem mnoha zvířat, a proto se v něm nekřičí. Porovnávaly stáří stromu pomocí letokruhů, které můžou říct, jak se stromu v určitém období dařilo. Znalý význam slova kronika.

Sedmý den

Při ranních hrách si děti mohly namalovat obrázek stromu vodovými barvami. Po ranním rituálu nejdříve děti pohybově ztvárnily píseň „Čížečku, čížečku“, pak si sedly do kruhu a odpovídaly na otázky: Je strom živý? Potřebují stromy jíst a pít? Je možné strom zranit? Může zemřít? Když se člověk zraní, teče mu krev, a co strom, má také krev? Proč jsou stromy na světě užitečné? Mohli by lidé žít na světě bez stromů? Poté se rozdělily na dvě skupiny.

Jedna skupina dostala úkol: „Do všech koutů zajdi, a to, co je vyrobené ze dřeva najdi a přines.“ Předměty děti poskládaly na látkový kruh, byly pak použity ke hře „*Mistr Slabika*“, při níž rozkládaly názvy předmětů na slabiky a analyzovaly první a poslední slabiku slova. Druhá skupina dětí hrála smyslovou hru „*Co se skrývá v pytlíku?*“. Obě skupiny dětí se v činnostech vystřídaly.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNESKA JE PONDĚLÍ. RÁNO SI NĚKTEŘÍ Z NÁS NAMALOVALI OBRÁZEK STROMU. NEJDŘÍVE JSME CVIČILY, POTOM JSME SI POVÍDALY O TOM, ŽE I STROMY MŮŽOU CÍTIT BOLEST, KDYŽ JIM ULOMÍME VĚTEV. TEČE JIM PAK SMOLA. BEZ STROMŮ BY NEMOHLI ŽÍT LIDÉ, PTÁCI, ANI ZVÍŘATA. POSLEPU JSME ZKOUŠELY URČOVAT PŘEDMĚTY V TAJEMNÉM HMATOVÉM PYTLÍKU. ROZKLÁDALY JSME SLOVA NA SLABIKY. NĚKTEŘÍ UŽ ZVLÁDNOU URČIT PRVNÍ A POSLEDNÍ SLABIKU VE SLOVĚ. NA PROCHÁZKU JSME ŠLY DO LESA KÁCET STROMY.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Děti s velkou fantazií vymýšlely odpovědi na otázky. Vymyslely, že kdyby na světě nebyly stromy, určitě by to nevadilo rybám a tučňákům, ale třeba veverky a datli by nepřežili. Rozkládání slov na slabiky zvládly i ti nejmenší děti, analýzu prvního a posledního písmene pouze Pavel a Zdena. Malování stromu se zúčastnilo zatím pouze šest dětí.

Osmý den

Aby se seznámily s profesí řezbáře, navštívily děti interaktivní dílnu Městského muzea v Horažďovicích. Lektor jim ukázal nástroje ke zpracování dřeva klasickým způsobem a předvedl techniku práce s nimi. Pomocí staré řezbářské techniky vyrobil lžičku z lipového dřeva. Děti si mohly vyzkoušet loupání dřeva a výrobu hobliny. Nakonec dětem ukázal krásné dřevěné marionety místního ochotnického divadla.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNESKA JE ÚTERÝ A MY JSME JELY AUTOBUSEM DO HORAŽDOVIC. V MUZEU MĚLI HODNĚ NÁSTROJŮ K PRÁCI SE DŘEVEM. VYROBILI NÁM TAM DŘEVĚNOU LŽÍČKU. MY MÁME V PYTLÍČKU SVOJI HOBLINKU. V MUZEU JE HODNĚ DŘEVĚNÝCH LOUTEK – MARIONET. NĚKTERÉ UMÍ SAMY POVÍDAT.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: V muzeu děti pozorně poslouchaly výklad lektora. Neostýchaly se, ptaly se a vše zkoušely. Hoblinu si vytvořili skoro všichni. Adam znal většinu představovaného nářadí. Jen Zdeně se v muzeu vůbec nelíbilo, nechtěla se ani dívat. Ostatní děti si zvědavě prohlížely marionety a samy pouštěly krátké nahrané monology charakterizující dané loutky. Z řeči dětí vyplynulo, že zatím nikdo z nich nenavštívil loutkové představení.

Devátý den

Při ranních hrách si děti mohly namalovat obraz stromu vodovými barvami nebo vybarvovat omalovánky zvířat žijících v lese.

Po ranním pozdravu a rituálu děti pohybově ztvárnily píseň „Čížečku, čížečku“ a báseň „Řežu dříví na polínka“. V kruhu filosofovaly nad významem přísloví „Zlaté české ručičky“. Povídaly si o tom, co je to „řemeslo“ a jaká řemesla znají. Učitelka se ptala dětí, jestli ví, jaké zaměstnání mají jejich rodiče. Poté si děti vyzkoušely pantomimickou improvizací ztvárnit různá povolání.

Na procházku se šlo k rozestavěnému domu, kde tesaři stavěli střechu. Děti sledovaly, jak se po střeše pohybovali dělníci a jak trámy zvedali do výšky.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNES JE STŘEDA. HNED RÁNO NĚKTERÍ Z NÁS MALOVALI OBRÁZKY STROMŮ. SPOLEČNĚ JSME ZASADILY LES A DŘÍVÍ SEŘEZALY NA POLÍNKA. UŽ VÍME, CO ZNAMENÁ PŘÍSLOVÍ „ZLATÉ ČESKÉ RUČÍČKY“. POVÍDALY JSME SI, JAKÁ ZAMĚSTNÁNÍ MAJÍ NAŠI

RODIČE. NĚKTERÁ ZAMĚŠTNÁNÍ JSME PŘEDVÁDĚLY. NA PROCHÁZCE JSME SLEDOVALY TESAŘE, KTERÍ STAVĚLI NOVOU STŘECHU.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Děti již uměly z paměti píseň „Čížečku, čížečku“ a báseň „Řežu dříví na polínka“, která je velice bavila. Postupně přišly na to, že ruce nemusí mít zlatou barvu, aby byly šikovné. Většina dětí ví, co dělají jejich rodiče v zaměstnání a co k tomu potřebují. Ostatní (Matěj, Oliver, Marek a Tomáš) to dostali za úkol zjistit. Pantomimu zvládli bez Marka a Olivera všichni. Bavilo je předvádět, i hádat. Většinu zaměstnání děti uhodly, jen „taneček“ Štěpána, který předváděl matku starající se o miminko, se uhádnout nepodařilo. Děti dostaly ještě druhý pokus, kdy Štěpán předvedl otce, který jezdí traktorem. To už poznal každý.

Desátý den

Po přivítání se děti posadily do herny a učitelka pantomimou předvedla zaměstnání „zedník“. Po uhádnutí si společně povídaly o tom, co je potřeba ke stavbě domu. Děti jmenovaly cihly, střechu, hřebíky atd. Pomocí geometrických tvarů z barevných látek a dvou kostek, z níž jedna kostka určovala barvu a druhá tvar, postavily domečky. Ty byly nakonec dotvořeny okny, dveřmi a květinami z různých druhů materiálů. Při této aktivitě si děti opakovaly základní barvy a geometrické tvary.

Na procházku se šlo znovu kolem rozestavěného domu. Děti chtěly zjistit, co je na stavbě nového. Od hodného pana tesaře, který pokaždé na děti mával, dostaly hrst hřebíků, které si ve školce zkusily zatlouct do špalíčku.

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNES JE ČTVRTEK. MY JSME SI DNES HRÁLY NA ZEDNÍKY. POSTAVILY JSME VE ŠKOLCE CELOU VESNICI. OPAKOVALY JSME SI PŘI TOM GEOMETRICKÉ TVARY. O TOM, JAKÝ DŮM SE POSTAVIL, ROZHODOVALY KOSTKY. PŘI PROCHÁZCE JSME BYLY ZKONTROLOVAT STAVBU NOVÉHO DOMU. DOSTALY JSME TAM HRST HŘEBÍKŮ A VŠECHNY JSME JE ZATLOUKLY DO ŠPALKU U DVEŘÍ ŠKOLKY.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Při stavění domečků pomocí hracích kostek si děti opakovaly základní barvy a geometrické tvary. Při práci dodržovaly stanovená pravidla. Složitě pro děti bylo určování obdélníku a čtverce (i pro předškoláky), s barvami neměly potíže. Po vytvoření pěkné barevné vesničky si děti vymýšlely, co je to za dům. Někdo vytvořil obchod, někdo poštu, Vojtěch vyrobil dům pro policii. Všechny děti se bez problémů zapojovaly do všech činností. Tvořili i ti nejmladší.

Jedenáctý den

Při ranních hrách vyrobil Matěj s Jaroslavou obal pro kroniku mateřské školy. Společně s učitelkou vzkazy rodičům a namalované obrázky sešily do knihy. Po svačince se začalo dechovým cvičením, po kterém následoval zpěv písničky „Čížečku, čížečku“. Zpívalo se potichu i nahlas, na intenzitě hlasu se postupně přidávalo a ubíralo podle domluveného signálu učitelky. Poté děti vyťukávaly slabiky slov ozvučnými dřívky. Učitelka měla pro děti připravené hádanky a otázky, kterými se vracely k prožitým aktivitám a zopakovaly si tak celé téma. Nakonec byly jednotlivé aktivity oceněny emotikony.

Hádanky:

Má to zuby, ale kousat nedokáže? /pila/

Stojí, stojí židle v lese, žádný si ji neodnese... /pařez/

Štíhlý, krásně bílý kmen, v lese svítí celý den. Určitě to ví i Líza, bílou kůru má jen
/bříza/

Co znamená, když se řekne „Zlaté české ručičky“?

Která zaměstnání znáš?

Co je to kronika?

Co má každý člověk na svém těle jiné, a pomáhá to policistům?

Proč mají semínka stromů padáčky?

Dá se zjistit, jak je strom starý?

Dopis rodičům:

MILÍ RODIČE,

DNESKA JE PÁTEK A MY JSME ZPÍVALY A HRÁLY NA DŘÍVKA. PAK JSME SI PŘEDVÁDĚLY POVOLÁNÍ. NAKONEC NÁM PANÍ UČITELKA DÁVALA HÁDANKY. MÁME HOTOVOU KRONIKU.

VAŠE DĚTI

Vyhodnocení: Tento den děti nejvíce zaujaly hádanky. Každý (dokonce i Marie) chtěl odpovídat. Když se dlouho nedařilo vyluštit správnou odpověď na hádanku, musela učitelka napovídat souvislosti, které děti logicky naváděly ke správné odpovědi. Nakonec se dvakrát podařilo uhodnout hádanku Pavlovi. Děti společně s učitelkou vyrobily moc pěknou kroniku. Škoda, že se nepodařilo domluvit si návštěvu u pana starosty, který by dětem ukázal opravdovou kroniku této obce.

Příloha č. 3 - Peřina aneb Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu

Velikost skupiny: 4 –8 dětí

Období realizace: listopad 2021

Hlavním úkolem celého projektu je seznámit děti s náplní práce lidí na vesnici v listopadu. Na období chladného počasí a dlouhých tmavých večerů se kdysi všichni těšili. Těžká práce na polích byla u konce, rodina měla zásoby potravin na celou zimu, slavilo se svatomartinské posvícení, blížil se svátek svatého Mikuláše a Vánoce. Večer se sousedky scházely, draly peří, zpívaly a vyprávěly dětem všelijaké pohádkové příběhy.

V tomto projektu se děti seznámí s řemesly kamnář a krejčí/švadlena.

Tab. č. 4: Příprava:

Cíle a výstupy:

Vzdělávací oblast	Cíle	Očekávané výstupy
Dítě a jeho tělo	Kreslit plynulým pohybem bez křečovitosti ruky	<i>Dítě ovládá lehké držení štětce špetkovým úchopem, napodobí pohyb štětce podle vzoru</i>
	Zpívat písně Pec nám spadla, Když jsem husy pásala	<i>Dítě umí zazpívat píseň Pec nám spadla a Když jsem husy pásala a doprovodí ji pohybem</i>
Dítě a jeho psychika	Porozumět vtipu	<i>Dítě vypráví vtipy, luští hádanky a tvoří své vlastní</i>
Dítě a ten druhý	Hodnotit výsledky vlastní práce a vážit si práce druhých	<i>Dítě dokončí pracovní činnost, porovnává výsledky své práce s výsledky druhých</i>
	Spolupracovat mezi sebou	<i>Dítě komunikuje s ostatními, respektuje názor druhého a aktivně se zapojuje do činností</i>
Dítě a	Všímat si ilustrací knihy a	<i>Dítě si prohlíží ilustrace knih, hledá detaily,</i>

společnost	hodnotit je	<i>předvídá podle nich další vývoj příběhu</i>
Dítě a svět	Chápat důležitost přírody pro člověka	<i>Dítě dokáže říci, na co lidé využívají peří</i>
	Znát naše zvyky a tradice	<i>Dítě vysvětlí přísloví „Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu“</i>

Píseň: „Pec nám spadla“

Pec nám spadla, pec nám spadla, kdopak nám ji postaví?

Starý pecař není doma a mladý to neumí.

Zavoláme na dědečka, ten má velký kladivo, dá do toho čtyři rány a už je to hotovo.

Pec nám spadla, pec nám spadla, kdo hnětyňky upeče?

Posvícení se už blíží, těsto z mísy vyteče.

Kooperativní činnost: Stavba pece z velkých dřevěných kostek s jejím následným rozbořením.

Pohybové ztvárnění písně „Pec nám spadla“

Pec nám spadla, pec nám spadla, kdopak nám ji postaví? (stoj mírně rozkročný, pohupování v kolenou s velkými pohyby rukou ve směru shora dolů a zpět)

Starý pecař není doma a mladý to neumí. (stoj spatný, zvedání ramen vzhůru)

Zavoláme na dědečka, (stoj, rotace trupu do stran, ruka naznačuje volání tak, že se přiblíží k ústům)

ten má velký kladivo, (stoj na špičkách, ruce ve vzpažení)

dá do toho čtyři rány a už je to hotovo.

(pohybová improvizace
bouchání kladivem)

Rytmizace písně „Pec nám spadla“

Z rozbourané pece si každý vezme dva kachle (kostky) položí je na zem před sebe. Všichni dostanou dřevěná kladívka k vyťukávání rytmu. Udeří se střídavě do levé a do pravé kostky v rytmu písně.

Kooperativní činnost: Výroba pece z papíru:

Předem je potřeba připravit si z kartonů maketu pece, která bude později polepena kachlíky z papíru. Příprava kachlů: z tvrdého papíru se nastříhají stejně velké obdélníky, které děti pomalují vodovkami. Při práci se dbá na dlouhé tahy štětcem při roztírání barvy.

Rozvoj čtenářských strategií: Hry s kostkami a knihou Děda kamnář a toulavý Pecivál (Smolíková, 2020)

Pomůcky: čtenářské kostky

Při společném rozhovoru nad knihou děti použijí čtenářské kostky. Prostřednictvím otázek, které jsou na první kostce, se aktivizuje zájem o knihu. Děti přemýšlí, o čem by kniha mohla být, co o tom ví, co jim to připomíná. Poté se kniha otevře a děti začnou příběh podle obrázků samy číst. Učitelka dočítá části textu, který není z obrázků zřejmý. Po několika stranách se vyprávění přeruší a bude použita druhá kostka. Pomocí otázek budou děti předvídat další vývoj příběhu, co se stane, jak by to mohlo dopadnout. Svou hypotézu budou vysvětlovat, proč by to tak mělo být. Po dočtení příběhu děti společně shrnou příběh a pomocí třetí kostky se zamyslí a zhodnotí chování postav a výstižnost názvu knihy.

Hádanky

Čtyři rohy, žádné nohy, jenom břicho veliké. Co to je? (peřina)

Sekám dřevo na polena a jsem hodně naostřená. Co jsem? (sekyra)

Sestra černá, bratr bílý, každý vládne světu chvíli. Co je to? (noc a den)

Běží, běží ovečky, za daleké kopečky. Modrou loukou uhání nad lesem a nad strání. Co je to? (mraky)

Výroba peřiny

Pomůcky: nastříhané obdélníky látky, bramborová razítka, tempery, šicí stroj, staré noviny

Příprava sypku: Na bramborové razítko se nanese temperová barva, která se obtiskne na látku. Po zaschnutí barev se látka složí lícem k sobě a na šicím stroji se po obvodu sešije s vynecháním otvoru pro naplnění peřiny. Sešitý díl se obrátí do líce – je připraven k naplnění.

Plnění peřiny (Slavíková et al., 2015): Děti natrhají staré noviny na malé kusy, napodobují tak draní peří. Při práci jim bude učitelka povídat o tom, proč se dříve dralo a jak vše probíhalo. Bude vyprávět pohádku a zazpívá píseň „Když jsem husy pásala“. Po naplnění sypku papírem učitelka peřinu zašije.

Cvičení s peřinou

- Správný postoj – chůze s peřinou na hlavě, zvedání ramen, dřepy
- Házení a chytání peřiny
- Cvičení orientace v prostoru – manipulace s peřinou nad hlavou, pod nohou, za zády, před břichem
- Posilovací cvičení – sed na podlaze, úchop peřiny nohou a manipulace s ní, zvedání do výšky, přenášení na jiné místo
- Posílání polštáře v kruhu zleva doprava v rytmu písně „Když jsem husy pásala“.
- Rytmizace písně „Když jsem husy pásala“ – ťukání do peřiny nejdříve ukazováký obou rukou současně, pak se střídáním levé a pravé ruky, postupně se takto procvičí všechny prsty obou rukou.

Zpěv písně: „Když jsem husy pásala“

Když jsem husy pásala,

zimou jsem se třásala,

teď už husy nepasu

a zimou se netřasu.

Pohybová hra: „Všechno létá, co peří má“

Naproti sedícím dětem stojí vedoucí, který říká: „Všechno létá, co peří má. Husa létá, ...“ Pokud řekne ptáka nebo jiného živočicha, který umí létat, děti musí zvednout ruce. V případě, že řekne zvíře, které létat neumí, děti nechávají ruce ležet v klíně. Ještě před začátkem hry je důležité si připomenout pravidlo, že se ruce zvedají pouze tehdy, když má zvíře peří a opravdu létá (včela – nelétá, tučňák – nelétá).

Experimenty s peřím:

1. „Proč se husa nenamočí?“

- Pomocí lupy a mikroskopu se sleduje struktura péra. Rozlišuje se barva, tvar, měkkost a hebkost různých druhů peří.
- Peří se položí na vodní hladinu a sleduje se, jak plave. Poté se pomalu polévá vodou a zkouší se potopit.

Závěr: Krycí peří nepropouští vodu, protože si ho ptáci neustále potírají tukem z kostrční žlázy zvané biskup.

2. Experiment: „Padá peří rychleji než železo?“

- Peří se nejprve vyhazuje do výšky, přitom se sleduje, jak padá. Foukáním se děti snaží pírkem co nejdéle udržet ve vzduchu (dechové cvičení).
- Poměrování váhy předmětů. Je lehčí klacek nebo peří? Porovnávání váhy potězkáváním rukou a vážením na rovnoramenných vahách. Rychlost pádu peří a mince se zkusí upuštěním obou předmětů na zem.

Rozhovor: Využití peří – do polštářů a peřin, husí brk na psaní, myslivci na klobouk, indiáni na čelenku

Obkreslování stínů

Plastová husa se postaví na okraj papíru a posvítí se na ni lampou. Postava vrhá na papír stín, který děti obkreslují. Silueta se může domalovat, vybarvit nebo přimalovat k ní domeček, okolí.

Výroba peroutky z husího peří

Peroutka je výrobek z husích letek, kterým hospodyně potíraly pokrmu tukem, vejci a vodou. Pro výrobu peroutky je potřeba osm pírek, která se zbaví dolní části peří. Potom

se k sobě úhledně složí a pevně se svážou dohromady. Následuje postupné proplétání pevnou nití. Konec peroutky se utáhne, několikrát se obtočí a uváže na uzlík.

Realizace:

První den

Při ranních činnostech bylo dětem nabídnuto vybarvování papírových obdélníků (kachlů) na výrobu pece. Byl kladen důraz na správnou techniku roztírání vodové barvy štětcem.

Úvodní motivace:

Ve vedlejší vesnici před mnoha lety žil mladý pekař Honza. Celou noc pekl chleba, housky a preclíky. Ráno, když bylo všechno hotovo, zadělal v díži těsto na další den a šel si odpočinout. Lehával si nejraději na huňaté kožešině za vyhřátou pecí. Jednou, když si ráno celý unavený vyskočil na pec, ozvalo se: „Křup..., rup..., buch...“ a najednou „Bác!“ V peci křuplo, potom ruplo a nakonec praskla. Rozlomila se, jako vajíčko, které spadne na zem. To bylo nadělení. V čem Honza večer upeče chleba? A hnětynky, vždyť se blíží posvícení!

Při vyprávění byly dětem postupně předkládány obrazy pekaře Honzy a pece. Následoval rozhovor: „Kdysi dávno, když ještě lidé neměli elektřinu, vařili a pekli na peci postavené z kachlů. To jsou velké silné dlaždice. Máte někdo doma nebo u babičky pec? Už jste ji někdy viděly? Na co se dnes asi pec používá? Víte, jak se v peci zatopí? Už jste to někdy viděly?“

Poté všichni společně postavili pec z barevných dřevěných kostek. Když byly děti s prací spokojeny, postavily se kolem, zazpívaly a pohybově ztvárnilly píseň „Pec nám spadla.“ Celou stavbu nakonec rozbořily. Každý dostal za úkol vzít si dvě kostky, do kterých byl vyťukáván správný rytmus písně „Pec nám spadla“.

Vyhodnocení: Na barvení obdélníků se podílely všechny děti. Většinou používaly modrou barvu. Děti znají pec pouze z pohádek, jen Pavel ležel na opravdové peci - u strýce Michala. Po rozboření pece děti dostaly dřevěná kladiva, kterými okamžitě začaly bouchat vši silou do kostek. Ve třídě byl velký hluk, chlapci se bouchání nechtěli vzdát. Všechny bolely uši. Adam nechtěl respektovat požadavek na to, aby si připravil pouze dvě kostky, a tak bouchal do tří. Při závěrečném hodnocení polovina dětí uvedla,

že jim vadil velký hluk při bouchání kladivy, ostatním se to ale líbilo. Pavel povídal o tom, jak dobré buchty peče teta v peci a jak se s bratrancem vyhřívají na svrchnici. Když se pec pořádně rozpálí, je tam prý tak velké horko, že si připadá jako na pekáči.

Druhý den

Ráno se děti opět pustily do barvení papírových kachlů vodovými barvami.

Po svačině a krátké rozcvičce se děti sešly nad knihou autorky Kláry Smolíkové Děda kamnář a toulavý Pecivál (2020). S knihou se pracovalo za pomoci čtenářských kostek. Děti se zamýšlely nad významem slova „pecivál“ a tím, kdo vlastně v knize byl peciválem. Řízená činnost byla zakončena řazením obrázků z knihy podle časové posloupnosti.

Vyhodnocení: Při ranních hrách Adam s Jaroslavou postavili z velkých kostek pec a pekli v ní pro ostatní pizzu. Při rozhovoru s knihou Albert s Adamem používali nevhodné výrazy, a proto museli být napomínáni. Adamovi byla dokonce dvakrát kniha odebrána a nesměl odpovídat. Při hodnocení dne bylo zřejmé, že nevhodné chování obou chlapců se nelíbilo i ostatním dětem. Pavel si domluvil, že knihu vezme přečíst své matce, která ráda čte a příběh se jí určitě bude líbit.

Třetí den

Po příchodu děti společně s učitelkou slepily dvě krabice k sobě, aby vytvořily pec. Maketu polepily barevnými obdélníky. Den začal krátkou rozcvičkou, po které se děti posadily do kruhu a zkoušely uhodnout hádanky. Všichni se pak přesunuli ke stolu, kde byla připravena bramborová razítka a tempery. Každý dostal látku, na kterou tiskátky z brambor vytvořil barevný vzor.

Vyhodnocení: Po příchodu dětí do třídy se každý zajímal o krabice na stole. S nalepováním kachlů pomáhali všichni. Děti ale pomazávaly papír nedostatečně a ten se ke kartónu špatně přilepoval, bylo proto potřeba jim pomoci. Hádanky se všem líbily, každý se je snažil uhodnout. Albert sice vymýšlel úplné absurdity, ale Pavel, protože znal spoustu hádanek, předkládal další hádanky. Některé byly veršované a docela náročné. Během chvíle každý vymyslel nějakou hádanku sám. Všechny začínaly stejně: „Co je to, je to zvířátko, které...“ Při razítkování se Matěj a Barbora tak zabrali do práce, že ozdobili hned tři plátna. Většina dětí dávala razítka pravidelně vedle sebe,

jen Albert navrstvil velké množství razítek v několika vrstvách a barvách do jednoho místa přes sebe.

Čtvrtý den

Děti objevily ve třídě novou peřinu. Skutečnou peřinu. Nejprve přemýšlely, kde se tam vzala, ale pak si všichni sedli do kruhu a nohy si zastrčili pod ni. Děti se dozvěděly se, že je právě 25. listopadu 2021 a svátek mají všechny Kateřiny, Kačky a Káti. Tenhle den pranostika říká: „Na svatou Kateřinu, schováme se pod peřinu“. Děti odpovídaly na otázku „Co pod peřinou nejraději děláte?“ Pak si děti poslechly starou pohádkovou báseň:

Povídám, povídám pohádku, že pes přeskočil hromádku.

Povídám, povídám druhou, že teče voda struhou.

Povídám, povídám třetí, že spaly na peci děti

a když se vyspaly, po kusu chleba dostaly.

Následovalo společné vyprávění pohádky O červené Karkulce. Poté se všichni přesunuli ke stolům, kde byly připravené staré noviny. Děti je natrhaly na pruhy (napodobovaly draní peří) a naplnily jimi připravené peřiny. Aby se peří nevysypalo, učitelka peřinu zašila (Slavíková et al., 2015).

Vyhodnocení: Na otázku „Co pod peřinou nejraději děláte?“ děti většinou odpovídaly, že pod ní nejraději leží s maminkou a povídají si pohádky. Albert má nejraději pohádku Princ Bajaja, Adam O veliké řepě a Pavel O Racohejlovi. Peřina byla ale moc malá a děti se pod ní nemohly vejít, za peřinu tahaly a braly si ji navzájem. Pohádku O červené Karkulce děti znají a dokáží ji jen s malou pomocí celou převyprávět. Všechny děti zvládly správnou techniku trhání papíru i plnění peřiny. Při sešívání otvoru na šicím stroji se musela dodržovat pravidla bezpečnosti práce. Protože to děti zvládly, směly na šicím stroji přepínat zpětný chod. Z peřiny se stal polštář, který si všichni ještě ten den pyšně odnesli domů. Barbora na něm dokonce v noci spala. Všichni byli fascinováni šicím strojem, který z domova zná pouze Barbora. Ostatní ho viděli poprvé.

Pátý den

Děti měly po ránu možnost zkusit psát s velkými bažantími péry a inkoustem. Po svačině a krátkém cvičení s látkovými sáčky naplněnými rýží si děti nejprve peří prohlédly pod lupou, potom s ním experimentovaly. Snažily se přijít na to, jestli umí peří plavat, proč se nenamočí a jaký předmět spadne na zem dříve – peří nebo kaštan, víčko od PET lahve či papír? S touto aktivitou bylo spojené i dechové cvičení.

Vyhodnocení: Psaní s péry se dětem moc líbilo. Adam si hrál na čerta a vypisoval hříšníky z naší školy, ostatní psali dopisy Mikulášovi a andělům. Do experimentování se děti aktivně zapojovaly. Zkoumala se struktura peří, prováděly se pokusy s potápěním pírka ve vodě a s účinkem gravitační síly. Při závěrečném hodnocení Pavel a Albert uváděli, že plovoucí pírko, které se vyndá z vody a je suché, jim připadá jako zázrak.

Příloha č. 4 – Shrnutí vyhodnocení projektů formou tabulky

Název projektu	Hlavní cíl	Co se povedlo	Co je třeba zlepšit
Ovce	Rozvoj smyslového vnímání	Spolupráce dětí při společné práci ve skupině. Děti se společně domlouvaly a radily si navzájem. Nejmladší děti byly pečlivé, snažily se být při společných činnostech starším dětem partnery a neklamat je. Dětem záleželo na autenticitě zážitků, upozornily na neodpovídající barvu textilie, která představovala pastvinu. Děti s radostí několikrát opakovaly sluchovou hru „<i>Na ztracené jehňátko</i>“. Tato činnost je bavila, děti se navzájem nerušily a dodržovaly pravidla. Při hře „<i>Na ovečky a na vlka</i>“ děti dlouho nečekaly na vysvobození, které všem přišlo velmi zábavné. Během návštěvy farmy si každý našel činnost, která ho nejvíce zajímala. Část dětí si nadšeně prohlížela stroje a poslouchala vyprávění Pepíčka, část dětí se soustředila hlavně na krmení oveček v ohradě. Děti chápaly rozdíl mezi slámou a senem. Děti „oblékly“ papírové ovečky do barevných vlněných kožíšků, zapouštění vodových barev do	Vyjádření symbolů pohybem a jejich kombinování. Je potřeba postupovat pomaleji, každý krok si děti musí dostatečně zautomatizovat. Je potřeba, aby si děti uvědomily, že je nevhodné skákat do řeči dospělým. Bylo potřeba lépe naplánovat činnosti dětí, aby jim nechyběl pohyb. Jejich soustředěnost a trpělivost by trvala déle.

		mokrého podkladu vytvořily obrázek pastviny, kam své ovečky nakonec přilepily. Výborně děti reagovaly pohybem na střídající se rychlost a dynamiku hry na piano. Děti si při zhlédnutí ukázky stříhání ovcí uvědomily, o jak fyzicky náročnou a nebezpečnou práci jde. Děti dokázaly zazpívat písničku „<i>Pásla ovečky v zeleném háječku</i>“, doprovodily ji pohybem. Děti si užívaly senzomotorické cvičení s holicí pěnou. Cesta linkovým autobusem byla pro děti nácvikem toho, co je čeká po nástupu do školy. Děti si vyzkoušely celý proces tradičního zpracování vlny, při kterém si uvědomily jeho časovou náročnost. Mikroskop a zvětšovací skla u dětí posílily touhu objevovat a experimentovat. Děti dokázaly svou představivost při vyjadřování asociací. Hra „<i>Do všech koutů zajdi a vše co je z vlny najdi a přines</i>“ dokázala, že děti ví, jak vypadá vlna a co se z ní vyrábí. Mařenka se zapojila do činností.	
Krávy	Uvolňování ruky	Děti dokázaly podle obrázků usuzovat, o čem by mohla kniha být. Děti pochopily princip slov mnohознаčných, zamýšlely se nad dalšími takovými slovy.	Mladším dětem dělalo problém správně určit obrázek popisovaného zvířete, nebyly si jisté, zda postupují správně. Některé děti nechtěly i přes upozornění

		Děti zvládly vyhledat stejné tvary a přiřadit je k sobě. Děti vybarvily maketu krávy. Děti věděly, jak se chovat v obchodě. Děti uměly jmenovat podřazená slova, chápaly podstatu hry „<i>Kdo to ví, odpoví</i>“. Děti chápaly rozdíly mezi sladkou a slanou vodou, věděly, že v každém biotopu žijí jiní živočichové. Děti dokázaly při experimentech pracovat samostatně podle instrukcí učitelky. Děti společně postavily velkou loď. Celou stavbu vedli nejstarší kluci, práci rozdělovali a nepovedené opravovali. Ve třídě vládla přátelská atmosféra. Děti se naučily zpívat píseň „<i>Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte</i>“ a byly ji schopni zpívat i v různých obměnách. Děti si zapamatovaly, že je elektřina nebezpečná a že se nesmí sahat na elektrický ohradník. Děti dokázaly jmenovat potraviny vyrobené z mléka. Při výrobě másla děti poznaly, že stloukání smetany je fyzicky a časově náročné. Dojení krávy si každý několikrát vyzkoušel, děti přitom s radostí pomáhaly paní učitelce s doléváním vody. Děti měly zájem o knihu, jednoduchý příběh je bavil. Děti propojovaly příběh s vlastními zkušenostmi.	dodržovat pracovní postup při práci s lepidlem. Je potřeba zlepšit koncentraci při řešení labyrintů, aby byla čára plynulá a děti nekřížily ohraničení cesty. Nedařilo se poskládat papírovou lodičku podle návodu, kvůli nepřesnosti práce a nedostatečnému zarýhnutí papíru. Některé děti si zatím neuvědomují, že se nemůže věřit všem cizím lidem. Těžkým úkolem bylo sestavit kravičku z kamínků, děti vybíraly špatnou velikost kamenů, a proto propozice postavy neodpovídala. Při výrobě putovního kamínku se dětem nedařilo vystříhnout obrázek z ubrousku, oddělit jednu vrstvu nebo ho hladce přilepit. Potřebovaly pomoc učitelky. Děti s radostí hrály hru „<i>Na žraloka</i>“, chápaly její pravidla, ale občas se stalo, že je nedodržovaly.
--	--	---	--

		Bylo docíleno postupné odbourávání napětí ruky a u některých dětí správného špetkového úchopu.	
Dřevo	Podpora lásky k přírodě a síla spolupráce	Děti dokázaly napodobit typické pohyby zvířat a jejich zvuky. Děti dokázaly určit, kde základní živočichové bydlí. Děti pochopily rozdíl mezi jehličnatým a listnatým stromem. Děti hezky spolupracovaly při objevování v přírodě. Děti bavilo zkoumání vlastního těla zvětšovací sklem, všichni měli zájem vytvořit si vzorník svých papíráčkových linií. Společně děti vyrobily krásný velký obraz břízy. Povedla se i dramatizace básně „<i>Jak šli bratři pro kládu</i>“ v přírodě. Děti chápaly, že strom vyrostl ze semínka a na konci svého života se vyvrátí ze země a umírá. Děti svými pohyby dokázaly ztvárnit jeho růst i pád. Děti zvládly správně seřadit karty s obrázky cyklu života stromu. Děti v lese vyrobily z přírodnin krásné domečky pro lesní skřítky. Děti pochopily, že stáří stromu se určuje podle letokruhů a dokázaly jednotlivá polínka porovnávat. Děti znaly význam slova kronika.	Při kreslení zubů pily některé děti nezvládly plynule změnit směr vedení tužky. Nejmenší děti nedržely správně tužku, bylo potřeba ukázat správnou techniku špetkového úchopu a dohlížet na jeho dodržování. Obtížné bylo pro nejstarší děti vyjádření svých emocí při dramatické improvizaci života stromu, mladší děti toto vůbec nedokázaly. Děti rozuměly tomu, proč se v lese nekřičí a proč se nelámou větve stromům, ale v přírodě to často porušovaly. Zatím pouze dvě děti dokázaly správně určit první a poslední hlásku ve slově, je potřeba tuto činnost dále zkoušet rozvíjet. Děti zatím neviděly loutkové představení, bylo by dobré ho navštívit. Je potřeba častěji zařazovat do činností poznávání geometrických tvarů, protože dětem dělalo problém od sebe rozpoznat obdélník a čtverec.

		Děti společně s paní učitelkou vyrobily pěknou kroniku celého projektu. Všichni dokáží rozkládat slova na slabiky. Děti viděly při práci řezbáře, samy si vyzkoušely vyrobit hoblinku ze dřeva. Děti viděly marionety, samy si pouštěly jejich krátké monology, které loutky charakterizovaly. Děti se naučily recitovat báseň „Řežu dříví na polínka“ a zpívat píseň „Čížečku, čížečku“. Děti se pokusily napodobit nějaké řemeslo pantomimou. Děti si vyzkoušely zatlouct hřebíky do dřevěného špalíku, přitom poznaly, že to není vůbec jednoduché. Všechny děti dokázaly rozpoznávat barvy. Děti se soustředily na správné uhodnutí hádanek, na kladené otázky aktivně odpovídaly.	
Peřina	Rozvoj čtenářské pregramotnosti	Podařila se vyrobit moc pěkná maketa pece (kachlových kamen) z kartonu. Děti si vyzkoušely nový způsob práce s knihou a čtenářskými kostkami, aktivně přitom pracovaly se svou fantazií. Děti vyrobily různě barevné peřiny, opakovaly přitom techniku trhání papíru a razítkování. Dodržovaly dohodnutá pravidla bezpečnosti při práci učitelky s šicím strojem. Děti ukázaly, že znají pohádku O červené Karkulce	Je potřeba dbát na dodržování pravidel hry, vyjadřovat se přátelsky a kultivovaně.

		a že ji zvládnou společně vyprávět. Děti si vyzkoušely techniku psaní bažantími péry a inkoustem, po ukončení aktivity se vzájemně myly zmizíkem. Děti se zapojily do pokusů a dechového cvičení s pírky, nad výsledky pokusů přemýšlely, aktivity si vesele užívaly.	
--	--	--	--